

GUNNAR BALGÅRD

Siv Cedering, en norrländsk poet i USA

LÅT MIG BÖRJA med en mycket kort dikt, på engelska. Den heter "*When it is Snowing*" (När det snöar) och återfinns i Siv Cedering's diktsamling *Color Poems*, (Färgdikter), utgiven 1978.

The blue jay
is
the only piece or sky
in my
backyard

Alltså, blåskrikan är den enda flik av himmel på min bakgård. Jag menar att allt detta i all sin enkelhet är en helt snillrik dikt. På några få rader lyckas poeten Siv Cedering plocka ner himlen på jorden, himlens blå färg lyser med fågeln som ombud. Det är fråga om totalt poetiskt gehör.

Men dikten bygger på en sak: att man har sett blåskrikan, och det kan man dessvärre inte i Sverige. Men har man sett den, minns man fågeln för evigt. Den har en blåfärg som är närmast hypnotisk. Alla skrikor är färgstarka. Vi har nötskrikan med sin lila färgteckning, och lavskrikan med sitt roströda bröst, fågeln som åt limpsmörgås ihop med skogsarbetarna i Norrlands inland före motorsågens och timmerskördarnas tid.

I dikten avtecknar sig blåskrikan mot grävädret och snöfallet med en närmast självlysande styrka, den lyser upp poetens bakgård. Vi har fått sommarhimmeln på besök om vintern.

Överhuvudtaget är Siv Cedering en färgstark poet och människa.

Hon lyste på estraden vid föreläsningar. Hon var reslig, högbröstad, med ett svallande hår. I ett brev jag har funnit här i Forskningsarkivet skriver hon om en uppläsning vid universitetet i Berkeley, där hon framträtt i röd dress och röda stövlar, att det var OK att uppskatta hennes utseende om blott publiken fick sig en dos poesi till livs samtidigt.

Jag finner ett brev från Folke Isaksson där han vill ställa en fråga en man ogärna ställer: hur är det att vara en mycket vacker kvinna? Han anar svaret, skriver han, men vill gärna höra det från henne själv.

Och fler herrar var betagna. Olof Lagercrantz, som till och med bjöd henne och hennes partner David Swickard till sig en vecka på familjestället Heligö i finska skärgården, skriver: "nyss mötte jag Werner Aspenström på gatan och vi stod länge framför Karl XII i Kungsträdgården och talade om hur märkvärdigt var att känna dig". Till saken hör att Siv Cedering översatt Werner Aspenströms dikter till engelska i en liten utgiven volym.

Ni märker att jag citerar ur originalmaterial här på plats i Umeå. Hennes personarkiv finns nämligen allt sedan 2014 här i Forskningsarkivet, det är ett av de största där, större än Sara Lidmans, och hämtades över i en lastcontainer på fraktfartyg av arkivarie Cuno Bernhardsson. Han rådfrågade mig om jag tyckte författarskapet var betydande nog för att anta erbjudandet att ta emot det.

Jag svarade ja. Jag vet inte om min åsikt var avgörande, men kanske var den det. Jag hade råkat bli en av hennes närmaste svenska författarvänner.

Det kom sig av att jag, när jag skulle tillträda redaktörskapet för kulturtidskriften *Provins* som just börjat utkomma, hade en föresats: att jag skulle återföra en utvandrad poet till hennes norrländska publik. Jag hade fått syn på henne i en presenterande artikel i *Dagens Nyheter* skriven om tidningens USA-korrespondent, Kurt Mälarstedt, som hade besökt henne där hon då bodde, i Rye, New York. Suveräna exempel på hennes poesi fanns tryckta intill artikeln.

Men hur få tag på hennes produktion? Jag åkte ner till Nobelbiblioteket i Stockholm, som hade hennes samling *Cup of Cold Water* plus några till. Vi började korrespondera, översatte en del dikter tillsammans, och ganska många av dem trycktes i *Provins* under min tid som

Siv Cedering intill Central Park, New York, 1992. Foto: Gunnar Balgård.

Författaren Allen Ginsberg och Siv Cedering efter en poesiuppläsning i East Hampton, New York, i oktober 1992. Foton: Gunnar Balgård.

redaktör. Man kan nästan säga att *Provins* blev hennes litterära husorgan i Sverige, hennes enda. Vem var hon?

Poet på engelska men ursprungligen svensk, utvandrad med familjen från Grelsbyn, Överkalix år 1951, när hon var 13 år, Familjen bosatte sig i San Francisco där hon av en lycklig slump blev poesielev till Allen Ginsberg som råkade leda skrivarkurs vid San Francisco State College just vårterminen 1956. Tala om startpunkt! Hon var snart nog en etablerad stjärna i det amerikanska poesisamhället, det omloppssystem av uppläsningar och inbjudningar till olika lärosäten som håller alla USA:s bra och halvbra poeter vid liv. Många universitet har små och fasta inslag för sådant. Siv Cedering var eftersökt. I arkivet ser jag hur hon ofta återkommer till samma platser, och nya tillkommer.

Amerikanska poeter lär sig resa. Hon kom ju resande hem till Sverige också, men jämna mellanrum. Sin släkt hade hon kvar i Överkalix, dit fadern återvänt efter skilsmässa och bildat ny familj. Vi engagerade henne som gästlärare vid Norrländska författarsällskapets sommarkurser på Medlefors vid två tillfällen, där hon väckte uppseende. När hon satte sig på katedern och pendlade med sina läderstövlar var uppmärksamheten säker, och odelad.

Vi träffades återkommande, jag reste ju till USA själv. Jag var nog hemma hos henne vid en 7, 8 olika tillfällen. Hon var också i Umeå, och i Lycksele där hon hade en väninna. En decembermorgon framträdde hon vid svenskatimmar på Dragonskolan. Hon läste dikter på engelska, jag satt bredvid och läste översättningarna. Sedan hennes arkiv hamnat här, konstaterar jag att vår brevväxling nog är den största hon hade med någon svensk utanför familjen.

Och jag har tänkt att jag borde göra något i bokform kring henne. Om jag orkar. Det är skälet till att jag läst igenom de delar som angår hennes personliga korrespondens, sammanlagt 27 kapslar. En del har jag därmed fått veta som jag inte visste innan.

Det är bland annat det jag ska tala om här.

*

”Läs mina dikter. De är som jag” skriver författarinnan till en adressat som velat veta något om henne.

Hur var då Siv Cedering? Det som är så uppseendeväckande är ju

hennes sinnliga öppenhet i dikterna. Alla som läste dem, såg det, men det var ändå svårt att kommentera, för den som sa nåt sa samtidigt något intimt om sig själv. Därför finns det ganska få öppna besked om dikterna. Ingen vågar riktigt gå i språklig närkamp med dem. De togs bara emot, och så måste det kanske förbli. De finns på papper och kan läsas upp, och bäst lästes de av henne själv.

Jag har kallat henne "hudsinnets poet". Känslan av öppenhet och beröring är hanterad med fingertoppskänsla, om man så kan säga, en intimitet som är både laddad och ömsint samtidigt, intima besked för den kvinnliga positionen som bestämt är ovanliga i litteraturen. Det går inte att säga att de är erotiska heller, man får nöja sig med ordet "sensuella". Tämligen korta är de vanligen. När de blir längre efter några år, förlorar de den speciella förtätningen och byter dimension.

Om det kan man säga en hel del, men kanske inte just här. När hon skrivit sin första prosabok på svenska, *Leken i grishuset*, och återvänder till poesin, meddelar hon Lagercrantz i brev att hon nog "bytt stil". Hur det sen blev, ryms inte i denna föreläsning.

Men varifrån kom så hennes särskilda sensibilitet? Märkligt nog, som det förefaller, från hennes far. Hon har berättat för mig att hon utsattes för sinnesövningar av fadern. Sittande på badstranden som flicka, fick hon sila sand mellan fingrarna och berätta för honom med ord hur det kändes. I ett brev skriver hon om en vapenolycka som snär tog faderns syn, men ändå avlöpte väl: "hans ögon som väglett min förmåga att se, verkligen se, hade synförmågan kvar".

En kvinna som lär sig sinnlighet av fadern, är bestämt något ovanligt. Kan det förklara den frimodiga position som hennes diktning uppvisar?

Denna är så pass anmärkningsvärd att den nog behöver fler förklaringar. Själva pendlingen mellan två språk, mellan engelska och svenska, kan vara en. Det är svårt att tänka sig hur detta tonläge av hetta och renhet samtidigt skulle varit möjligt att utföra direkt på svenska, ingen kan ju gjort det, och det är troligt att själva utförandet med engelska ord i de svenskas ställe, har bidragit, och förlöst det. Ett kliv över i annan språkdräkt har frilagt orden.

Den finlandssvenska poeten Matilda Södergran, som jämte Maria Wine översatt Cederings dikter till svenska, har uttryckt tankar i den riktningen, och jag instämmer gärna.

Med ett annat språks ord försvinner en svensk försagdhet på vägen, eller faller mellan stolar, i en process vid sidan om medvetandet.

Den författarinna som trädde fram ur obemärktheten i New York åren 1971, 1972, med sin avvikande bakgrund och utrustning, hade under ett decennium bombarderat tidskriftsredaktioner med dikter, fått mycket refuserat, en del tryckt. När hon väl debuterade i bokform med *Letters from the Island*, var det sedan Göran Tunström på USA-besök berättat sin livshistoria för henne, hon skrivit en långdikt om det, och han gett sitt tillstånd.

Den "ö" som titeln anspelar på är en kombination av Prince Edward Island, som familjen besökt på ferie, hennes eget Long Island och svenska Sydkoster.

*

Sydkoster? Göran Tunström? Hur kom det sig?

Det är faktiskt en effekt av tidig svensk kulturpolitik. Året är 1971. I oktober det året ger sig Siv Cedering tillkänna för svenka kulturattachén i Washington DC, Ingrid Arvidsson, själv poet, och undrar om hon kan få lite bistånd från svenskt håll. Det är samma år som Svenska Institutet sänt ut Tomas Tranströmer på uppläsningsturné till USA första gången, han skulle ju matchas hårt av Institutet under kommande år. Hon kommer till uppläsningen, och blir medbjuden till en efterfest.

Sen får hon en reskassa för att besöka Stockholm i mars följande år. Hon bor på hotell Reissen vid Skeppsbron, och besöker svenska kulturinstitutioner: Författarfonden, Författarcentrum, Lyrikvännens redaktion. På Sverigehuset bjuder John Walldén henne på lunch ihop med Bengt Holmquist, Gösta Friberg, Göran Tunström, Gunnar Harding och Bengt af Klintberg. Hon åker till Västerås och träffar Tranströmer, hon hade önskat att få träffa Ingmar Bergman, men det skedde inte, fattades bara.

Men det var ett besök på högsta svenska parnassen i samtiden. Snart nog hörde Artur Lundkvist av sig. Han hade en poesiserie hos Coeckelberghs förlag, kallad *Tuppen på berget*, där han presenterade utländska lyriska författarskap i översättning. Och där utkom Siv Cedering Fox' (hon hade ännu makens efternamn) bok *En dryck kallt vatten* i översättning av Lundkvists hustru Maria Wine.

Det var de dikterna intill Mälarstedts artikel, som jag sett i *Dagens Nyheter*, som ledde till vår kontakt.

En avgörande händelse i Siv Cederings liv var att hon tidigt blev med barn, hur avsiktligt vet jag inte, men tjugo år gammal hade hon redan två döttrar, en son skulle tillkomma. De första åren skrev hon ingenting, hon var i större behov av "beroende än av oberoende", som hon formulerat saken. Hennes man David Fox ville att hon skulle ha så få intressen utanför familjen som möjligt. Till en början gjorde det henne inget, men sen blev det svårare, han förbjöd henne att läsa kurser, eller studera.

Men han var en stark försörjare, "strong provider". Han hade doktorsgrad i matematik, en PhD, kom in i databranschen just när den exploderade, blev delägare i en datafirma med kontor mitt på Manhattan som Siv var med och inredde. Hans internationella kontakter var till en början av godo. När han gjorde affärsresor följde hon med. Det var på så sätt hennes framgångsrika uppläsningar i Japan och Australien/Nya Zeeland kom till stånd, annars hade det inte varit möjligt. Arkivet är fullt av material kring odysserna. Hon kontaktade utländska universitet i anslutning, hon turnerade som en rockstjärna.

Det var vid 1960-talets mitt som hon återupptog skrivandet. Hon kontaktar kamrater från Ginsbergs skrivargrupp i San Francisco (kommer ni ihåg mig? skriver hon till dem: "med brunt hår, bruna ögon, svensk accent"). Jodå, de minns henne. Hon börjar nätverka i närmiljön, får skrivande väninnor omkring sig, ordnar lyrikdagar. Snart börjar också bemärkta personen i poesivärlden dyka upp. Denise Levertov sover över. William Stafford, högt ansedd poet från Oregon, rekommenderar henne till förlaget Harper's, Donald Hall, en annan stjärna, till Harper & Row, men ingenstans nappar det.

Det sved nog i skinnet. Till profilförlagen skulle hon aldrig få tillträde, och det har bestämt legat henne i fatet i USA. Stoiskt hävdar hon att hon hellre utkommer på småförlag, att det passar hennes sinne bättre.

Omsider skulle en mängd ansamlad poesi utkomma hos Pittsburgh University Press, ett lärosäte där hon under en termin var gästprofessor.

Och när vi hunnit så långt i tiden har hennes privatsituation förändrats. Hon är skild från David Fox. Han var ju en tekniker, ägde

flygmaskin, de tränade fallskärmshoppning och segelflyg ihop. Ekonomiskt framgångsrik var han avgjort. Siv skriver till en senare svägerska att han tjänade en halv miljon dollar om året på 1970-talet.

Men han stängde henne inne, han visste om det. Siv sa till mig en gång att han sagt. ”Jag har ingen själ. Du är min själ. Du får inte försvinna”.

År 1982 blev skilsmässan klar efter flera år av plågsamma slitningar. När skilsmässan fastställdes, tilldömdes Siv Cedering en miljon dollar i, om man så säger, avgångsvederlag. Med den summan som grundplåt, plus andra kloka kalkyler, förvärvade hon den stora villan i exklusiva East Hampton på Long Island. Hon var ute på cykeltur, sa hon, och fann den till salu.

Det var där jag kom att besöka henne ett antal gånger, det var promenadavstånd ner till Atlanten vid Jones Beach.

Summary

Siv Cedering. Swedish Poet Migrated to the US

Siv Cedering is a modern poet in the English language but of Swedish ancestry. After her demise 2007 her personal, literary archive is placed in the Research Library at Umeå University. She was born in Grelsbyn, Överkalix 1939 and migrated with her family to the US in 1951. Only five years later she was part of a poetry class at the San Francisco State College led by Allen Ginsburg, which started her literary drive and ambition. She became a prominent member of the nationwide poetry society in the US in the 1970-ies and onwards. Her specialty is an intimate and sensual kind of poetry from a feminine perspective, rarely achieved by other poets. She occasionally returned to Sweden to visit relatives and friends. Her poetry is translated into Swedish (*En dryck kallt vatten*, 1978, and in the magazine *Provins* under my editorship (1984–1991). The lecture presents the opening stages of her literary career as shown by documents in her archive in Umeå University Library.

Keywords: blue jay, poetry classes, emotional sensitivity, lucrative divorce.

Gunnar Balgård är dramaturg, författare, litteraturkritiker och arbetande ledamot i Kungl. Skytteanska Samfundet.

Artikeln bygger på den föreläsning som Balgård höll i samband med att han promoverades till hedersdoktor vid Humanistiska fakulteten på Umeå universitet 2023.

BJÖRN LUNDQVIST

Välpestjärnen i Hörnefors socken och i omgångar lånade hundvalpar

– *ursprung och tolkning*

I DEN HÄR ARTIKELN kommer jag med utgångspunkt i ortnamnet *Välpestjärnen* gå igenom några ortnamn med likadan etymologi företrädesvis i Jämtland, Västerbotten och södra Norrbotten. Jag kommer att diskutera inlåning av lånord och behandla tiden för inlåningen och ljudutveckling i dessa ord och i ortnamn där orden förekommer.

Välpestjärnen

Välpestjärnen ligger i södra delen av Hörnefors socken i Västerbottens län i landskapet Ångermanland. Drygt 4,2 kilometer sydost om Välpestjärnen möter vi havet i Fabriksviken vid tätorten Hörnefors.

Det äldsta belägget för namnet *Välpestjärnen* är *Bälpes Tjern*, vilket finns på en avvittringskarta från 1784 (LSA Z12-12:5). På en annan avvittringskarta, egentligen fyra kartor, från samma år, 1784 (LSA Z12-12:6), finns ett likadant belägg, *Bälpes Tjern*. Nästa namnbelägg är från en storskifteskarta från 1808 (LMA 24-hör-5), också här med formen *Bälpes Tjern*, och två likadana belägg på den tillhörande listan *Handlingar rörande alla egor till byarne Hörneå och Bäck uti Umeå socken och Södra Häradet av Westerbottens län* från 1807. Nästföljande namnbelägg är från en hemmansklyvning från 1893 (LMA 24-hör-24), där formen är *Bälpestjern*. Efter detta följer kronologiskt en uppteckning av H.A. Söderberg från 1935 i ortnamnssamlingarna (OAU: Ort-namnsarkivet i Uppsala) vid Institutet för språk och folkminnen med

uttalet /väLpessjänna/ (/L/ uttalas som ett tjockt /l/) och med den normaliserade uppslagsformen *Välpestjärnen*. På Ekonomiska kartan 20J Vännäs 3J Sölpsjön från 1963 är formen *Välpestjärnen*.

Således stavas beläggen från 1784 till och med 1893 med initialt och från 1935 med <v> så som för ortnamnsuppteckningens normaliserade form, vilken motsvarar ortnamnets /v/-uttal, och vidare på den Ekonomiska kartan från 1963. På moderna kartor är det samma stavning med initialt <v>. Det ser ut som om någon uttalsförändring har ägt rum från ett <Bälpestjern> till /väLpessjänna/ mellan 1893 och 1935. Dock är det inte troligt att en uttalsförändring har ägt rum på så pass kort tid utan uttalet måste ha börjat förändras tidigare¹. Dock så är inte någon uttalsförändring från initialt /b/ till /v/ eller /w/ känd i Södra Västerbotten, utan det måste röra sig om en felhörning eller felskrivning av ett äldre dokument, som funnits tidigare än avvitringskartorna från 1784. Men det är inte troligt att det har funnits tidigare kartor än från år 1784, då sådana noggranna kartor såsom avvitringskartorna är sällsynta från 1700-talet. Med tanke på att uttalet i uppteckningen från 1935 är med initialt /v/ och det inte finns någon känd utveckling från /b/ till /v/ i Västerbotten så bör uttalet med /v/ och de moderna kartformerna med <v> vara korrekta, medan de äldre beläggen med från 1784 till 1893 således bör vara felaktiga. Felkällan bör således vara de båda avvitringskartorna från 1784.

På avvitringskartan LSA Z12-12:5 är det Anders Magnus Strinnholm som 1784 karterade och samlade in ortnamnen i inlandet medan Lars-Erik Hellberg redan 1776 för samma karta karterade kusten och samlade in namnen vid kusten. Samma förfarande har ägt rum för den fyrdelade avvitringskartan LSA Z12-12:6. Frågan är vilken karta som är äldst och är den ursprungliga? Båda kartorna är daterade till juni 1784, men är inte utseendemässigt identiska. Numren kartorna fått är sentida och säger inget om vilken karta som är äldst. Förmodligen är en av kartorna en kopia av den andra, och troligast är då att LSA Z12-12:5 är en kopia av LSA Z12-12:6 eftersom den förstnämnda innehåller stavningsfel, bl.a. så skrivs det på LSA Z12-12:5 felaktigt *Bäckviks Tjern* utan <c> medan den korrekta formen är *Bäckviks Tjern* på LSA Z12-12:6 och troligen bör felet ha kommit till när Strinnholm för hand "mekaniskt" har kopierat den första kartan. Den tredje

Illustration 1. Vålpestjärnens läge med Vålpestjärnen uppe till vänster och Fabriksviken nere till höger. Kartutsnitt ur Topografisk webbkarta. © Lantmäteriet 2023. Medgivande I 2009/0714.

kartan är storskifteskartan LMA 24-hör-5 med lista. Den började samme Anders Magnus Strinnholm att arbeta med 1807 och 1808 var den färdig. Strinnholm har förmodligen kopierat namnen till denna karta med tillhörande lista från sina två kartor från 1784. Denna storskifteskarta från 1808 är dock en handritad kopia från 1931. På kartan framgår det att det är "[r]ätt kopierat från en i Kungl. Lantmäteristyrrelsens arkiv förvarad karta." Listan, *Handlingar rörande alla egor till byarne Hörneå och Bäck uti Umeå sockn och Södra Häradet av Westerbotens län*, som hör till storskifteskartan, verkar dock inte vara en kopia från 1931, utan ett original från 1807. Namnformerna på listan från 1807 är som sagt *Bälpes Tjern*, men även på storskifteskartans kopia

från 1931, vilket kanske inte är så underligt då det är frågan om en kopia. Bakom hemmansklyvningskartan LMA 24-hör-24 från 1893 står Olof Peterson. Hans form är som sagt *Bälpestjern*, men det är så som redan ovan konstaterat inte troligt att han fått namnformen från informanter utan han måste ha använt Strinnholms tidigare kartor som förlagor. Detta styrker att Anders Magnus Strinnholms avvitt-ringskartor från 1784 är felkällan. Strinnholm var bördig från Sals-åker i Nordingrå socken i Västernorrlands län (se Viktor Ekstrand 1896–1903: 49) och var förmodligen inte som de infödda bekant med platserna och deras namn och hade förmodligen inte heller lärt sig dialekten i Hörnefors socken vilket kan ha påverkat honom i hur han uppfattade och skrev ner ortnamn när han inte kunde tyda ett förleds betydelse för ett namn. Skillnaden mellan ett otydligt uttalat /väL-pes/ och ett /bäLpes/ är trots allt ganska liten. Olof Peterson var inte heller infödd utan var bördig från Torp i Eds socken i Dalsland (se Viktor Ekstrand 1896–1903: 59).

Försök till tolkning med initialt /b/

Frågan är vad som kan ligga bakom förleden i namnet och således vad namnet betyder. För att vara på den säkra sidan undersökte jag om det trots allt skulle finnas en möjlighet att förleden börjar med , dvs. utgått ifrån förleden *Bälpes*, och tittat på om det finns några ortnamn som innehåller förlederna **balp-/ *balb-*, **belp-/ *belb-*, **bälp-/ *bälb-*, **bölp-/ *bölb-* eller **palp-/ *palb-*, **pelp-/ *pelb-*, **pälp-/ *pälb-* eller **pölp-/ *pölb-* i OAU. Det som fanns är en uppteckning av K Söderberg från 1932 från Simtuna socken i Västmanlands län för en gård med namnet *Pelpers* med uttalet /pellpääsj/ och en uppteckning av Verner Ekenvall från 1936 från Vissefjärda socken i Kalmar län för en åker med namnet *Pelpärnaåkern* och uttalet /peelpänaåkken/, med kommentaren "[m]an pelade upp potatisen där. Pela = gräva med fingrarna". *pärn* betyder 'potatis'. Förleden i gårdsnamnet *Pelpers* bör komma av smeknamnet *Pelle* 'Per' och mansnamnet *Per* böjt i genitiv eller efternamnet *Persson* böjt i genitiv, dvs. 'Pelle-Pers [gård]' eller 'Pelle Perssons [gård]' (jämför med uppteckningen av B. O. Bondesson från 1956 för gården *Pel-Lassas* i Gullabo socken i Kalmar län). I Jokkmokks socken i Norrbottens län fanns uppteckningar av Harald

Grundström från 1931–34 och Gunnar Pellijeff från 1936 för ett berg med det normaliserade lulesamiska namnet *Pälpar*. Uttalet i deras uppteckningar är /pääl^opar/ respektive /pälpär/. Det finns även uppteckningar av Grundström från 1929, 1931–1934 för en bäck bredvid med det normaliserade lulesamiska namnet *Pälparjåkkå* och vars uttal Grundström anger som /pääl^oparjåhkå/. De nutida formerna för dessa två lulesamiska namn är på kartor *Bälbbár* respektive *Bälbbárjåkkå*. Grundström anger i sin uppteckning från 1931–1934 för berget att betydelsen är obekant. Inte heller finns namnleden med i någon av de andra samiska ordböckerna. Det är inte sannolikt att de ovan nämnda äldre ortnamnsbeläggen med förleden *Bälpes* har något att göra med de lulesamiska ortnamnen med uttalet /pääl^opar/ eller /pälpär/, eftersom dessa namn nog är avledda med avledningen *-ár* med vilken man skapar handlarnomen och som sagt så är det troligast att kartformerna som stavades med , dvs. *Bälpes Tjern* och *Bälpestjern* är felaktiga.

Jag undersökte även för säkerhets skull om de ovan nämnda möjliga förlederna **balp-/ *balb-*, **belp-/ *belb-* osv. förekommer som appellativ i svenskan och i dialekterna. Det enda som förekom i de svenska ordböckerna (svensk ordbok (SO), Svenska Akademiens ordbok (SAOB) och i Svenska akademins ordlista (SAOL)) är *palp* 'känslspröt (på insekter)'. Ordet *palp* är dock omöjligt att ingå i de äldre beläggen med förleden *Bälpes* eftersom det äldsta belägget i svenskan för det från tyskan eller engelskan till svenskan inlånade ordet är först från 1809, medan de äldsta kartbeläggen är från 1784. Dessutom är det högst osannolikt att en tjärn skulle få ett namn utifrån känslspröt på insekter. Jag hittade heller inte ordet *palp* eller några andra av de ovan nämnda möjliga förlederna i dialektsamlingarna (OSD: Ordbok över Sveriges dialekter) vid Institutet för språk och folkminnen, vilket innebär att *palp* inte finns i dialekterna utan är att se som en zoologisk term. Inte heller förekommer någon av de ovan nämnda möjliga förlederna som appellativ i någon av de ovan nämnda samiska ordböckerna. Vi kan med andra ord med stor säkerhet fastslå att förleden *Bälpes* i de äldre beläggen är felhörning för *Välpes*.

Försök till tolkning med initialt /v/

Vi undersöker istället *Välpes* med initialt <v> och undersöker *valp* 'unge av hund eller annat hunddjur'. I OSD i Västerbottens län norr och väster om Umeå är uttalet i Burträsk, Lövånger, Nysätra, Vindeln, Vännäs och Sävar /weLp/ (/w/ betecknar en bilabial tonande frikativa, vilken ungefär motsvarar uttalet i engelskans *what*) och så mestadels i denna del av Västerbotten. I de södra delarna i Västerbottens län, söder om Umeå, är uttalet i Hörnefors /weLLp/ eller /gweLLp/ och i Nordmaling /guaLp/. I de delar av landskapet Ångermanland som tillhör Västernorrlands län är uttalet i Trehörningsjö /guaLp/ eller /guoLp/ och i Sidensjö /guaLp/, medan i Anundsjö är uttalet /vaLp/ eller /vällpä/, i Arnäs /vaLp/, i Multrä /våLp/ och i Långsele /waLp/. I området närmst *Välpestjärnen* är uttalet således /weLLp/, /gweLLp/, /guaLp/ och /guoLp/. De fornsvenska formerna återges i SAOB som *hvälper* och *bvalper*. I Degerfors socken, nordost om tätorten Vindeln, finns namnet *Välpen* för delen längst ut på en udde och namnet *Välpnäsudden* som är namnet på den inre större delen av samma udde. I OAU finns det en uppteckning av Bertil Nygren från 1934 där det sistnämnda namnet är normaliserat som *Velpnäsudden* och där uttalet är angivet som /weLLpnesoddn/.

Likasa finns det en uppteckning av samme Nygren i OAU från 1933 för *Välptjärnen* i Burträsk, där den normaliserade formen är *Velptjärn* och uttalet är /wäLLptsjänn/. Förleden i dessa ortnamn är det dialektala /weLLp/ 'valp'. Det fornsvenska uttalet återspeglas således i området närmast *Välpestjärnen* i appellativ och ortnamn med initiala /w/, /gw/ eller /gu/, men inte med vanliga /v/. Skulle förleden i namnet *Välpestjärnen* som vi undersöker ha något att göra med ett svenskt ord med betydelsen 'valp' så skulle uttalsformen vara */wäLpsjänna/, dvs. **Välptjärnen*, så som för ortnamnet i Burträsk, och förutom med ett uttal av ett initialt /w/ även utan någon form av uttalsförenkling med inskjutet /s/ eller /es/ före tj-ljudet, dvs. inte som ett */wäLps-sjänna/ eller ett */wäLpes-sjänna/. Vi kan alltså utesluta att förleden i *Välpestjärnen* har något med ett dialektalt ord motsvarandes det svenska *valp* att göra. Jag undersökte i OAU om det finns några ortnamn som innehåller förleder som börjar med **valp-/valb-*, **velp-/velb-*, **välp-/vällb-* eller **völp-/völb-* och som inte har att göra med 'valp', men det

fanns det inte. De som hade med 'valp' att göra hade förlederna *valp-*, *velp-*, *välþ-* eller *völþ-*. De andra teoretiska formerna hade inga träffar alls. Jag hittade heller inte motsvarande dialektala former i OSD.

Försök till tolkning med initialt /f/

En fråga är om det bakom det initiala /v/ i förleden skulle kunna ligga ett /f/. I SAOB finns ordet *fälb* 'ett slags sammetsliknande, mycket långhårig vävnad, slät eller mönstrad, av växlande material samt företrädesvis använd till foder; numera [1926] oftast om den sorts silkesfälb (vars hår nedborstas) och som används till cylinderhattar'. Intressant är att SAOB nämner det sammansatta substantivet *fälbs-foder* och adjektivet *fälbs-fodrad* och även stavningsformen *fälps-* för förleden, där <s> är ett foge-s. Substantivet finns även utan foge-s, *fälbfoder* (Jämför med *dagskassa* och det mer sällsynta *dagkassa*). Ordet är enligt SAOB inlånat från italienskan där ordet ska vara *felpa*. Det äldsta belägget i svenskan är enligt SAOB från 1648. Jag letade efter belägg för ordet *fälb* (och *fälþ*, *felb* och *felp*) i OSD men hittade bara två belägg, båda från sydligaste Sverige. Anledningen till detta är att det rör sig om ett tekniskt ord och således inte bör ha funnits i dialekterna.

Ordet förekommer heller inte i några andra ortnamn i OAU, vilket har att göra med att det inte varit känt i dialekterna och väl även att ordet förekommer först från 1600-talet i svenskan. Även ordets betydelse är inte helt lämplig för ett ortnamn; Vad skulle en mycket långhårig vävnad peka på? Vass i en tjärn? Någon växling mellan /f/ och /v/ är heller inte känd bland svenskan i Västerbotten eller bland ortnamn i Västerbotten. Inte heller skulle *fälb-/fälþ-* i sammansatta ord med foge-s bli **fälbes-* eller **fälþes-*, utan så som i SAOB bli *fälbs-* eller *fälps-*. Den naturliga formen för ordet *fälb* som en förled i ett sammansatt ortnamn med efterleden *-tjärnen*, borde vara *fälb* och ortnamnet då vara **Fälbtjärnen*. Även detta pekar således på att ortnamnet *Välpestjärnen* inte kan ha något med *fälb* att göra.

Jag tittade för säkerhets skull i OSD men det fanns inga andra ord som började med **felb-/felp-* eller **fälb-/fälþ-*. Ortnamn som börjar med namnleden *Filpus* eller *Felpus*, så som *Filpustjärnen* och *Felpusviken*, båda i Burträskes socken i Västerbottens län, kommer enligt Erik Wahlberg (1963: 131, 142) av mansnamnet *Philip*.² I en uppteckning i

Dialekt och folkminnesarkivet (ULMA) vid Institutet för språk och folkminnen av Herman Geijer från Ramsele från 1898 förekommer namnformen *Felpes* (Filip). Ortnamnet *Välpestjärnen* har vare sig med namnformerna *Filpus* eller *Felpus* att göra då dessa har ett initialt /f/ och ett /u/ i andra stavelsen eller med *Felpes* då detta har ett initialt /f/. Det enda jag hittade i personnamssamlingarna vid Institutet för språk och folkminnen för personnamn, efternamn, binamn eller tillnamn med initialt <v> eller <f>, var ett medeltida kvinnonamn i Småland som var en kortform av namnet *Filippa* och som skrevs *Ffelpe*, men inget namn med initialt <v>.

Samisk tolkning

Vi får således igen vända oss till samiskan för att se om vi lyckas tolka ortnamnet *Välpestjärnen*. Det samiska ord som man närmast tänker på är det substantiv som i nordsamiskan har nominativformen *vielp̄pis* och böjningsformen *vielp̄á-* 'valp'. Intressant är att Konrad Nielsen i sin nordsamiska ordbok (1932–1962: 761) som den normaliserade uppslagsformen (enligt hans egna ortografi) både anger *vielpes* med initialt <v> och *fielpes* med initialt <f> trots att samtliga uttalsuppteckningar från Nordnorge i hans ordbok har ett initialt /v/. Nielsen bör således känna till att det på andra platser med nordsamisktalande befolkning än dem han redovisar för i ordboken kan ordet uttalas med initialt /f/. Inte heller finns det några belägg med initialt /f/ från nordsamiskan på svensk sida, utan alla uttalas med initialt /v/ i de samiska dialektsamlingarna i Dialekt och folkminnesarkivet (ULMA) vid Institutet för språk och folkminnen. Det enda nordsamiska ortnamnet, i Norge, Sverige och Finland, i vilket substantivet ingår i har ett initialt <v>, och är *Vielp̄pisgohpi* i Tjeldsund i Troms och Finnmarks fylke som är en mycket djup dal, där efterleden betyder 'för djupning, sänka'.

Det finns inga belägg för detta ord i lulesamiskan eller pitesamiskan, men väl i umesamiskan (Belägget i Grundströms *Lulelappsk ordbok* (1946–1954: 1402) *vielp̄pēs* är från dialekten i Norra Gällivare, från Girjas sameby (tidigare Norrkaitums sameby), en sameby vars dialekt nuförtiden ses som nordsamiska och inte lulesamiska (om detta se Sammallahti 1998: 19–20)). I umesamiskan är de normaliserade skrift-

språksformerna *fielpies* '(liten) valp' i nominativformen och *feälppá-* i böjningsformen och med variantformerna *feälppá* i nominativformen och samma *feälppá-* i böjningsformen och *feälppá* i nominativformen och *fiälppá-* i böjningsformen (se Henrik Barruk 2018: 291). Även i de umesamiska ordsamlingarna i Dialekt och folkminnesarkivet (ULMA) vid Institutet för språk och folkminnen har samtliga belägg ett uttal med initialt /f/. Likaså i den umesamiska ordboken för Malå (Se Wolfgang Schlachter 1958: 38). Även i Lexicon Lapponicum, vilket är en äldre ordbok som till största del består av umesamiska, börjar formerna med initialt <f>, *felpa* och *felpes* 'hundvalp' (s. 51).

I sydsamiskan är de normaliserade skriftspråksformerna *fealhpa* och *fielhpies* 'valp' i (se Knut Bergsland & Lajla Mattsson Magga 1993: 76). Enbart motsvarande former med initialt /f/ förekommer i Gustav Hasselbrinks sydsamiska ordbok (1981–1985: 488–489, 491). I den samiska etymologiska nätdordboken, *Álgu*, framgår det att förutom i ovannämnda samiska språk finns även motsvarande ord i de östsamiska språken; i enare- och skoltsamiskan, och där med ett uttal med initialt /v/, vilket bör betyda att ordet är inlånat i ursamiskan (eller stamsamiskan eller protosamiskan om man så vill) innan detta samiska urspråk delade sig i flera samiska språk. Den rekonstruerade ursamiska formen i *Álgu* är likaså **Veelpes*, alltså med ett initialt **/v/*.

Riho Grünthal skriver (2004: 85) att ordet är inlånat i ursamiskan från urgermanskan och anger den urgermanska formen som **hwelpaz* 'valp'. Björn Collinder (1964: 246) menar dock att ordet är inlånat från urnordiskan i vilken formen var **hwelpaz*. Jag väljer att utgå från formen **hwelpaz*, med <w> då även Elof Hellquist (1980: 1305) väljer att skriva den urgermanska formen på detta sätt och då Staffan Friedell (2021: 327) skriver den urnordiska formen på samma sätt. Grünthal (2004: 85) hänvisar till en kommentar av Ante Aikio och Petri Kallio om att ändelsen *-ees* i den ursamiska ordformen **veelpes* och ändelsen *-is* i dess efterföljare *vielppis* i nordsamiskan och *-ies* i umesamiskans *fielpies* och sydsamiskans *fielhpies* är en ersättning för den urgermanska maskulina nominativändelsen *-az*. Vi kan av detta dra slutsatserna att formen med ett initialt /v/ i samiskan, vilket nuförtiden bara tycks förekomma som appellativ i nordsamiskan, enaresamiskan och skoltsamiskan är en mer ursprunglig form, än formen med initialt /f/, vilket är en senare form och att ordets form,

**hwelpaz*, skvallrar om att det antingen lånats från urgermanskan mellan 500-talet f.v.t. till 200-talet e.v.t. eller från urnordiskan mellan 200-talet e.v.t. till 800-talet (för dateringen av de språkliga tidsperioderna, se SOL s. 10, för en diskussion om utvecklingen av -z till -R i de nordiska språken i ljuset av inlånade ord i samiskan och finskan, se Tryggve Sköld 1954). Även att den ursamiska långa vokalen /ee/ i första stavelsen i **veelpes* har utvecklats till diftongen /ie/ i sydsamiskan, umesamiskan, nordsamiskan, enaresamiskan och skoltsamiskan måste innebära att ordet lånats in i samiskan före splittringen av ursamiskan i de samiska språken (se Sammallahti 1998: 186).

Mikko Korhonen (1981: 134) anger att genom skandinaviska lån med initialt /f/ från urnordiskan och fornvästnordiskan påverkades de redan i samiskan existerande orden med initialt /v/, inklusive redan tidigare inlånade urnordiska ord med initialt /v/ i urnordiskan, att även hyperkorrekt börja uttalas med initialt /f/ så som i de inlånade orden med initialt /f/. Korhonen (1981: 134) ger fyra exempel på skandinaviska lån där två enligt honom skulle kunna vara inlånade redan under urnordisk tid medan de två andra först under fornvästnordisk tid. Vare sig två av orden är inlånade redan under urnordisk tid, eller samtliga fyra först under fornvästnordisk tid är det bara i nordsamiskan och enaresamiskan och/eller skoltsamiskan som de fyra inlånade orden med initialt /v/ hyperkorrekt nuförtiden uttalas med initialt /f/ (se bl.a. Älgu). Spridningen av uttalsförändringen för just dessa fyra ord har med andra ord inte varit omfattande och detta bör innebära att uttalsförändringen av de inlånade orden med initialt /v/ till /f/ inte ägde rum relativt tidigt efter inlåningen. Den i jämförelse med de fyra orden geografiskt annorlunda spridningen av uttalsförändringen av initialt /v/ till initialt /f/ för efterföljarna till det ursamiska **veelpes* har förmodligen inträffat samtidigt som för de fyra exemplen. Inte minst att två av Korhönens exempel (1981: 134) enligt honom först är inlånade under den fornvästnordiska tiden pekar på att uttalsförändringen av initialt /v/ till /f/ rimligtvis tidigast ägde rum under den fornvästnordiska och fornsvenska tiden, dvs. från 800-talet e.v.t. till och med medeltidens slut ca år 1520, för dessa båda samtida språkliga tidsperioder (för dateringen av de språkliga tidsperioderna, se SOL s. 10) och att det initiala /v/ i efterföljarna till det ursamiska **veelpes* förändrades till ett initialt /f/ tidigast från 800-talet e.v.t., men sna-

rare senare. De ursamiska dialektskillnaderna började under 700-talet e.v.t. fördjupas (Se Korhonen 1981: 27; Lehtiranta & Seurujärvi-Kari 1991: 127) och de viktigaste dialektdragen var redan utvecklade på 800-talet e.v.t. (se Olavi Korhonen 1997: 83) med de olika samiska språken som resultat. Medan Ante Aikio (2004: 26) menar att senast under 500-talet e.v.t. splittrades ursamiskan i de samiska språken. Vare sig ursamiskan splittrades i de samiska språken på 500-talet e.v.t. eller 800-talet e.v.t. så förändrades det initiala /v/ till ett initialt /f/ inte i ursamiskan utan i de samiska språken, vilket variationen i och mellan de samiska språken är ett uttryck för, t.ex. det nordsamiska *vielppis* ~ *fielppis* och det umesamiska *fielpies* och sydsamiska *fielhpies* liksom variationen mellan de samiska ortnamnen vilket vi kommer till nedan.

Det bör också sägas att jag gick igenom samtliga nordsamiska, lulesamiska (inkl. pitesamiska), umesamiska och sydsamiska ortnamn i Lantmäteriets karttjänst Sök Ortnamn som har ett initialt <f> för att se om något av namnen har ett namn som blivit inlånat till svenskan där samiskt initialt <f> i de svenska ortnamnen har blivit eller <p>, men hittade inte ett enda. Jag gjorde på samma sätt med alla samiska ortnamn som har ett initialt <v>, men hittade inte ett enda som blivit eller <p> i svenskan. De svenska ortnamnen har bibehållit de inlånade samiska ortnamnens initiala <f>, liksom de bibehållit de inlånade samiska ortnamnens initiala <v>. Jag räknar då inte med översättningslån, dvs. där det samiska ortnamnets betydelse översatts till ett svenskt ortnamn. Detta innebär således att den äldre svenska formen *Bälpes-* med initialt inte kommer av att ett åselesamiskt/umesamiskt <f> eller <v> eller har uppfattats som ett /b/ i samband med inlåningen till svenskan, utan verkligen är en felhörning av Strinnholm. Den tidigare nämnda upptecknade formen /välpessjänna/ av H.A. Söderberg från 1935 i OAU och den nutida svenska kartformen med initialt <v>, dvs. *Välpestjärnen*, stämmer således med hur det ska vara när ett samiskt ortnamn med initialt /v/ förväntas bli på svenska, dvs. med bibehållet initialt /v/ i svenskan. Detta innebär att vi kan visa på att den inlånade åselesamiska/umesamiska formen har haft ett initialt /v/ och att den svenska formen med ett uttal med initialt /v/ inte är en fonetisk anpassning till svenskan från ett samiskt initialt /f/. Detta innebär också att formen **vielpies*

med bevarat initialt /v/ funnits i åselesamiskan/umesamiskan vid tiden för inlåningen till svenskan av ortnamnet.

*Andra samiska ortnamn och appellativ som belyser
Välpestjärnens etymologi*

De samiska namnen och appellativen i Nenséns material

I Jonas A. Nenséns material rörande den umesamiska dialekten åselesamiskan från 1818–1862 (R 649) (för gränsen mellan syd- och ume-samiskan se Lars-Gunnar Larsson 2012, 2015 och Håkan Rydving 2015, 2016 och för åselesamiskans placering inom samiskan se Knut Bergsland 1995, Olavi Korhonen 2019 och Björn Lundqvist 2022a: 189, 196–197, 2022b) förekommer appellativen *felpa* ‘hundvalp’ (R 649: 73), *felp* ‘id.’ (R 649: 133) och *uttje felpets*, ‘liten hundvalp’ (R 649: 175). Den sistnämnda med bestämningen *uttje* ‘liten’ och diminutivsuffixet *-ts*. I samma källa förekommer de åselesamiska ortnamnen *Welpa njuone* (R 649: 151) och *Welben-njuone* (R 649: 223), där det första ortnamnets förled är i nominativ singular och det andra ortnamnets förled är i genitiv singular och där efterlederna betyder ‘näs’. Utifrån beskrivningarna i materialet framgår det att de båda platserna ligger nära varandra i närheten av Norra Borgafjällen/Böörkeje i nordvästligaste delen av Dorotea socken i Västerbottens län och att det förstnämnda ligger invid det på nutida kartor förekommande *Sierkebaahkoe*. På nutida kartor finns sydväst om Norra Borgafjällen, och något närmare *Sierkebaahkoe*, det med sydsamisk stavning normaliserade namnet *Vielpienjuenie*, med förleden i nominativ singular och söder om Norra Borgafjällen, drygt fyra kilometer sydost om *Vielpienjuenie*, finns det med den föråldrade samiska kartortografin normaliserade namnet *Vielpenjuone* och likaså här med förleden i nominativ singular. I Nenséns material (R 649: 151, 223) framgår det inte om det verkligen rör sig om två olika platser med snarlika namn med samma etymologi, utan den enda skillnaden i Nensén, förutom <a> eller <e> i andra stavelsen, vilket inte behöver vara uttryck för olika uttal utan bara en variation i stavningen, är att det ena namnets förled är i nominativ singular medan den andra är i genitiv singular och denna skillnad kan röra sig om variation i namnet bland olika

informanter. Tyvärr finns det inga uppteckningar för de båda namnen i OAU och namnen förekommer heller inte på äldre kartor utan det äldsta belägget är på Lantmäteriets namnkalk SAM23F från 1998 för namnet sydväst om Norra Borgafjällen i formen *Vielpenjuone*, vilken är förtryckt på namnkalken och stavat med den samiska kartortografin. På samma namnkalk finns det korrigerade nutida *Vielpienjuenie* skrivet med röd tuschpenna. Men på kartan LSA Y33 från 1843–44 finns berget med namnet *Welpjöres* och likaså på den tillhörande beskrivningen från 1846 (s. 10 (vänster) i den digitala pdf:n) med tillägget ”*fjällryggen*” till namnet. Efterleden bör vara det åselsamiska/umesamiska *tjåries* ’kuperad bergsrygg’ (se Collinder 1964: 25, 227). *Tjåries*, med -s-avledning, verkar inte finnas i sydsamiskan utan bara i umesamiskan inklusive åselesamiskan och i pitesamiskan. Bergshöjden/ryggen ifråga bär på moderna kartor det sydsamiska simplexnamnet *Tjårroe* ’bergsrygg’. Intrycket man får är att de fjällsamiska sydsamerna i Dorotea till viss del åtminstone verkar ha tagit över det äldre skogssamiska namnskicket hos åselesamerna i Dorotea och anpassat det till sydsamiskan (Se även andra namn i Nensén R 649: 151). Bergshöjden/ryggen med det sydsamiska namnet *Tjårroe* ligger precis väster om det söder om Norra Borgafjällen liggande *Vielpenjuone*. Detta bör innebära att de båda på nutida kartor förekommande namnen *Vielpienjuenie* och *Vielpenjuone* verkligen betecknar platser med snarlika ortnamn med likadan etymologi trots att det bara är fyra kilometer emellan dessa platser och trots att det sistnämnda uppenbarligen har en föråldrad form på nutida kartor.

Det intressanta är att de båda namnbeläggen i Nensén (R 649) och belägget på LSA Y33 har initialt <w>, vilket bör återspegla ett /v/-uttal, liksom att de nutida kartformerna för de två förstnämnda även stavas med /v/. Ännu mera intressant är att de ovan nämnda åselesamiska appellativbeläggen i Nensén (R 649) skrivs med initialt /f/, vilket pekar på att dessa på 1800-talet uttalats med initialt /f/, medan ortnamnsbeläggen i Nensén (R 649) pekar på att ortnamnen i fråga på 1800-talet liksom på nutidakartor återspeglar ett äldre förstelnat initialt /v/-uttal. Dessa tre ortnamn kan då jämföras med det åselsamiska namnet *Felpes wajan-jokk* i Nensén (R 649: 223), som är ett oidentifierat vattendrag någonstans mellan Dalasjö, Dorotea, Hälla och Åsele, där Nensén anger betydelsen ’valp’ för appellativet *felpes*.

Nenséns *wajan* är det åselsamiska/umesamiska *vájjá* 'fjälldal' i genitiv singular och *jokk* är *jubbkka* 'å'. Detta namn bör antingen vara myntat efter att uttalsförändringen från initialt /v/ till /f/ ägt rum i åselesamiskan, eller så är det myntat före och uttalet av namnet har anpassats i analogi med det nya uttalet med /f/ för appellativet.

I Nenséns material rörande den umesamiska dialekten i Lycksele lappmark från 1820–1825 (R 649) förekommer ortnamnet *uttjeFelpe* (R 649: 230), där Nensén anger betydelsen för huvudleden *felpe* som 'valp'. Om ortnamnet *FelpesWardo* (R 649: 231) skriver Nensén "liten knös såsom en Walp". Efterleden *wardo* betyder 'berg eller fjäll med vid utsikt, kal utsiktshöjd'. Ortnamnen i fråga är de på moderna kartor med sydsamisk stavning normaliserade namnen *Ohtje Filpoe* respektive *Stoer-Filpoe* i Tärna socken i Västerbottens län, där den sistnämndas förled betyder 'stor'. Collinder (1964: 56) anger de svenska namnen *Lillvalpen* och *Storvalpen* för respektive bergstopp och anger betydelsen för ortnamnens huvudled *Filpoe* som 'valp'. Söder om dessa två bergstoppar ligger på moderna kartor sjön/tjärnen *Kvalptjärnen*, där förleden betyder 'valp', vars samiska namn med sydsamisk ortografi är *Filpoejaevrie*, där efterleden betyder 'sjö'. Det äldsta belägget för något av namnen i namnklustret är på Nils Marelius karta från 1769 för *Stoer-Filpoe* i formen *Fiälpeswardo* och med det svenska namnet *Walphojen*. Jag utgår från att de svenska namnen är översättningslån från de samiska eftersom svenskarna kom sent upp till Tärnaby, först 1824 insynades de första nybyggena (NU 4, 258). I OAU finns uppteckningar av Nils Moosberg från 1925–1926 (Moosberg 1230) och 1928 (Moosberg 3013), där informanten J.E. Sjulsson Banta från norra Tärna i det förstnämnda materialet (s. 58) anger att de svenska namnen för bergstopparna är *Stor-* och *Lillvalpen* och att det samiska gemensamma namnet för de båda topparna uttalas /feälhppaa/, medan informanten Sjul Sjulsson från södra Tärna i samma uppteckningar (s. 62) anger att det gemensamma namnet för de båda samiska topparna uttalas /filppe/. I den sistnämnda anteckningsboken (s. 45–46) anger informanten Axel Sjulsson uttalen /uhhtsjə feälppaa/ och /uhhtsjə felppə/ för Lillvalpen och /stuara felppə/ för Storvalpen och /felppə-jauraatsj(h)/ för sjön/tjärnen Kvalptjärnen/Filpoejaevrie och tjärnarna bredvid. I OAU finns det en uppteckning av Lisa Lidberg från 1935 där det svenska namnet för *Stoer-Filpoe* är normaliserat

som *Kvalpen* och där uttalet är angivet som /kvaLLpen/ och där det anges att namnet på Generalstabskartan blad 32 felaktigt är skrivet som *Qvampen*. Lidberg har i en uppteckning från 1935 angett det svenska namnet för *Ohtje Filpoe* som *Driffjället* och angett uttalet som /driifjelle/. Namnformerna *Qvampen* och *Driffj.* förekommer mycket riktigt på Generalstabskartan blad 32 från 1897. På Lantmäteriets namnkalk SAMR25F från 1999 finns namnet *Uttje Filpo* förtryckt och stavat med den samiska kartortografin och bredvid den inskrivna ändringen av namnet till den sydsamiska ortografin, *Ohtje Filpoe*, och kompletteringarna *Stoer-Filpoe* och *Filpoejaevrie* med den sydsamiska ortografin. Åtminstone de kompletterade namnen bör komma från samiska informanter för namnkalken med tanke på att formerna inte stämmer med informanternas former i Moosbergs material.

Det nuvarande namnet *Stoer-Filpoe* har som sagts tidigare haft det äldre samiska namnet *FelpesWardo/Fiälpeswardo* där förleden varit det umesamiska *fielpies* 'valp'. Namnet har senare fått bestämningsleden *stuarra* tillagd, **Stuarra Fielpiesvárdduo*, eller haft denna alternativform med bestämningsleden samtidigt som formen utan bestämningsled, *Fielpiesvárdduo*, men har sedan genom ellips förlorat efterleden och efter detta har den nya huvudleden slipats ner och om med tanke på formen /felppə/ hos Moosbergs informant Sjul Sjulsson (och Axel Sjulsson) och namnkalkens förtryckta huvudled *Filpo*. Intressant är dock att informanterna J.E. Sjulsson Banta och Axel Sjulsson har uttalsformen /feäl(h)ppaa/, vilken motsvarar det umesamiska skriftspråkets *feälppá* (eller det sydsamiska *fealhpá*), jämte att Axel Sjulsson även har uttalet /felppə/. Utvecklingen bör med tanke på de nutida kartformerna ha varit från det umesamiska *Fielpiesvárdduo* > eller ~ **Stuarra Fielpiesvárdduo* > **Stuarra Fielpies* > *Stuarra Filpuo* och till den på nutida kartor förekommande normaliserade sydsamiska formen *Stoer-Filpoe* (vilken borde skrivas ihop som *Stoerfilpoe*, liksom > *Ohtjefilpoe*). Utifrån Moosbergs informanternas uppteckningar med uttalet /felppə/ går det inte att få den sydsamiska normaliserade formen *Filpoe*. Bakom den på Lantmäteriets namnkalk SAMR25F från 1999 förekommande förtryckta namnformen *Uttje Filpo*, kan alltså inte Moosbergs informanternas /felppə/ ligga, utan formen bakom namnkalkens förtryckta form måste komma från någon annan informant.

Ett ord med vokalen /i/ i första stavelsen kan inte enligt de sydsamiska fonotaktiska reglerna ha diftongen /oe/ i andra stavelsen, medan motsvarande form är möjlig i umesamiskan, fast då med ett bakre /i/ i första stavelsen och umesamiskans /uo/ i andra stavelsen. Detta visar att ortnamnen i detta kluster från början är umesamiska, men som normaliserats med sydsamisk ortografi. På liknande sätt som ovan har det förmodligen gått till för det mindre berget, **Uhttja Fielpies-várdduo* > **Uhttja Fielpies* > **Uhttja Filpuo* och till den på nutida kartor förekommande normaliserade sydsamiska formen *Ohtje Filpoe*. Sjönamnet *Filpoejaevrie* bör vara en senare analog anpassning till bergsnamnen. Namnklustret ligger också i den umesamiska Umbyns sambeby (se 142 Ubmeje).

Collinder (1964: 56) menar att de syd- och umesamiska formerna utan *-ies*-ändelse, dvs. sydsamiskt *fealhpa* och umesamiskt *feälppá*, är nordiska lån, medan den samiska etymologiska ordboken *Álgu* blandar ihop de olika formerna och inte anger vilken form och från vilken tidsperiod det inlånade ordet kommer som ligger bakom en viss samisk form. Bakom dessa former utan ändelsen *-ies* borde dock också de samiska böjningsformerna kunna ligga vilka börjat användas som nominativformer. *-ies*-formerna bör vara äldre former vare sig det sydsamiska *fealhpa* och umesamiska *feälppá* är senare syd- och umesamisk utveckling från böjningsformerna i analogi med dessa eller senare inlånad fornvästnordisk form, *hvelpr* (SAOB), eller fornsvenska former, *hvälper* eller *hvalper* (SAOB). Om det bakom det umesamiska *feälppá* och sydsamiska *fealhpa* ligger en fornvästnordisk form eller fornsvensk form så måste den eller dessa ha inlånats under denna språkliga tidsperiod, vilken varade mellan 800-talet e.v.t. till medeltidens slut i Sverige, dvs. till runt år 1520 (för dateringen av de språkliga tidsperioderna, se SOL s. 10) och uttalsförändringen av initialt /v/ till initialt /f/ måste ha ägt rum tidigast från 800-talet e.v.t., men förmodligen senare. Detta stämmer med mitt resonemang ovan angående tidsperioden för uttalsförändringen av initialt /v/ till /f/. Detta skulle då innebära att de åselsamiska appellativbeläggen i Nensén R 649 (se ovan) skulle vara inlånade till åselesamiskan under denna tidsperiod liksom att det ena av ortnamnsbeläggen i densamma, *Welpa njuone*, skulle vara myntat under denna tidsperiod eller senare beroendes på när uttalsförändringen av initialt /v/ till /f/ ägde

rum. Om det andra ortnamnet utan ändelsedelen-*s*, *Welben-njuone*, är myntat under denna tidsperiod och motsvarar ett umesamiskt **veälppá* eller tidigare myntat och motsvarar ett umesamiskt **vielpies* böjt i genitiv singular som **vielpien* eller genom ellips uppkommen form **vielpie* böjd i genitiv singular, vilken kommer från ett **vielpies* är osäkert. Det är även osäkert vilken form med tanke på stavningen som rör sig bakom *Welpejöres* på LSA Y33 (se ovan); är det ett åselesamiskt/umesamiskt **veälppá*, **vielpien* eller **vielpies*, där ändelserna fallit bort från de två sistnämnda? Förleden i det ovannämnda *Felpes wajan-jokk* är ett åselesamiskt/umesamiskt *fielpies*, vilket är inlånat tidigare (se ovan) och namnet kan också vara myntat tidigare än namnet *Welpa njuone*.

Gällande de umesamiska ortnamnsbeläggen i Nenséns material från Lycksele lappmark i R 649 (se ovan) så är det lite svårare; motsvarar efterleden i *uttjeFelpe* ett umesamiskt *feälppá* eller en genom ellips uppkommen form *fielpie* från ett *fielpies* (se ovan där jag redogör för en möjlig väg för kartformens tillblivelse)? Moosbergs informanter */feäl(h)ppaa/* är ju givetvis ett umesamiskt *feälppá*, och förleden i Nenséns *FelpesWardo* och Marelius *Fiälpeswardo* är ju som tidigare sagt givetvis ett umesamiskt *fielpies*. Bakom informantformern */filppe/* (och som redan framkommit ovan kartformerna *filpo(e)*) bör det ursprungligen ligga ett umesamiskt *fielpies*, där ändelsedelen-*s* fallit bort och diftongen */ie/* i första stavelsen förkortats till enkelvokalen */i/* och sedan förändrats till ett bakre */i/*, vilket tvingat den andra stavelsens diftong, */ie/*, att förändras till diftongen */uo/* för att följa umesamisk fonotax. Vad som ligger bakom informantformerna */felppə/*, ett ursprungligt umesamiskt *fielpies* eller *feälppá*, låter jag vara osagt.

Fälpfjället/Fielpe i Hotagen

Det finns några namn till med samma bakgrund; I Hotagens socken i Jämtlands län finns ett namnkluster där namnen är *Fälpfjället* vars sydsamiska namn är *Fielpe*, *Lill-Fälpfjället* vars sydsamiska namn är *Onne Fielpe*, *Fälpvattnet* vars sydsamiska namn är *Fielpenjaevrie* och *Fälpfjälltjärnarna* som inte har något sydsamiskt namn. I Hasselbrinks manus för en sydsamisk ortnamnsbok (4630: 387–388) anger han att de samiska huvudlederna i de samiska namnen i detta kluster har betydelsen 'valp'. De äldsta beläggen för de svenska namnen är på

Generalstabskartan blad 53 från 1906 och formerna är där *Fälpfjället*, *Fälpvattnet*, *L. Fälpfjället* och *Fälpfjältja*.

Från senare samma år finns det tre uppteckningar av K B Wiklund i OAU för *Fälpfjället*, en med uttalet /fälpfjälle/, en med uttalet /fälpfjälle/ och en med uttalet /fäLLtfjälle/ och tre uppteckningar av den samme samma år för *Fälpvattnet*, en med uttalet /fälpvattnet/, en med uttalet /fäLLtvattnet/ och en med uttalet /fämpvattnet/. I OAU finns två uppteckningar av Carl Lindberg från 1930 för *Fälpfjället*, en i formen *Fälpfjället* med uttalet /fäLtfjelle/ och med formen *Storfälpfjället* med uttalet /stoorfäLtfjelle/ och en uppteckning för *Lill-Fälpfjället* med uttalet /liLLfäLtfjelle/. För *Fälpvattnet* har Lindberg i OAU en uppteckning från samma år med uttalet /fäLtvattnet/ och samma år en uppteckning för *Fälpvattsån* med uttalet /fäLtvassån/, vilken enligt Lindberg är ån som rinner från Fälpvattnet ner till sjön Stor-Fulvern/ Stoere Fulhvere och en uppteckning för *Fälpfjältjärnarna* med uttalet /fäLtfjeltsjennän/ och en uppteckning för *Fälptjärnbäcken* med uttalet /feLtsjenbätsjen/, vilken enligt Lindberg är bäcken som rinner söderut mot Stor-Fulvurfjället från den sydligaste av Fälpfjältjärnarna för att sedan rinna norrut till Rävelmyrbäcken. Aikio (2007: 190) har pekat på att substratnamn ofta har fonologisk instabilitet, vilket variationen i uttalet i uppteckningarna för namnklostret i Hotagen ovan tydligt visar.

I Collinders uppteckningar från 1943 i OAU för de samiska namnen för *Fälpfjället* och *Fälpvattnet* anger han uttalet för huvudlederna som /f^helpə/ och /f^helpə/. De sydsamiska normaliserade huvudledernas kartformer, *Fielppe*, borde egentligen stavas *Fielppe*, med ett bakre <i> i diftongen, men detta bakre <i> har förmodligen av någon teknisk orsak ersatts med ett vanligt <i> hos Lantmäteriet. Bakom dessa former bör ursprungligen namnleden *fielpies* ha funnits, där ändelse-delen-s fallit bort och sedan diftongen i andra stavelsen förkortats till ett kort /ə/. De samiska ortnamnen bör vara inlånade till svenskan efter att de fonetiska förändringarna inträffat i de samiska ortnamnen. För *Lill-Fälpfjället*, normaliserat av Collinder som *Lilla Fälpfjället*, anger Collinder i en uppteckning från 1943 i OAU det samiska namnet *Tjäutjere* (hans normalisering), vars uttal är /tsjäutsjærə/. Hasselbrink (4630: 387–388) anger att betydelsen för förleden är 'väg upp för berg' och hänvisar till Elias Lagercrantz (1939: 70, *Weg bergauf* 'väg

uppför berg⁷) och att det bakom den sammandragna efterleden finns ett (syd)samiskt *vaerie* 'fjäll'.

På Lantmäteriets namnkalk SAM21E från 1998 som ligger till bakgrund för den nutida namnredovisningen finns som förtryckta namn för fjället det svenska namnet *Fälppfjället* och det med samisk kartortografi stavade *Fielpen* och den inskrivna ändringen av det sistnämnda namnet till den sydsamiska ortografin, *Fielpē*, och kompletteringarna *Fielpenjaevrie* och *Onne Fielpē* med den sydsamiska ortografin, samtliga med ett bakre <i> i diftongen. På namnkalken är namnen således korrekt normaliserade enligt sydsamisk ortografi med ett bakre <i>.

Fielpájávrátje/Valptjärnarna i Arvidsjaur

I Arvidsjaur socken i Norrbottens län finns tjärnarna med det umesamiska namnet *Fielpájávrátje* (i singular) och svenska *Valptjärnarna*. De äldsta beläggen för det svenska namnet är på kartan tillhörande handlingarna för laga skifte från 1894 (LMA 25-arj-20) där formerna är *Vestra Worptjern* och *Östra Worptjern*. Anledningen till att vice kommissionslantmätare Axel Emanuel Orstadius från Sunne i Jämtland (se Ekstrand, Viktor, 1896–1903: 60) har skrivit namnformerna med <r> har förmodligen att göra med att han inte haft en aning om vad förleden betytt och hur den ska normaliseras och det nutida svenska *Valptjärnarna* måste vara ett senare översättningslån förmodligen av tvåspråkiga samer av det ursprungliga samiska namnet. Bakom lantmätarens *Worp*-förleder kan med tanke på att det är ett initialt <w>, ett umesamiskt **veälppá* ligga som lantmätaren försökt skriva ner samtidigt som han översatte efterleden som förmodligen varit det umesamiska **jávrátje* 'tjärn'. Någon växling mellan /f/ och /v/ är inte heller känd bland svenskan i Norrbotten och lantmätarens <w> bör återspegla ett /v/-uttal och formen **veälppá* ett äldre föreställt samiskt uttal. Förledsformen *Fielpá-* på kartor är en nyare form med initialt /f/. Frågan är om diftongen /ie/ i den nutida formen skvallrar om att det från början varit formen *fielpies* eller om ortnamnet är felaktigt normaliserat. Det svenska namnet *Valptjärnarna* är först belagt på Ekonomiska kartan 24I 2–3 i-j Mausjaure från 1973. Dessvärre finns det inga uppteckningar för det samiska namnet i OAU och namnet förekommer heller inte på äldre kartor och inte

heller på någon av Lantmäteriets namnkalkar. Källan till det samiska namnet på kartan förblir okänd.

Kvalpskardet/Fielhpiestvaajja i Hattfjelldal i Norge

På norsk sida i Hattfjelldal finns det sydsamiska *Fielhpiestvaajja*, där efterleden *vaajja* 'sänkning i ett fjäll, skar i fjäll'. Det norska namn på sänkningen är *Kvalpskardet* 'valpskaret'.

Ytterligare en hundvalp – Kålpa ~ gulp

Intressant är också att i det umesamiska materialet i Nensén (R 649: 124) förekommer appellativet *gulp* 'valp' och i Nenséns umesamiska material från Lycksele lappmark finns ortnamnet *Kålpa jamemjaurats*, vilket är namnet på en oidentifierad tjärn, och appellativet *kålpa* 'valp' (R 649: 230). Ortnamnets betydelse blir ungefär '(där) valp (har) dött-tjärnen'. I Hasselbrinks sydsamiska ordbok (1981–1985: 690) finns även detta appellativ, *guolpe* (här med Hasselbrinks normaliserade uppslagsform). Just Knud Qvigstad (1893: 347) visar förutom att i sydsamiskan på norsk sida finns även motsvarande från skandinaviskan inlånade appellativformer i nordsamiskan på norsk sida (se även Col-linder 1964: 101).

Med tanke på att den fornsvenska formen var *hwelpr* (se Fridell 2021: 327) för 'valp' så måste de svenska (och norska) dialektala *qualp*-formerna m.fl. ha uppkommit efter den fornsvenska och fornväst-nordiska perioden, vilken varade mellan 800-talet e.v.t. till medeltidens slut, dvs. till runt år 1520 (Se även Sköld 1961: 89, för dateringen av de språkliga tidsperioderna, se SOL s.10). Dessa appellativ måste således vara inlånade till de samiska språken först från ca år 1520 och framåt under den nysvenska och nynorska perioden liksom även att det åselesamiska ortnamnet *Kålpa jamemjaurats* ovan måste vara myntat efter att detta appellativ lånats in.

Slutsatser och avrundning

Bakom den ursamiska formen **veelpes* ligger formen **hwelpaz*, vilken antingen lånats från urgermanskan mellan 500-talet f.v.t. till 200-talet e.v.t. eller från urnordiskan mellan 200-talet e.v.t. till 800-talet. Uttalsförändringen av initialt /v/ till /f/ i samiskan, t.ex. i åselesamis-

kan/umesamiskan från **vielpies* till *fielpies*, kan ha ägt rum tidigast från 800-talet e.v.t., men förmodligen senare. Bakom det nutida svenska namnet *Välpestjärnen* i Hörnefors socken ligger troligtvis ett åselesamiskt/umesamiskt **Vielpiesjávrátje*. Vi kan dock tyvärr inte utifrån språkliga aspekter tidsbestämma när detta **Vielpiesjávrátje* har lånats in i svenskan, eftersom vi inte mera exakt kan säga när uttalsförändringen av initialt /v/ till /f/ ägde rum och för att det åselesamiska/umesamiska namnet kan vara förstelnat med ett initialt /v/. Däremot bör det åselesamiska/umesamiska namnet vara myntat innan uttalsförändringen av initialt /v/ till /f/. Det sistnämnda gäller även de andra samiska namnen i artikeln som stavas med initialt <w> eller <v>.

Det äldsta belägget för namnet *Välpestjärnen*, *Bälpes Tjern*, är som sagt på avvittringskartan LSA Z12-12:6 från 1784. Med tanke på att det funnits samer nere vid Västerbottenskusten fortfarande på 1300-talet, vilka senare under 1300-talet eller strax därefter trängdes undan (se Mikael Svonni 2006: 161, Noel B. Broadbent 2009, Björn Lundqvist 2021a: 128) så bör de svensktalande i Hörnefors socken senast runt 1300-talet ha lånat in det åselesamiska/umesamiska **Vielpiesjávrátje*, i svenskan. Frågan man också bör ställa sig är om det är möjligt att det kan finnas ett samiskt substratnamn så pass långt söderut i Västerbotten vid kusten? Finns det några andra samiska substratnamn i närheten? Japp, det gör det; 39,3 kilometer västnordväst om Välpestjärnen ligger *Latiknäset* (se Karl-Hampus Dahlstedt 1984: 19), 28,6 kilometer nordväst om ligger *Balkesliden* (se Björn Lundqvist 2018), 20,4 kilometer nordnordväst om ligger *Pengsjön* (se Claes Börje Hagervall 1986: 58–61), 16,6 kilometer norr om ligger *Vartasberget* (se Lundqvist 2021b) och 18,5 kilometer ostnordost vid kusten ligger *Prästsjön* (se Svonni 2006: 159, Lundqvist 2021a: 80–86). *Välpestjärnen* är det hittills sydostligaste undersökta samiska substratnamnet vid kusten, medan det sydostligaste är *Pärmsjön* (se Dahlstedt 1984: 42–46) drygt 114 kilometer västsydväst om Välpestjärnen. Svaret blir att det är möjligt att ett samiskt substratnamn kan finnas långt söderut i Västerbotten vid kusten.

Något som inte ännu tagits upp i denna artikel är den sakliga anledningen till att mynta ortnamn på platser där förleden betyder 'hundvalp'. Man kan börja med att utgå från att namnen kan syfta på att platsen ser ut som en 'hundvalp' eller att 'valpar' varit på platsen av

någon anledning. Tyvärr anges oftast inte i uppteckningarna i OAU anledningen till ortnamn med betydelsen 'valp' eller så står det att namngrunden är okänd. Men det finns några undantag: I en uppteckning av Gunnel Thorvaldson från 1945 och en av H B från 1963 gällande två vita fläckar på en klippa i Brunnby socken i Malmöhus län med namnet *Valparna* framgår det att dessa fläckar liknar två lekande hundvalpar. I en uppteckning av Erik Sandberg från 1965 gällande en kulle i Karleby socken i Skaraborgs län med namnet *Valpabacken* framkommer det att det en gång bodde en soldat i ett hus på kullen som födde upp hundvalpar. En tråkigare namngivningsgrund ges i en uppteckning av Johan Andersson 1931 för *Valptjärnen* i Åsarna socken i Jämtlands län där det står att man för har brukat dränka valpar där. Det finns i OAU tyvärr flera *valp*-namn angivna med denna sistnämnda namngivningsgrund.

Gällande de samiska namnen eller namnen med samisk bakgrund som jag gått igenom i denna artikel så bör namnen *Ohtje Filpoe* och *Stoer-Filpoe* i Tärna socken vara primärnamnen i sitt namnkluster och ha att göra med att dessa två mindre bergstoppar är som två valpar och då kanske i förhållande till den större bergstoppen *Stoere Tjåhke*. Nensén (R 649: 231) har som tidigare ovan sagts skrivit "liten knös såsom en Walp" för *Stoer-Filpoe*. Även namnen *Fälppfjället/Fielpe* och *Lill-Fälppfjället/Onne Fielpe* i Hotagens socken bör vara primärnamnen i sitt kluster och ha samma namngivningsrund som namnen i Tärna socken då det är frågan om två större berg med flera mindre bergstoppar. Samma namngivningsgrund bör även gälla för namnen *Welpjörös* och *Vielpenjuone* i Dorotea socken och för namnet *Fielhpiesvaajja* i Hattfjelldal i Norge, där det ovanför sänkningen finns flera kullar. Namnen *Valptjárnarna/Fielpájávrátje* i Arvidsjauras socken, *Välpestjärnen* i Hörnefors socken och *Kålpa jamemjaurats* i Lycksele lappmark skulle kunna ha att göra med att man dränkt valpar där eller att en hund eller flera hundar drunknat där. En positivare namngivningsgrund för namnen i Arvidsjaur och Hörnefors skulle kunna vara att tikarna fått valpar på sjöarnas is eller dylikt.

I artikeln förekommer det tre omgångar av hundvalpslån i de samiskan språken, de två första återgivna här i nutida umesamisk form; *fielpies* från urgermanskan eller urnordiskan, *feälppá* från fornvästnordiskan eller fornsvenskan och *gulp*, enligt Nenséns stavning,

från nynorskan eller nysvenskan. Sedan kan man ju undra varför samer förmodligen varit så pass besatta av icke-samiska hundvalpar så att de i tre omgångar behövt låna in skandinaviska ord för hundvalpar?

Noter

- 1 Tack till min kollega Anna Westerberg på ISOF som påpekade detta. Vill även passa på att tacka mina kollegor Annika Karlholm för diskussioner om ljudutvecklingar i svenskan i Västerbotten och Norrland och för hjälpen med att hitta bland OSD, Eva Thelin för diskussioner om uttalsförenklingar och foge-s och växling eller inte mellan /v/ och /f/ i Norrland och om ordet fälb och Elin Pihl för diskussioner om äldre kartor och växling eller inte mellan /v/ och /f/ bland ortnamn i Norrland. Givetvis är eventuella fel mina egna.
- 2 Tack till Ulf Lundström för diskussionen om dessa namn.

Källor och litteratur

- 142 Ubmeje = *Rennäringens riksintressen inom Ubmeje sameby*. Sametinget 2009–04–29. På: https://geodata.sametinget.se/webb/sameby/riks/142_ubmeje_riks.pdf
- Aikio, Ante, 2004: An essay on substrate studies and the origin of Saami. I: *Etymologie, Entlehnungen und Entwicklungen. Festschrift für Jorma Koivulehto zum 70. Geburtstag*. Herausgegeben von Irma Hyvärinen, Petri Kallio und Jarmo Korhonen. Mémoires de la Société néophilologique de Helsinki, 63. Société néophilologique de Helsinki, Helsinki, S. [5]–34.
- Aikio, Ante, 2007: The Study of Saami Substrate Toponyms in Finland. I: *Onomastica Uralica 4. Borrowing of Place Names in the Uralian Languages*. Edited by Ritva Liisa Pitkänen, Janne Saarikivi. Helsinki.
- Álgu = Álgu: Etymological database of the Saami languages. På: <https://kaino.kotus.fi/algu/index.php?t=etusivu&kkieli=en>
- Barruk, Henrik, 2018: *Bábkuogirjje – Ordbok. Ubmejesámien-dáruon, Dáruon-ubmejesámien*. Kanaanstiftelsen i Sverige, Umeå.
- Bergsland, Knut & Lajla Mattson Magga, 1993: *Åarjelsaemien-daaroen baakoegärja – Sydsamisk-norsk ordbok*. Idut, Indre Billefjord.
- Bergsland, Knut, 1995: *Bidrag till sydsamenes historie*. Senter for samiske studier, Tromsø.
- Broadbent, Noel B., 2009: *Ett försvunnet folk träder fram [intervju med Noel B Broadbent]*. På: <http://www.bottenviken.se/artiklar/2009/091009-samer.html> [artikeln numera borttagen]
- Collinder, Björn, 1964: *Ordbok till Sveriges lapska ortnamn*. Kungliga ortnamnskommissionen, Uppsala.
- Dahlstedt, Karl-Hampus, 1984: Finska ortnamn mitt i Ångermanland. I: *Namn och bygd* 72. Gustav Adolfs akademien, Uppsala. S. [18]–58.

- Ekonomiska kartan 20J Vännäs 3j Sölpsjön, 1963. Rikets allmänna kartverk, Stockholm.
- Ekonomiska kartan 24I 2–3 i-j Mausjaure, 1973. Rikets allmänna kartverk, Stockholm.
- Ekstrand, Viktor, 1896–1903: *Svenska landtmätare 1628–1900 – Biografisk förteckning*. Sveriges lantmätareförening, Stockholm.
- Fridell, Staffan, 2021: *Ordklok – Svenska ords släktskap och ursprung*. Kauntiz-Olsson, Stockholm.
- Generalstabskartan blad 32 från 1897. Generalstabens karta över Sverige, norra delen. Rikets allmänna kartverk, Stockholm.
- Generalstabskartan blad 53 från 1906. Generalstabens karta över Sverige, norra delen. Rikets allmänna kartverk, Stockholm.
- Grundström, Harald, 1946–1954: *Lulelappsk ordbok – Lulelappisches Wörterbuch*. Lundequistska bokhandeln, Uppsala.
- Grünthal, Riho, 2004: Finno-ugric 'dog' and 'wolf'. I: *Etymologie, Entlehnungen und Entwicklungen*.
- Festschrift für Jorma Koivulehto zum 70. Geburtstag*. Herausgegeben von Irma Hyvärinen, Petri Kallio und Jarmo Korhonen. Mémoires de la Société néophilologique de Helsinki, 63. Société néophilologique, Helsinki. S. 83–96.
- Hagervall, Claes Börje, 1986: *Ortnamnen i Västerbottens län – Del 14 Vännäs kommun, A Bebyggelsenamn*. Övre Norrlands ortnamn, 14. Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet, Umeå.
- Hasselbrink 4630 = ULMA 4630: Hasselbrink, Gustav, *Lapska ortnamn i Jämtlands och Kopparbergs län*. Opublicerat manuskript (1973) med inledning och provisorisk källförteckning. Institutet för språk och folkminnen, Uppsala.
- Hasselbrink, Gustav, 1981–1985: *Südlappisches Wörterbuch*. 1–3. Skrifter utg. Genom Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala, Uppsala.
- Hellquist, Elof, 1980: *Svensk etymologisk ordbok*. Liber läromedel, Lund.
- Korhonen, Mikko, 1981: *Johdatus lapin kielen historiaan*. SKS, Helsinki.
- Korhonen, Olavi, 1979: *Bákkogir'je – julevsámes dárrui dáros julevusábmai – lulesamisk svensk lulesamisk ordbok*. Länskolnämnden, Luleå.
- Korhonen, Olavi, 1997: Samiskan som språk och traditionskälla. I: *Språkliga och kulturella gränser i Nordskandinavien. Två uppsatser*. Redaktörer: Olavi Korhonen och Birger Winsa. Kulturens frontlinjer. Skrifter från forskningsprogrammet Kulturgräns Norr 7, Umeå. S. 53–106.
- Korhonen, Olavi, 2019: *Underlag för beslut om ortografigräns mellan syd- och umesamiska 2019-02-25*. Remissvar.
- Lagercrantz, Eliel, 1939: *Lappischer Wortschatz*. Suomalais-ugrilainen seura, Helsinki.
- Larsson, Lars-Gunnar, 2012: *Grenzen und Gruppierungen im Umesamischen*. Harrasowitz Verlag, Wiesbaden.
- Larsson, Lars-Gunnar, 2015: *Förfrågan om gräns mellan syd- och umesamiska 2015-03-19*. Remissvar.
- Lehtiranta, Juhani & Irja Seurujärvi-Kari, 1991: Saamelaisset. I: *Uralilaisiet kansat*. Toim. Johanna Laakso. WSOY, Porvoo, Helsinki, Juva.

- Lexicon Lapponicum = Lindahl, Erik och Johan Öhrling och Johan Ihre, 1870: *Lexicon Lapponicum eller Lapsk ordbok*. Utgiven av Gudrun Norstedt 2016. Ord & visor, Skellefteå.
- LMA 25-arj-20 = Lantmäterimyndigheternas arkiv. 25-arj-20. Laga skifte. 1894. *Karta öfver Storbergs by uti Arvidsjaurs socken och Tingslag av Norrbottens län upprättad i och för laga skifte 1892*.
- LMA 24-hör-5 = Lantmäterimyndighetens arkiv. 24-hör-5. Storskifte. 1808 (kopia från 1931). Lista från 1807. *Charta öfver Hörne & Bäck byars egor uti Umeå socken af Westerbottns län*.
- LMA 24-hör-24 = Lantmäterimyndighetens arkiv. 24-hör-24. Hemmansklyvning. 1893. [inget namn].
- LSA Z12-12:5 = Lantmäteristyrelsens arkiv. Z12-12:5. Avvittring. 1784. *Charta öfver Hörne och Bäck byars samfalta skog uti Westerbottns Höfdingedöme, Södra häradet, Första Fögderiet och Umeå Sockn*.
- LSA Z12-12:6 = Lantmäteristyrelsens arkiv. Z12-12:6. Avvittring. 1784. *Charta öfver Hörne och Bäck byars samfalta skog uti Westerbottns Höfdingedöme, Södra häradet, Första Fögderiet och Umeå Sockn*.
- LSA Y33 = Lantmäteristyrelsens arkiv. Y33. Gränskarta. 1843-44. Beskrivning från 1846. *Charta uti 4ra delar öfver Gränsen emellan Jemtlands å ena, samt Westernorrlands och Westerbottns län å andra sidan*.
- Lundqvist, Björn 2018: Balkesliden och andra namn på Balkes- i Nordmalings socken – ursprung och tolkning. I: *Oknytt* Nr 1-2 2018. Johan Norlander-sällskapets tidskrift, Umeå. S. 25-39.
- Lundqvist, Björn, 2021a: Datering av myntandet av tre samiska substratnamn i Västerbotten genom landhöjning. I: *Thule – Kungl. Skytteanska Samfundets Årsbok 2021*. Kungl. Skytteanska Samfundet, Umeå. S. 79-135.
- Lundqvist, Björn, 2021b: *Kattkataberget och Vartasberget – två berg med umesamiska substratnamn*. Namnbloggen vid Institutet för språk och folkminnen, oktober 2021. På: <https://www.isof.se/lar-dig-mer/bloggar/namnbloggen/inlagg/2021-10-07-kattkataberget-och-vartasberget---tva-berg-med-umesamiska-substratnamn> [nedladdad 2022-01-12]
- Lundqvist, Björn, 2022a: Syd- och umesamiska sund – Syftning och form bland syd- och umesamiska substratnamn. I: *Thule – Kungl. Skytteanska Samfundets Årsbok 2022*. Kungl. Skytteanska Samfundet, Umeå. S. 165-205.
- Lundqvist, Björn, 2022b: *Vid Tjekesberget och däromkring – bland skåror, sluttningar och nipor i Ådals-Liden*. Namnbloggen vid Institutet för språk och folkminnen, december 2022. På: <https://www.isof.se/lar-dig-mer/bloggar/namnbloggen/inlagg/2022-12-13-vid-tjekesberget-och-daromkring---bland-skaror-sluttningar-och-nipor-i-adals-liden> [nedladdad 2022-12-13]
- Marelius, Nils, 1769: *Charta öfver Riksgränsen för Åsele- Ubme- Pithe och Lule- med en deel af Torne- Lappmarcker emot Norrige*. Förvarad i Kart och bildsamlingarna vid Uppsala universitetsbibliotek.

- Moosberg 1230 = ULMA 1230: Moosberg, Nils, *Anteckningar från resor i Tärna socken, Västerbottens län, somrarna 1925-1926. 2. Ortnamnsuppteckningar*. Institutet för språk och folkminnen, Uppsala.
- Moosberg 3013 = ULMA 3013: Moosberg, Nils, *Uppteckningar av lapska ortnamn i Tärna socken. Sommaren 1928*. Institutet för språk och folkminnen, Uppsala.
- Nensén, Jonas A.: *Handskriftssamlingen R 649*. Förvarad på Uppsala universitetsbibliotek. På: <http://janensen.ub.umu.se/sok/show.php?id=1657>
- Nielsen, Konrad, 1932-1962: *Lappisk ordbok – grunnet på dialektene i Polmak, Karasjok og Kautokeino*. Aschehoug, Oslo.
- NU = *Norrländsk uppslagsbok*. Ett uppslagsverk på vetenskaplig grund om den norrländska regionen. 1-4. Chefredaktör: Kari Marklund (1), Lars-Erik Edlund (2-4). 1993-1996. Höganäs (1), Umeå (2-4).
- OAU = Ortnamnsarkivet i Uppsala: *Ortnamnsregistret: Ortnamnsregistret vid Institutet för språk och folkminnen*, Uppsala.
- OSD = Ordbok över Sveriges dialekter: *Dialektsamlingarna vid Institutet för språk och folkminnen*, Uppsala.
- Personnamnssamlingarna vid Institutet för språk och folkminnen*, Uppsala.
- Qvigstad, Just Knud, 1893: *Nordische Lehnwörter im Lappischen*. Christiania videnskabs-selskabs forhandlingar for 1893, 1. In Commission bei Jacob Dybwad, Christiania.
- Rydving, Håkan, 2015: *Gränsdragningen mellan sydsamiska och umesamiska 2015-03-13*. Remissvar.
- Rydving, Håkan, 2016: Sydsamisk eller umesamisk? – ”Södra Tärna” i det samiska språklandskapet. I: *Fenno-Ugrica Suecana Nova Series*. Stockholms universitet, Stockholm. S. [159]-174.
- SAM21E = *Lantmäteriets namnkalk SAM21E 1998-03-04*.
- SAM23F = *Lantmäteriets namnkalk SAM23F 1998-05-15*.
- SAMR25F = *Lantmäteriets namnkalk SAMR25F 1999-04-16*.
- Sammallahti, Pekka, 1998: *The Saami languages – An introduction*. Davvi Girji, Kárášjohka.
- SAOB = *Svenska Akademiens ordbok*, 1893-. Svenska Akademien, Stockholm.
- SAOL = *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket*, 2006. Svenska Akademien, Stockholm.
- Schlachter, Wolfgang, 1958: *Wörterbuch des Walldlappen-dialekts von Malå und Texte zur Ethnographie*. Lexica Societatis Fenno-Ugricae XIV. Suomalais-ugrilainen seura, Helsinki.
- Sköld, Tryggve, 1954: Om uttalet av runan R – och några nordiska låneord i lapskan. I: *Scandinavica et Fenno-ugrica – studier tillägnade Björn Collinder den 22 juli 1954*. Red. Dag Strömbäck. Almqvist & Wiksell, Stockholm. S. [33]-48.
- Sköld, Tryggve, 1961: *Die Kriterien der urnordischen Lehnwörter im Lappischen 1*. Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet, 8. Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet, Uppsala.
- SO = *Svensk ordbok*, 2009. Svenska Akademien, Stockholm.
- SOL = *Svenskt ortnamnslexikon*, 2016. Andra reviderade upplagan. Red. Mats Wahlberg. Institutet för språk och folkminnen, Uppsala.

- Svonni, Mikael, 2006: Umesamiskan – Det gåtfulla språket. I: *Sápmi YrK – Livet i samernas bosättningsområde för ett tusen år sedan*. Red. Andrea Amft och Mikael Svonni. Sámi dutkan 3. Umeå universitet, Umeå. S. 151–170.
- ULMA = *Dialekt och folkminnesarkivet vid Institutet för språk och folkminnen*, Uppsala.
- Wahlberg, Erik, 1963: *Finska ortnamn i norra Sverige – förberedande studier med introduktion till utforskningen av ortnamnen i Torne älvadal med angränsande områden*. Tornedalia 2, Luleå.

Summary

The name *Välpestjärnen* in the parish of Hörnefors in the province of Västerbotten and borrowed puppies in turns – origin and interpretation

With the place name *Välpestjärnen* as a starting point and main focus, this article presents and discuss Saami place names and Saami substrate names containing South and Ume Saami nouns meaning ‘puppy’ mainly in the provinces of Jämtland, Västerbotten and southern Norrbotten in Sweden. Interpretations of these names are given as well as discussions concerning the phonetic development of these nouns in South and Ume Saami and the place names containing these nouns and when the different nouns meaning ‘puppy’ were borrowed from Norwegian and Swedish and from the precursors of these languages. A discussion concerning the background of the naming of the place names in the article are also given.

The Åsele Saami/Ume Saami name behind the substrate name *Välpestjärnen* in the parish of Hörnefors is **Vielpiesjávrátje* ‘puppy small lake’ and the naming reason of the small lake can be that bitches have whelped on the lake ice in winter or that puppies have been drowned there or that a puppy or puppies have drowned there. The name *Fielpájávrátje* ‘puppy small lake’ in the parish of Arvidsjaur can have the same naming reason as *Välpestjärnen* but the name *Kálpa jamemjaurats* ‘puppy died small lake’ in the district of Lycksele probably only has to do with that a puppy or puppies have drowned there or puppies have been drowned there. The two names *Ohtje Filpoe* ‘little puppy’ and *Stoer-Filpoe* ‘big puppy’ in the parish of Tärna should be the primary names in their name cluster and the names come from that the two smaller mountaintops are like two puppies in relation to the bigger mountaintop *Stoere Tjähke*. Also, the two names *Fielpe* ‘puppy’ and *Onne Fielpe* ‘little puppy’ of two mountaintops in the parish of Hotagen should be the primary names in their name cluster and have the same naming reason as the names in Tärna. The names *Welpejöres* ‘puppy hilly mountain ridge’ and *Vielpenjuone* ‘puppy isthmus’ in the parish of Dorotea and the name *Fielphiesvaajja* ‘puppy mountain valley’ in Hattfjelldal in Norway also should have the same naming reason. The naming reason of the other Saami names containing a noun meaning ‘puppy’ in the article are more difficult to determine.

It is shown that nouns meaning ‘puppy’ have been borrowed three times to the Saami languages. The two first borrowings are here given in their modern Ume

Saami forms of spelling, *fielpies* from Proto-Germanic or Primitive Norse, *feälppá* from Old West Norse or Old Swedish and *gulp*, according to the spelling of Nensén, from Modern Norwegian or Modern Swedish.

Keywords: samiska ortnamn, samiska substratnamn, sydsamiska, umesamiska, åselesamiska, Jämtland, Västerbotten, Norrbotten, Hörnefors, Vålpestjärnen.

Björn Lundqvist är finsk-ugrisk forskningsarkivarie vid Institutet för språk och folkminnen i Uppsala. Han forskar bland annat om samiska ortnamn, meänkieliska ortnamn, samiska substratnamn, meänkieliska substratnamn och skogsfinska substratnamn.

Nya ledamöter i Kungl. Skytteanska Samfundet 2023

*De nyinvalda ledamöterna 2023 ombads att med egna
ord skriva en kort presentation om sig själv*

MALIN BRÄNNSTRÖM

Malin Brännström är född 1973, museichef och forskare vid Silvermuseet och Institutet för arktisk landskapsforskning i Arjeplog, och anställd vid Luleå tekniska universitet.

Jag studerade juristprogrammet vid Umeå Universitet och tog min jur kand-examen 1998. Under åren 2000 till 2004 gick jag domarutbildningen inom Svea hovrätt och därefter arbetade jag som förbundsjurist hos Svenska Samernas Riksförbund i Umeå mellan 2004 och 2009. Därefter påbörjade jag min forskarutbildning vid juridiska institutionen i Umeå. I maj 2017 disputerade jag med en avhandling om relationen mellan äganderätt och renskötselrätt, och det faktum att skogsbruk och renskötsel bedrivs på samma mark. Jag har under hela mitt yrkesverksamma liv varit intresserad av markanvändningsfrågor och intressekonflikter som rör naturresurser, och jag har inriktat mig mot fastighetsrätt, samerätt och urfolksrätt. Sedan maj 2020 är jag museichef vid Silvermuseet och det har blivit naturligt att inrikta sig mot kulturarvsfrågor. Andra frågor som intresserar mig är lokal förvaltning och lokala dialogprocesser. För närvarande driver museet två projekt som rör dessa frågor. Projekt Rådestit handlar om förvaltningen av småviltsjakten och fisket ovan odlingsgränsen inom Arjeplogs kommun. Projektet Mähttse/Skogslandskap utvecklar nya perspektiv på skogslandskapet utifrån lokala och samiska perspektiv. I dessa processer är det viktigt att historia och kulturarv är med som en naturlig del i arbetet.

Invald som arbetande ledamot

GÖRAN ERICSSON

Jag är född 1966 i Lappe, Västra Vingåkers fs, Södermanland. När jag var nästan klar ekonom 1990, så tog jag ett studieuppehåll för att läsa lite biologi. Och på den vägen är det fortfarande ... Jag har en master-examen från Uppsala universitet 1994, disputerade i viltekologi vid SLU 1999, postdoc i USA 2000–2002, docent 2002, professor 2007 i vilt- och fisketurism, och fakultetsprofessor i viltekologi 2011. Ställföreträdande prefekt från 2007 och prefekt från 2016 vid Institutionen för vilt, fisk och miljö vid SLU. Sedan 2022 är jag dekan vid fakulteten för skogsvetenskap SLU. År 2007 tog jag ett strategiskt beslut att bygga på min erfarenhet, nationellt och internationellt. Några större uppdrag är Norges forskningsråd, REA/EU:s genomförandemyndighet för forskning, Kungliga Skogs- och lantbruksakademien (KSLA) och internationella utvärderingar. Tillsammans med mina kollegor har jag framgångsrikt utvecklat undervisning, forskning, miljöövervakning och samverkan i en mängd roller; som ordförande, styrelseledamot, granskare, utvärderare, prefekt, och som forskare och lärare. Samverkan är och har alltid varit en del av min vardag. Universitetens verksamhet bygger på intern och extern samverkan för att lyckas. I min roll som ledare, lärare och forskare ska jag på bästa sätt försöka bidra till Skytteanska Samfundets verksamhet genom att vi utmanar etablerad kunskap genom ett kritiskt förhållningsätt som vi kombinerar med ett nyfiket, öppet perspektiv som är inkluderande.

Invalid som arbetande ledamot

ANETTE HALLBERG

Anette Hallberg, född 53, är verksam som redovisningskonsult i det egna företaget Hallberg Redovisning AB, Umeå. Tidigare anställd vid Ernst & Young AB, 1984–2008, Kungl. Skytteanska Samfundets skattmästare.

Invalid som arbetande ledamot

HELENE HELLMARK KNUTSSON

Helene Hellmark Knutsson är landshövding i Västerbottens län sedan augusti 2020, anställd vid Länsstyrelsen Västerbotten. Hon är född 1969.

Helene har en bakgrund som politiker på samtliga nivåer. Hon har varit riksdagsledamot för Socialdemokraterna och vice ordförande i näringsutskottet. Mellan åren 2014 och 2019 var Helene minister för högre utbildning och forskning. Dessförinnan var hon bland annat landstingsråd i Stockholms läns landsting och kommunstyrelsens ordförande i Sundbyberg.

Helene har genomgått universitetsstudier i historia, nationalekonomi och statistik på Stockholms universitet och Umeå Universitet samt Konstvetenskap (stadsplanering och arkitektur) på Uppsala universitet.

Hon är ordförande i Mittuniversitetets styrelse, Föreningen Trästad Sverige, Strategiska innovationsprogrammet för fossilfria godstransporter TripleF och Stiftelsen Flemingsberg Science.

Helene är ledamot i strategiska Innovationsprogrammet för Life Science Swelife, Stiftelsen Prins Gustaf Adolfs och Prinsessan Sibyllas Minnesfond, Svensk Friidrott och Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien IVA avd XI Forskning och utbildning. Hon har tagit initiativ tillsammans med flera universitet och andra offentliga aktörer till ett nytt Innovationsprogram för offentlig sektors omställning för att klara vår tids stora samhällsutmaningar, SustainGov.

Invald som arbetande ledamot

ALICE KEMPE

Alice Kempe är född 1967 och uppvuxen i Örnsköldsvik. Jägmästarekurs 90/94. Ordförande i Kempestiftelserna och har tidigare arbetat med forskningsfinansiering på Energimyndigheten i 18 år. Innan dess två år på Näringsdepartementet med Hållbar utveckling inom transportsektorn samt dessförinnan skogssköteselfrågor central på Skogsstyrelsen. Sitter i några styrelser med koppling till skog. Ledamot av Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien och teknologie hedersdoktor vid Luleå tekniska Universitet.

Forskningsintresset är brett även om kunskapen kring teknisk och naturvetenskaplig forskning är djupare. Frågor kring hur forskning ska bedrivas för att nå ut samt till gagn för de nordligaste länen är av stort intresse. Näringslivsfrågor är också av stort intresse.

Invald som arbetande ledamot

ANNICA SANDSTRÖM

Mitt namn är Annica Sandström och jag är lärare och forskare i statsvetenskap vid Luleå tekniska universitet (LTU). Min forskning handlar om att försöka förstå och förklara policyprocesser inom området miljö och naturresurser. Vilka faktorer hindrar och möjliggör policyförändring? Vad kännetecknar effektiva och legitima förvaltningsprocesser? Hur kan samhällsstyrningen utformas för att hantera de utmaningar som vi står inför? Jag drivs av stor nyfikenhet och en vilja att bidra till såväl teoriutveckling som samhällsutveckling. Allt som oftast arbetar jag i mångvetenskapliga sammanhang och i samverkan med aktörer från det omgivande samhället.

Jag föddes år 1974 och är uppvuxen i Luleå där jag även disputerade år 2002 på en avhandling om policynätverk. Vid sidan av en tvåårig post doc tjänst vid Stockholms Resilience Center, Stockholms universitet, har jag varit verksam vid LTU sedan dess. I olika roller och olika forskningsprojekt. I dag är jag professor, forskningsledare och handledare, och även dekan för lärosätets filosofiska fakultet.

Mina pågående forskningsprojekt handlar bland annat om att kartlägga och förklara stabilitet och förändring inom svensk och europeisk skogspolitik, om att utvärdera institutionella förändringar i svensk och nordisk viltförvaltning och om möjligheten till inkluderande och konstruktiva dialoger om konfliktfyllda naturresurser i en ny digital tid.

Invald som arbetande ledamot

MÅRTEN BJÖRKGREN

Mitt namn är Mårten Björkgren. Jag föddes 1960 i Karleby i en familj där skola och utbildning kom att prägla mitt liv redan från de första åren. Efter studentexamen vid Karleby svenska gymnasium 1979 inledde jag mina studier i teologi vid Åbo Akademi. Mitt vetenskapliga tänkande formades särskilt i samband med studier i praktisk teologi och dess forskning i predikan som kommunikativ konstform. Efter avlagd magisterexamen 1986 blev jag prästvigd i Borgå stift och arbetade som församlingspräst fram till 1995 då jag inledde mina doktorandstudier och disputerade vid Åbo Akademi 1999 på avhandlingen *Drama och dialog. Olov Hartman som homilet under åren som församlingspräst 1932–1948*. Det dröjde fem år innan jag på heltid åter-

vände till Åbo Akademi, men nu inom dess lärarutbildningar i Vasa. Sedan 2005 är jag således anställd som äldre universitetslektor i religionsundervisningens didaktik.

Man kan säga att jag som ung förälskade mig i teologi, men som äldre fann lärarutbildningen som min livsuppgift. Under dessa snart 20 år har tyngdpunkten i de forsknings- och utvecklingsprojekt jag har haft ansvar för med mina kolleger stegvis handlat allt mera om det vi kallat ämnesövergripande undervisning, det vill säga ett helhetstänkande där också åskådningsämnenas didaktik ingått i bildningsuppdraget. Som projektledare för gästprofessuren med inriktning ämnesövergripande pedagogik har jag bland annat medverkat till publikationen av *Developing a Didactic Framework Across and Beyond School Subjects. Cross- and Transcurricular Teaching*. Edited By Søren Harnow Klausen & Nina Mård (2023).

Parallellt med mitt lärarutbildningsuppdrag har jag sedan 2009 varit verksam som styrelseledamot i Svensk-Österbottniska Samfundet, de senaste tre åren som preses för Samfundet. Det är med glädje jag får ingå i detta gränsöverskridande samarbete för vetenskap och kultur som våra samfund har till uppgift att stödja - på båda sidorna av Kvarken.

Invalid som korresponderande ledamot

MARIA ÖSTERÅKER

Maria Österåker är född 1973, ED. Företagare, författare och föreläsare inom affärsutveckling, prissättning och hållbar utveckling. Vice preses i Svensk-Österbottniska Samfundet, Vasa, Finland.

Invalid som korresponderande ledamot.

Minnesord

Carl Kempe

1939–2023

Teknologie licentiaten och trefaldige hedersdoktorn direktör *Carl Kempe* avled vid 84 års ålder den 7 april 2023 i sitt hem i Dikartorp utanför Stockholm och sörjes närmast av döttrarna Caroline och Alice med familjer. Hans bortgång har väckt förstämning inom såväl Norrlands skogsindustriella kretsar som universitetsvärld.

Carl Kempe tillhörde fjärde generationen efter J.C. Kempe av en släkt som härstammar från Stralsund i dåvarande svenska Pommern och kom till Sverige omkring år 1800. Från mitten av 1800-talet förvärvade den sågar och skogar i Ångermanland och Västerbotten. Redan 1823 inköptes Mo vattensåg i Mo socken, Ångermanland. Vid mitten av 1860-talet tillkom Domsjö ångsåg och vida känt blev senare sågverkssamhället Norrbyskär söder om Umeå uppfört av Frans Kempe på 1890-talet. Här låg fram till nedläggningen 1952 ett av Sveriges största sågverk. På Frans Kempes initiativ tillkom cellulosa-fabriker i Hörnefors, Husum och Domsjö. Verksamheterna sammanfördes i Mo och Domsjö AB, som dock börsintroducerades så sent som 1936.

Kemparna fick på förhållandevis kort tid insteg i Sveriges ekonomiska och kulturella elit. Med släkten befryndad var biskopen i Härnösand och skalden Frans Michael Franzén genom dottern Fransiscas äktenskap med en Kempe. Grevinnan Wilhelmina von Hallwyl, en syster till Frans Kempe, kom tillsammans med maken greve Walther von Hallwyl, ägare av Ljusne-Woxna AB och andra företag i Hälsing-

land, att uppföra Hallwylska palatset vid Hamngatan nära Kungsträdgården i Stockholm, numera museum med unika inredningar, föremål och konst.

Efter civilingenjörsutbildning vid KTH anställdes Carl Kempe 1967 i familjeföretaget. Han tillbringade två år i Kanada vid ett skogstekniskt utvecklingsbolag och en tid i Brasilien där bolaget börjat göra investeringar. 1979 efterträdde han fadern Ragnar Kempe som ordförande i Kempestiftelserna: J.C. Kempes Minne (1936) och Seth M. Kempes Minne (1941), ett uppdrag han behöll till 2018 då han i stället blev ständigt sekreterare i stiftelserna. 1983 invaldes han i styrelsen för skogskoncernen där han främst ägnade sig åt tekniska och strategiska frågor. Han stödde styrelsens beslut att utvidga verksamheten genom bland annat inköp av AB Iggesunds bruk 1988.

Under det tidiga 1990-talets ekonomiska kris uppstod en strid om ägandet av Mo och Domsjö AB. Efter diskussioner i ägarkretsen då vissa ägare, främst den förre styrelseordföranden Mats Carlgren, med ett stort innehav av aktier i SCA, utan framgång förordade försäljning till detta företag, Sveriges största skogsbolag, kom Mo och Domsjö AB i stället att förvärfvas av familjeföretaget Holmens bruk och dess huvudägare och styrelseordförande finansmannen Fredrik Lundberg. Carl Kempe, med sin starka position som ordförande i Kempestiftelserna och med sin principiella syn på familjeägandets fördelar, argumenterade för att Sveriges tredje största familjeföretag skulle förbli i familjeägo och stödde därför försäljningen. När Fredrik Lundberg tillträdde som ordförande i Mo och Domsjö AB 1995 utsågs Carl Kempe till vice ordförande. Så även i Holmen som företaget heter från år 2000. Först 2019 lämnade han med ålderns rätt denna post.

Hemstaden Örnsköldsviks utveckling låg Carl Kempe varmt om hjärtat. Som drivande kraft i Botniaakademien under 1990-talet och genom sin roll i Handelskammaren Mittsverige kom han att säkerställa viktigt stöd från industrin i norra Sverige till Botniabanan. En unik samverkan mellan Örnsköldsvik och Umeå universitet avseende medicinsk forskning kom också att förverkligas genom Kempes mentorstöd. En uppskattad donation av familjen redan på 1960-talet var uppförandet av Kempehallen. Den har nu ersatts av Hägglund Arena där Modo spelar sina ishockeymatcher. I samband med 80-årsdagen

förärades Carl Kempe Örnsköldsviks stads nyckel och ett stipendium med hans namn instiftades.

Ragnar Kempe kom under sina många år som ordförande i Kempestiftelserna att gynna forskning och högre utbildning vid de tre nordliga universiteten. Men stiftelserna hade tidigare också stor betydelse för norrlandsorienterad doktorand- och postdocforskning vid Uppsala universitet före Umeå universitetets tillkomst 1965 och under dess uppbygggnadsår. Det må tillåtas författaren av dessa minnesord att vitsorda att Ragnar Kempe mycket generöst stödde forskarstuderande i Uppsala, som väntade på ett licentiant- eller doktorandstipendium, eller behövde kompletterande bidrag utöver det statliga för tryckning av avhandlingen.

Ända fram till 1990 behöll Carl Kempe stiftelsernas policy att stödja främst ensamforskning och att lämna tryckningsbidrag. 1990 stödde till exempel Seth M. Kempes Minne nytrycken av Johan Nordlanders värdefulla utgivning av de första jordeböckerna från Gustav Vasas tid för Medelpad, Ångermanland och Västerbotten (inklusive Norrbotten). Från tidigt 1990-tal skiftade emellertid Carl Kempe fokus för stiftelsernas utdelningspolicy. De upphörde med att lämna tryckningsbidrag och satsade på större långsiktiga projekt där flera forskare var involverade. Den viktiga grundforskningen prioriterades. Forskare vid Umeå Plant Science Center (UPSC) och Kemiskt Biologiskt Centrum (KBC) erhöll mångårigt stöd. Forskningens behov av modern utrustning och infrastruktur för naturvetenskaplig forskning både vid Umeå universitet och SLU:s Skogsfakultet tillfördes medel av Kempefonderna. Stipendier till studenter på master- och forskarnivå delades också ut. Den största lärosalen döptes till Carl Kempe-salen när växtforskningen i Umeå firade 50-årsjubileum 2017. Även Luleå tekniska Universitet tillfördes betydande medel för uppbyggande av laboratorier och inrättandet av rekryteringstjänster.

Carl Kempe ägde ett skarpt och rörligt intellekt som förenades med ett vänligt och vinnande sätt. Han besökte och hade fortlöpande dialog med de forskningsmiljöer han understött. Vid Umeå universitet (1986), Luleå tekniska Universitet (1996) och SLU:s skogsfakultet (2000) utsågs han till hedersdoktor. År 1999 mottog han Hans Majestät Konungens medalj av 8:storleken i Serafimerordens band. År 2000

blev *Carl Kempe* arbetande ledamot av Kungl. Skytteanska Samfundet och år 2007 tilldelades han Samfundets Guldmedalj framtagen i samband med Samfundets femtioårsjubileum.

Lars-Göran Tedebrand

Matti Klinge

1936–2023

Matti Klinge, tidigare innehavare av den svenskspråkiga professuren i historia vid Helsingfors universitet, avled vid 86 års ålder den 5 mars 2023. Han föddes i Viborg i en tysk-baltisk och svenskspråkig familj.

Klinge disputerade i historia vid Helsingfors universitet 1969 och upprätthöll 1975–2001 den svenskspråkiga professuren i historia vid universitetet vars förste innehavare var Zacharias Topelius. Klinges främsta forskningsområden är idé- och vetenskapshistoria, kulturhistoria och Storfurstendömet Finlands tillkomst 1809 och den efterföljande tsartiden fram till 1917. Han har även givit en nytolkning av Finlands forntid. Redan före disputationen hade han på uppdrag av Studentkåren vid Helsingfors universitet skrivit om studentnationerna vilket avsatte fyra band 1969–1978 med titeln *Studenter och idéer*. Klinge skrev vidare huvuddelen av Helsingfors universitets historia 1640–1990 i tre band (1988–1991). Under ryska tiden kallades universitetet för Kejsarliga Alexanders Universitetet. 1994 värvade Klinge undertecknad som fakultetsopponent när hans elev Beatrice Moring disputerade på en avhandling om demografiska mönster i finländsk kustbygd sedan 1600-talet. Före disputationen visade Klinge mig tsarporträtten i fakultetsrummen. Flertalet av Helsingfors monumentalbyggnader tillkom under tsartiden. Tsar Alexander II står staty på senatstorget i Helsingfors och en av huvudgatorna är uppkallad efter honom. Klinge drar en parallell till Oslo. Genom att

godta Eidsvollförfattningen 1814 fick Karl Johan Oslos huvudgata uppkallad efter sig. Klings vetenskapshistoriska forskning resulterade redan 1968 i att han även utnämndes till docent i idé- och lärdomshistoria.

Klings intresse för 1800-talets finländska portalfigurer har resulterat i böcker om bland andra Runeberg och Topelius. Klinge är givetvis tvåspråkig men böckerna skrivs nästan alltid på finska och översätts sedan till svenska och ej sällan till engelska, tyska, ryska och ett tiotal andra språk. Flera av hans böcker finns dock endast i finska utgåvor. Ett samlat grepp på Storfurstendömet Finlands tillkomst 1809 ger Klinge i boken *Napoleons skugga*. Baler, bataljer och Finlands tillkomst (2009). Denna bok kompletteras av boken *Kejsartiden* (1996). Klings frågeställningar är präglade av ett internationellt jämförande perspektiv särskilt när det gäller konstruktionen av nationella identiteter. I likhet med Topelius är han frankofil och mindre intresserad av anglo-amerikansk historieforskning. 1970–1972 var han gästforskare i finsk historia och kultur vid Sorbonneuniversitetet i Paris. 1996 dubbades han till Riddare av Hederslegionen.

I sin forskning ifrågasätter Klinge ofta etablerade sanningar. Detta gäller i hög grad boken om Storfurstendömet Finlands tillkomst. Hans syn på svensk-ryska kriget 1808–1809 och på riksprängningen efter freden i Fredrikshamn avviker starkt inte bara från Runebergs och äldre finländska historikers som Eirik Hornborgs utan också från flertalet nutida historikers. Tillkomsten av Sveaborgs fästning (i dag Suomenlinna) utanför Helsingfors betraktar Klinge närmast som en provokation mot Ryssland på grund av närheten till Sankt Petersburg. Ryssarna såg inte fästningen som ett försvarsverk utan som en bas för ett kommande anfallskrig. Klinge menar också att fästningen inte alls var något "Nordens Gibraltar" som Runeberg skriver utan lätt att angripa genom att öarna i närheten var obefästa. Obestridligt är dock att Sveaborg med sina 2000 kanoner och bas för den svenska skärgårdsflottans största eskader med 110 krigsfartyg skulle ha varit ett svårt hinder att passera för ryssarna när de angrep Sverige 1808 som en följd av Tilsitavtalet 1807 mellan Napoleon och Alexander I. Kommendanten på Sveaborg C.O. Cronstedt begick som bekant högförräderi och överlämnade fästningen till ryssarna.

Klinge anser vidare att Runeberg i Fänrik Ståls sägner enbart behandlar det småskaliga krig som utkämpades i Österbotten och norra Savolax. I söder underkastade man sig snabbt ryssarna. Bönderna deltog en tid i gerillakrig mot ockupationsmakten i vetskap om att de ryska bönderna var livegna. Det folkliga motståndet mot ryssarna bröts dock snart genom tsar Alexander I:s lugnande proklamationer. De övre stånden insåg, enligt Klinge, vad klockan var slagen och till och med välkomnade ryssarna. Tidningarna skrev snart om finsk-ryska baler i Österbottens städer åtföljda av giftermålsförbindelser. Ryssar umgicks med ämbetsmän och universitetsfolk i Åbo Finlands gamla universitetsstad. Bland dem var akademiledamoten och senare biskopen i Härnösand Frans Michael Franzén. Alexander I placerade medvetet universitetsfolket jämte prästerna i en nyckellställning i sin finlandspolitik. Klings "semiotiska källor" främst dikter, tal, ceremonier, vänskapsband och kärleksrelationer ger en bättre beskrivning av de ledande skiktens fraternisering med ryssarna än vad tidigare historikers traditionella arkivalier ger.

I sin bok om kejsartiden fasthåller Klinge vid sin syn på Finlands ställning i det ryska imperiet. Han har fått kritik för sin tolkning av lojalitetskrisen omkring sekelskiftet 1900. Många, både lekmän och historiker, menar att han varit kallsinnig mot dem som pläderade för separat finsk administration och lagstiftning och sett krisen för mycket ur rysk synvinkel. Klinge tog endast marginellt del i denna diskussion

Som flitig kulturjournalist och kulturdebattör hade Klinge länge en stående spalt i *Hufvudsbladet*. Han åtog sig även tunga uppdrag utanför akademien. 1966–1969 var han intendent för Mannerheim-museet och vid presidentvalen 1982 och 1988 var han elektor. På senare år har Klinge utgivit sina memoarer i flera delar dock endast på finska. Den nuvarande innehavaren av Klings professur och tidigare dennes assistent Henrik Meinander säger i ett uttalande att Klinge "tyckte att falsk anspråkslöshet var det fänigaste som finns. Han var motsatsen till anspråkslöshet". När Klinge i senaste memoarvolymen listar sina många tal och inbjudningar till presidentpalatset insköt Jörn Donner några ironiska kommentarer i sin recension i *Hufvudstadsbladet*.

Med Matti Klinge har nestorn bland Finlands historiker gått ur

tiden. Han var utan jämförelse landets mest produktive och internationellt mest uppmärksammade historieforskare. Förutom ledamot i ett flertal finska och utländska lärda sällskap utnämndes Klinge till hedersdoktor vid Uppsala universitet 1989 och vid Greifswalds universitet 2016. Han tilldelades också två av Finlands främsta ordnar. Han har medverkat som föredragshållare i Samfundet. 1991 deltog han vid Nordiska historikermötet i Umeå.

Matti Klinge blev 1984 invald som korresponderande ledamot av Kungl. Skytteanska Samfundet.

Lars-Göran Tedebrand

Astrid Stedje

1934–2023

Professor emerita i tyska vid Umeå universitet *Astrid Stedje* avled den 4 december 2023 i en ålder av 89 år. Astrid växte upp i Stockholm med sina föräldrar Max Albin och Marie Babette Grosse som hade flyttat till Sverige från Tyskland vid 1930-talets början. I hemmet fanns också hennes lillebror Gunnar.

Hennes studier vid Stockholms universitet ledde fram till en filosofie ämbetsexamen i tyska, litteraturhistoria med poetik och nordiska språk 1958, licentiatexamen i tyska 1967 och doktorsexamen 1970. Mellan åren 1958 och 1970 hade hon anställning som adjunkt och lektor vid olika skolor i Stockholmsområdet, både realskolor och gymnasier, men också vid Kursverksamheten och ABF. Efter doktorsexamen tjänstgjorde hon bland annat som vikarierande högskolelektor, som forskarassistent, som föreståndare för Fackspråkligt kurscentrum vid Stockholms universitet och som medlem av Skolöverstyrelsens expertgrupp för läroplansarbete i främmande språk. Alla de erfarenheter som hon gjorde på olika stadier och i olika funktioner inom utbild-

ningsväsendet väckte uppenbarligen hennes intresse för pedagogiska frågeställningar inom språkundervisningen och inspirerade henne att senare ägna en del av sin forskning och övriga akademiska verksamhet åt just sådana frågor.

Doktorsavhandlingen har titeln *Die Nürnberger Historienbibel* och är en textkritisk undersökning och utgåva av ett handskriftsfragment och dess parallellhandskrifter. Utifrån den paleografiska undersökningen kan hon visa att handskriften av allt att döma härstammar från 1300-talet och att den i så fall kunde vara ett fragment av den äldsta bevarade historiebibeln. Eftersom en del av källorna till historiebibeln var kända, blev det möjligt att bestämma vilka handskrifter som står originalet närmast, nämligen de frankisk-bayerska. På grundval av detta kunde Astrid geografiskt placera den troliga ursprungsorten till området omkring Nürnberg. Avhandlingen väckte uppmärksamhet bland språkhistoriskt inriktade forskarkolleger, även internationellt, för den noggrant genomförda undersökningen av ett större handskriftsmaterial. Den recenserades i ett flertal germanistiska tidskrifter och det uttrycktes förhoppningar om att hon skulle fortsätta på den inslagna vägen och så småningom kunna framlägga en samlad utgåva av historiebibeln. Så blev det inte, men intresset för språkhistoria resulterade i ett antal andra, viktiga publikationer.

Ett bra exempel på detta är artikeln *Warum nur im Germanischen?* där hon ställer sig frågan varför avljudet – alltså den vokalväxling som hänger samman med accenten i det indoeuropeiska urspråket och som kommer till synes i de starka verbens böjning: *bryta–bröt–brutit* – har etablerat sig systematiskt endast i de germanska språken. Framställningen tar avstamp i Jakob Grimms teorier och hans förklaring av avljudets uppkomst, men Astrid gör också en noggrann genomgång av senare relevant forskning inom området, bland annat arbeten av Otto Jespersen och Roman Jakobson. Hon menar att de germanska avljudsserierna kan ha sitt ursprung i en tänkbar indoeuropeisk urvokal, som i germanskan fick en opposition mellan *e* och *a* och som kom att uttrycka tempusskillnader mellan presens och preteritum. Det ledde till förenklingar av konjugationssystemet och skulle därmed kunna förklaras som resultatet av kontakt med ett annat eller andra språk. Hon anknyter därmed till den då aktuella interimsspråkforskningen, som visar på lärandes förenklingar av språksystemet och

som utgör övergångsstadier vid tillägnandet av ett nytt språk. Hon utesluter dock inte att det kan röra sig om en inomspråklig utveckling. Studien är originell och ytterst läsvärd.

Av Astrids språkhistoriskt inriktade publikationer är dock utan tvekan hennes läromedel *Deutsche Sprache gestern und heute* den mest spridda, inte bara i Sverige utan i alla de nordiska länderna och till och med vid tyska universitet. Första upplagan utkom på ett svenskt förlag 1979 och följdes sedan av fem upplagor, samtliga på tyskt förlag, varav den sista, helt genomarbetade färdigställdes 2007 efter hennes pensionering. Att den har fått en sådan spridning har säkerligen sin grund i den pedagogiskt utomordentligt väl genomtänkta framställningen med bilder, kartor och textexempel från olika perioder, men också i betoningen av språkets roll i de allmänna historiska, kulturella och sociala utvecklingsprocesserna. Ett mindre vanligt grepp i jämförelse med mer traditionella framställningar i språkhistoria är att hon behandlar också den aktuella tyskan utförligt och förklarar skenbart ologiska former med hjälp av den historiska utvecklingen. Avslutningsvis blickar hon framåt och diskuterar nya utvecklingstendenser i språket mot den historiska bakgrunden. Det rör sig om en uppenbarligen väl fungerande lärobok, sammanställd av en mångsidig forskare som väl förstår att pedagogiskt lägga fram stoffet.

Det historiska och didaktiska intresset förenas i *Die Seligenstädter Lateinpädagogik. Eine illustrierte Lateingrammatik aus dem Frühhumanismus*, som utgavs 1989 av en forskargrupp vid Stockholms universitet där också latinisterna Monika Asztalos och Jan Öberg samt germanisten Birgit Stolt ingick. Astrids bidrag består av en omfattande undersökning av glossorna, dvs. de didaktiska förklaringarna av latinska ord i en handskrift. Hon intresserar sig för hur författaren arbetar för att åskådliggöra ordens betydelse och underlätta elevernas lärande men också för didaktiseringen av det grammatiska stoffet. En central tanke i hennes senare forskning var att språket är en spegel av personligheten, och den ägnas ett avsnitt redan i detta bidrag. Det är för övrigt uppenbart att Astrid dragit ett tungt lass vid utgivningen av detta stora tvåbandsverk som utgavs av Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien.

I sin verksamhet som universitetslärare i tyska som främmande språk kunde Astrid observera olika fenomen som i varierande grad

kännetecknade svenska studenters interimsspråk. Detta ledde till ett intensivt arbete med tvåspråkighetsfrågor i en tid när hårda strider utkämpades bland forskare om begreppen *tvåspråkighet* respektive *halvspråkighet*. I en konferensvolym med titeln *Tvåspråkighet*, som byggde på föredrag från ett tvåspråkighetssymposium vid Stockholms universitet 1978, ger Astrid och en kollega en systematisk översikt över tvåspråkighetsforskningens problemställningar och det unga forskningsområdets ställning inom språkforskningen. De vänder sig tydligt mot den emotionellt laddade termen *halvspråkighet* och förordar det neutralare *otillräcklig språkbehärskning*. Utifrån sina observationer av svensk- och finsktalande nybörjarstudenters varierande svårigheter att tala tyska utarbetade Astrid ett taltest, som användes som diagnostiskt prov för studenterna i början av deras tyskstudier och som gav tillgång till ett omfattande empiriskt material för språkinlärningsforskningen. På grundval av de inspelade testerna kunde lärarna ge studenterna handfasta, individuellt anpassade rekommendationer för att förbättra sin talade tyska. Med sitt starka intresse och engagemang för grundutbildningen var det en självklarhet för henne att det fanns en koppling till forskningen, så att studenterna skulle kunna få direkt nytta av resultaten.

En rapport i pedagogiskt utvecklingsarbete med titeln *Forschungsorientierte und berufsbezogene Seminararbeit* visar på ett annat sätt att åstadkomma denna koppling. Här fick studenter på kandidatnivån tillgång till inspelat material som underlag för kandidatuppsatserna och resultaten av deras analyser publicerades sedan i en samlingsvolym. När Astrid tillträdde professuren i Umeå hade hon taltestet med sig i bagaget och forskningen här kunde bygga vidare på de studier som hon hade publicerat. Själv hade hon särskilt intresserat sig för vilka individuella strategier talarna använde sig av när de saknade ord på det främmande språket och vilka mer generella mönster som kan urskiljas. För analyser av detta slag krävs förtrogenhet med andra forskningsdiscipliner än de lingvistiska, som psykologi och sociologi, och projektplanen och genomförandet bär vittnesbörd om hennes öppenhet och hennes beredskap att bredda sin kompetens för att arbeta inom nya forskningsområden.

Som redan nämnts var synen på språket som spegel av personligheten central hos Astrid och detta gällde också synen på språket som

kulturspegel. Det betyder att språket inte kan betraktas som ett fenomen som kan beskrivas isolerat utan att varje detalj måste ses som en organisk del i den kultur som uttrycker sig med hjälp av språket. På hennes initiativ grundades en förening som arbetade med språk och kultur vid Umeå universitets språkinstitutioner, och kurser med denna inriktning utvecklades under namnet *NYFAS*. Det betydde att rekryteringen kunde breddas och att nya studentkategorier lockades att studera språk. Ett symposium på temat i anslutning till Umeå universitets 25-årsjubileum 1990 ledde till publiceringen av en samlingsvolym med titeln *Språket som kulturspegel. Umeåforskare berättar* samt ett brett utbud av föredrag vid lärarfortbildningsarrangemang.

Astrid betonade ofta vikten av kontinuerlig ämnesfortbildning för lärare och tog i samarbete med Goethe-Institutet, Stockholm, initiativ till grundandet av ett fortbildningsnätverk som tar hänsyn till de speciella villkor som råder i Norrland med långa avstånd och gles befolkning. Vid två arbetsintensiva träffar per år får en fast grupp tysklärare från hela området norr om Sundsvall ta del av nya språkdidaktiska rön i en inspirerande språklig miljö. De har sedan ansvar för att föra de nya kunskaperna vidare till ämneskolleger inom sina kommuner. Sedan starten i mitten av 1990-talet fungerar nätverket som fast kontakt mellan skolan och universitetet och är på så sätt unikt i fortbildningssammanhang.

Som den nyfikna och kreativa forskare Astrid var, tvekade hon inte att bryta ny mark i sin forskning. Exempel på detta är studierna på området fraseologi, som inom den germanistiska lexikologin i de tysktalande länderna befann sig i stark tillväxt under början av 1980-talet men bland svenska språkforskare tilldrog sig ett begränsat intresse. I mitten av 1990-talet inbjöd hon till ett internationellt symposium med det övergripande temat kognitiv och kontrastiv fraseologiforskning och med deltagande av ryska, finska, polska och svenska forskare. Symposiet blev starten på ett projekt med målsättningen att undersöka hur egenskaper som förknippas med mentalitet återspeglas i språket. Projektet fick titeln *Ethische Konzepte und mentale Kulturen. Gesellschaftliche Tugenden und Laster im Spiegel der Sprache*. Utifrån en första insamling av empiriskt material konstruerades en beskrivningsmodell som låg till grund för det fortsatta arbetet. *Frasem* som undersökningsobjekt visade sig vara ett lyckat val för det övergri-

pande ämnet, eftersom en central funktion hos fraseologiska enheter är att uttrycka värderingar och inställningar till olika företeelser. Till projektet knöts två forskarassistenter och några doktorander, och under de följande åren publicerades två samlingsvolymerna och tre doktorsavhandlingar med modellen som utgångspunkt. En förutsättning för att projektet kom till, fick uppmärksamhet och resulterade i ett antal publikationer, var Astrids förmåga att presentera sina idéer på ett övertygande och entusiasmerande sätt och att stötta och uppmuntra unga forskare och få dem att tro på sin förmåga. Undertecknad Malmqvist minns med värme och tacksamhet hennes oförtröttliga engagemang som handledare i avhandlingsarbetet.

År 1990 bildade Astrid Stedje Stiftelsen Språk och kultur som utdelar pris vid Umeå universitets högtidssammankomst. Enligt stiftelseurkunden skall en del av avkastningen på ett kapital om 500 000 kronor användas till ett pris ”för framstående forskning av tvärvetenskaplig karaktär som omfattar områdena språk och kultur”. Den förste mottagaren av priset blev den internationellt verksamme språk- och religionsforskaren Edgar C. Polomé som deltog i ett seminarium i Umeå med ett mästertligt föredrag. Mycket uppmärksammat blev också priset till arkeologen Colin Renfrew som utdelades för dennes epokgörande bok *Archaeology and Language. The Puzzle of the Indo-European Origins* (1987). Bland andra pristagare genom åren finner man bland andra Thorsten Andersson, Stefan Brink och Lennart Elmevik, vidare Gianna Chiesa Isnardi och Gunnel Melchers. Det var ytterst stimulerande för undertecknad Edlund – Stiftelsens arbetande ledamot sedan start – att tillsammans med Astrid Stedje diskutera och utse pristagare samt sedan inbjuda dem till högtidssammankomster där de mottog sitt pris. Många gånger presenterade Astrid pristagarna i Aula Nordica med den värme och charm som var hennes speciella kännemärke.

Astrid var mångsidigt intresserad, och spänningsfältet mellan språk och kultur stod ofta i centrum. Hon engagerade sig sålunda mycket energiskt i föreningen Västerbottens Amatörgeologer, som utger tidskriften *AC-Geologen. Informationsblad för Västerbottens amatörgeologer*. Astrid var en tid föreningens sekreterare, och bidrog dessutom med många artiklar om mineraler och deras namn i tidskriften. I en artikel berättar hon exempelvis om bakgrunden till *nickel*, vilket

i grunden är en kortform av mansnamnet *Nikolaus*. I den medeltida tyskan var *Nickel* benämningen på en lurifax med förkärlek för ”practical jokes”, men kunde också användas som skällsord för envisa och odugliga personer. Nickel är en malm som till färgen liknar kopparmalm – men inte är det. Malmen fick heta *Kupfernickel*, väl med syftning på att detta var antingen en oduglig koppar eller en ”kopparluring”. Det var ordhistorisk kunskap av detta slag som Astrid älskade att förmedla.

Hon intresserade sig också för forntida hällmålningar, och presenterade för sina kamrater i den amatörgeologiska föreningen en spännande tolkning av hällmålningarna vid Korpberget i Lycksele. Och sådan var Astrid: hon antog också svåra, ibland oöverstigliga utmaningar.

Under de aktiva åren vid universitetet var hon ledamot av fakultetsnämnden och även prodekan något år i slutet av 1990-talet, och i Kungl. Skytteanska Samfundet deltog hon under en följd av år i styrelsearbetet. Dessa uppdrag genomfördes med den pragmatiska insikten att problem är till för att lösas. Det fanns hos henne alltid en lättsamhet som många gånger var befriande.

Astrid Stedje var en framstående och kreativ forskare, och hade ett uttalat engagemang för grundutbildningen. Det var för henne en självklarhet att det i grundutbildningen alltid skulle finnas kopplingar till forskning. Hennes språkhistoriska lärobok visar hur hon systematiskt och pedagogiskt förmår att lägga fram sitt stoff. Det låg i hennes natur att stötta och uppmuntra yngre forskare, en god tillgång för en forskarhandledare. De externa uppdrag hon hade genomförde hon med föresatsen att problem skall lösas. Det var lätt att samarbeta med Astrid, hon var en omtyckt kollega och en kär vän för många.

Astrid Stedje blev arbetande ledamot i Kungl. Skytteanska Samfundet år 1992.

Lars-Erik Edlund & Anita Malmqvist

Nils Storå

1933–2023

Nils Storå, född i österbottniska Jakobstad, avled den 22 mars 2023 nära 90 år gammal. Han blev docent i nordisk etnologi 1968, och tillträdde året därefter tjänsten som intendent vid Kulturhistoriska institutionen vid Åbo Akademi (KIVÅ). År 1972 utnämndes han till professor i det som av hävd hade benämnts *nordisk kulturhistoria och folklivsforskning* (den s.k. Kiseleffska professuren), från 1974 omvandlad till en professor i *nordisk etnologi och folkloristik* och sedan 1987 en professor i *nordisk etnologi*. Storå uppehöll professuren under tjugo-femårsperioden fram till 1997.

Nils var en mångsidig och produktiv forskare. Den fascinerande doktorsavhandlingen från 1968 bär titeln *Massfångst av sjöfågel i Nord- Eurasien. En etnologisk undersökning av fångstmetoderna*. Perspektiven är breda. I folkhushållet har inom ett stort nordeurasiatiskt område massfångst av sjöfågel haft stor betydelse. Ibland är metoderna enkla, ibland används mer avancerade tekniska hjälpmedel. Man har sålunda kunnat avliva fåglar med bara händerna, med käpp eller med klubba, ibland med hjälp av nät i vattnet eller uppspända i luften. Materialet innehåller bronsålderns hållristningar, olika skriftkällor från medeltiden, reseskildringar från 1600- och 1700-talet, material från författarens egen fältforskning och frågelistsvar. Källmaterialet behandlas kritiskt och genomgås på ett förebildligt sätt ur metodologisk synvinkel; avhandlingen introducerar också nya metodologiska grepp. Man får en klar bild av hur ändamålsenliga fångstmetoderna varit, ja, här ligger ett slags fokus i hans framställning. Litteraturförteckningen ger oss bilden av en mycket beläst författare, eller vad säger man om 548 titlar på tretton olika språk! Här synliggörs även den betydelsefulla ryska litteraturen på området. Fakultetsopponenten, den lärde Kustaa Vilks, framhåller (i *Rig* 1969) Storås doktorsspecimen som ”ett förtjänstfullt och moget lärdomsprov” – vi har lätt att göra orden till våra.

Alldeles som sin företrädare på lärostolen, Helmer Tegengren, vidgade Nils Storå synfältet också mot det samiska området. Licentiatavhandlingen från 1962, *Öst och väst i skoltlapskt gravskick*, behandlar begravningsseder hos en grupp ortodoxa samer som evakuerats från dåvarande Sovjetunionen och nu levde i finska Sevettijärvi i Enare. Storås studie är en etnografisk rekonstruktion av de skoltsamiska begravningstraditionerna, men diskuterar dessutom betydelsefulla religionsvetenskapliga problemställningar – undersökningen uppvisar en kritisk kringsyn. År 1971 utkom *Burial customs of the Skolt Lapps*.

Framför allt kom dock Nils Storå att ägna sig åt den finlandssvenska skärgårdskulturen, men det maritima fältet diskuteras ofta i ett mycket bredare perspektiv i Storås studier. En rad viktiga uppsatser finns samlade i den skrift som utgavs till Nils Storås sextioårsdag, *Resurser, strategier, miljöer. Etnologiska uppsatser utgivna den 29 maj 1993*. För Storå är det vitt skilda empirier som uppmärksammas: ryska valrossjägare på Spetsbergen, pärlfiskare på östsamiskt område, fiske- och jakträtt på kolasamiskt område m.m. Genom Storås insiktsfulla studier inser man att fenomen ofta skall tolkas som kognitiva resurser för de människor som lever och verkar i en viss verklighet. Det gäller exempelvis för den intressanta studien av ”vinterns tjänliga isar”.

I den omfattande boken *Fiskets Åland och fiskarkulturen* (2003) resumerar han många års forskning. Här läser man om fisket och fiskarena, fiskesäsongerna och strategierna för att få rika fångster, förändringarna i fisket fram till ”fiskekrisen” och sammanfattningsvis om utvecklingen från arbetsintensiva till kapitalintensiva metoder. En sak som framgår klart i boken är att ett landskap betyder olika saker för olika människor under olika tider. En recensent, historikern Martin Hårdstedt, har kallat boken ”ett mästerverk”.

Och i boken *Havets silver. Det åländska trålfiskets uppgång och avveckling* (2012) läser man om trålfiskets uppkomst, utveckling och avveckling. Utvecklingen sätts in i ett större sammanhang där övergången från verksamheten som fiskarbonden till yrkesfiskare belyses.

I boken om nättingar, dvs. nejonögon, (2008) ges läsarna i detaljer uppgifter om hur nejonögon fångats, tillretts och saluförts. I Nykarleby älv hade nättingen i generationer haft en stor ekonomisk betydelse. Men kraftverksdammar har dränkt nättingforsarna och det

traditionella fisket förändrades radikalt. Boken baseras på fältstudier som den då unge Storå gjorde redan på 1960-talet, och ger läsaren en inträngande bild av den starka förändringsprocessen där nättingen står i centrum – ”en läckerhet för många, en fasa för lika många”, som det uttrycks.

Även den materiella kulturen intresserade Storå som såg den i dess sammanhang med olika föreställningar och sociala strukturer. En värdefull sammanfattning av Storås syn på denna del av etnologin finner man i boken *Trender i nordisk föremålsforskning*, utkommen år 1982.

Imponerande är också hans två volymer om Kronoby kommuns historia under hundraårsperioden 1865–1968 (1979, 1982), om dryga 1 000 sidor. Här beskrivs på djuplodande sätt befolkning och näringsliv respektive kommun och samhällsliv.

Storå inspirerades bland annat av den brittiska antropologin, introducerade kulturekologiska perspektiv och öppnade samtidigt ämnet mot studier av stadsliv och urbana minnen, etnicitetsforskning m.m. Storå lyckades med uppgiften att vid Åbo akademi både reformera etnologin samtidigt som han väl förvaltade arvet från företrädarna Gabriel Nicander och Helmer Tegengren. I hans kapitel ”Etnologins framväxt i Finland ur ett finlandssvenskt perspektiv” i jubileumsantologin *Nordisk etnologi 1921–2021. Ett ämne i rörelse* (2021) återfinner man många viktiga tankar från Storå som rör ämnet och de orienteringsriktningar det kan ha.

Det måste också nämnas att Nils var en mycket avhållen ordförande i Sjöhistoriska museets nämnd (numera: Sjöhistoriska institutet vid Åbo Akademi). Som professor var han dessutom föreståndare för arkivenheten Kulturhistoriska institutionen – det som senare kom att kallas Etnologiska arkivet och numera inryms i Kulturvetenskapliga arkivet Cultura – bildad av Helmer Tegengren 1952 och inspirerad av Folkliksarkivet i Lund. Arkivet använde sig av frågelistor, och under Storås ledning utvidgades intresset att innefatta inte bara landsbygdens befolkning utan även bruksarbetare och urbana grupper. Detta låg helt i linje med hans vision för ämnet.

Undertecknad Ann-Catrine Edlund hade förmånen att på 1990-talet ha Nils Storå som huvudhandledare i avhandlingsarbetet om säljakt i Bottenviken, närmare bestämt om jägarnas begreppssystem för säl. Avhandlingen lades fram i nordiska språk, men utifrån Nils kom-

petens fördes avhandlingsprojektet i en etnografisk riktning – något som på den tiden var nydanande. Hans breda teoretiska kompetens var en tillgång, och han inspirerade till att söka efter jägarnas kulturella kunskap som organiserades med hjälp av jägarnas ord för säl. Begreppet *kulturell modell* underlättade analysen av relationen mellan ord och jägarnas verklighet. Som handledare pekade Nils sällan med hela handen, nej, han ställde de insiktsfulla frågor som satte – på ett positivt sätt – myror i huvudet på en doktorand. Man kan bara uttrycka tacksamhet för allt stöd han gav under avhandlingsarbetet.

Nils var alltid öppen för nya idéer, och det var lärorikt att vistas i hans närhet. Själv träffade undertecknad Lars-Erik Edlund honom en hel del gånger i slutet av 1980-talet i forskningssamarbetet mellan Åbo och Umeå inom det s.k. Bottenviksprojektet. Projektet leddes av hans Umeåkollega Phebe Fjellström, och vid de seminarier hon arrangerade ledde Nils in den vetenskapliga diskussionen på teoretiskt intressanta spår och relaterade samtidigt projektfrågorna till sitt eget, breda empiriska sammanhang. Detta var givande, och han framförde alltid sina idéer försiktigt, nästan ödmjukt, och med en glimt i ögat. Mötena med honom såg man varje gång fram emot.

Nils Storå var en storartad forskare, vilken som vi sett förvaltade det vetenskapliga arvet vid Åbo Akademi och samtidigt sökte sig nya vägar, för egen del, och för sina doktoranders och kollegers. Den institution han förestod gav han på detta sätt de bästa möjliga förutsättningarna att vidareutvecklas, något som bekräftats av hans efterträdare på lärostolen. Hans personliga värme och mänskliga omtanke var ett karaktärsdrag man starkt påminner sig.

Nils Storå invaldes som korresponderande ledamot av Kungl. Skytteanska Samfundet år 1985.

Lars-Erik Edlund & Ann-Catrine Edlund

Lars Thomasson

1928–2023

Pionjären, politikern, forskaren och en av det samiska samhällets största personligheter, *Lars Thomasson*, har gått ur tiden. Han var onekligen en av de viktigaste vägvisarna för samerörelsen under 1900-talet liksom Elsa Laula, Gustaf Park och Israel Ruong. Hans patos, drivkraft, klartänkthet och värdegrund står som ett föredöme för oss alla.

Lars föddes 1928 i Åre, son till Lucia och Nils Thomasson, modern från en renskötarfamilj i Mittådalen och fadern berömd fotograf. Medan de äldre bröderna främst kom att ägna sig åt renskötsel tog Lars liv och karriär en annan väg. Via realskolan i Järpen och gymnasiet i Östersund tog han en fil. mag. i historia och svenska vid Uppsala universitet 1955. De följande åtta åren arbetade Lars som lärare och därefter som t.f. nomadskoleinspektör. Sedan fick han anställning inom skolväsendet i Hällefors kommun, en plats han blev trogen resten av livet. Här verkade han som rektor och förvaltningschef för skola och barnomsorg. Här var han också politiskt aktiv inom Socialdemokraterna och var både ledamot och senare ordförande för kommunfullmäktige. Han har också varit nämndeman i tingsrätt och länsrätt samt ledamot i hemförsamlingen Hjulsjös kyrkoråd och ordförande för kyrkofullmäktige.

Parallellt med sin karriär inom skola och kommun kom Lars Thomasson att bli en av de starkaste profilerna inom samerörelsen. Vid mitten av 1950-talet var han med och grundade Svenska Samernas Riksförbund (SSR) och satt i styrelsen under flera decennier. Han var även skolchef för sameskolorna och var engagerad i styrelsen för Same Ätnam och styrelsen för Samernas Folkhögskola i Jokkmokk. Efter regeringsbeslut kom han också att ingå i den kommitté som förberedde arbetsordningen för Sametinget som inrättades 1993. Därtill verkade han inom Nordiska Samerådet och ingick i Sameutredningen på 1970-talet.

Lars Thomasson var genom hela sitt liv en mycket flitig forskare och skribent. Det är verkligen svårt att förstå hur han med allt. 2007 gav Vårdduo – Centrum för samisk forskning ut boken *Från Lars Thomassons penna*, där inte mindre än 943 texter listas. De kom att bli över tusen. Inte minst var Lars en ständigt återkommande författare i tidskriften *Samefolket*. Här publicerades hans långa svit med 164 artiklar om jämtlandssamernas nutidshistoria, som 2002 gavs ut i bokform. En annan artikelserie behandlade SSRs uppkomst. Lars var i inte bara en skrivande människa, utan i lika hög grad en läsande och han publicerade bland annat en bibliografi med artiklar om samerna och renskötseln 1960–1980. 2013 invigde Lars Thomasson det årligen återkommande Lars Thomasson-symposiet, som Vårdduo arrangerar under Samiska veckan i Umeå. Vid Lars Thomassons 90-årsdag 2018 gav centret ut en vänbok till hans ära.

Första gången jag träffade Lars Thomasson var när han utsetts till hedersdoktor vid Humanistiska fakulteten, Umeå universitet. Han var verkligen stolt och glad. Den kvällen lyssnade jag till berättelser om ett Sápmi som genomgått så mycket förändring sedan dess. En oförglömlig upplevelse. Sedan dess sände han mig (och flera andra) postledes kopior på alla de texter han fortlöpande publicerade med korta kommentarer. Jag svarade med redogörelser från forskningsfronten. Han var en hedersman av det gamla slaget, som överallt lät sitt lugn, sin vänlighet och sin klokskap bli en del av samtalet. I en intervju i *Samefolket* uttryckte han att han hoppades ha gjort avtryck i den samiska historien. Och det, det har han verkligen gjort.

Lars Thomasson invaldes som korresponderande ledamot i Kungl. Skytteanska Samfundet 1972.

Peter Sköld

Kungl. Skytteanska Samfundets förvaltningsberättelse för år 2023

Kungl. Skytteanska Samfundet bildades 1957 med ändamål att stödja och främja såväl den vetenskapliga forskningen som den andliga odlingen i allmänhet i Norrland, genom

- att utgöra ett stödorgan för i Norrland befintliga och tillkommande institutioner och organ på den andliga odlingens område,
- att i Norrland anordna föredrag och föreläsningar i vetenskapliga ämnen,
- att i sina handlingar befordra framstående vetenskapliga verk till trycket, samt
- att även annorledes stödja vetenskaplig forskning, särskilt sådan av norrländskt intresse.

Årsmötet och styrelsen

Vid samfundets årsmöte den 27 maj presenterades inval av styrelseledamöter, sekreterare och skattnästare.

Vid varje högtidssammanträde väljs tre styrelseledamöter och en suppleant för en tre-årsperiod. Under 2023 går mandatperioden ut för Camilla Sandström (vice preses), Roger Jacobsson (redaktör), Anders Fällström (ledamot) och Åsa Rasmuson-Lestander. Samtliga har meddelat att de ställer upp för omval. Utöver detta har Ulf Viklund (ledamot) och Cathrine Norberg (suppleant) meddelat att de vill kliva av sina respektive uppdrag i förtid. Fyllnadsval för en ledamot och en suppleant föreslås därför. Som ledamot för ett år föreslås Bengt Kriström, SLU. Som suppleant för två år föreslås Annica Sandström, LTU. Mot denna bakgrund har valberedningen, bestående av Christina Ottander (sammankallande), Runar Brännlund och Annika Nordin,

haft omfattande överläggningar och lämnar följande enhälliga förslag till kompletterande val till styrelsen:

- Vise preses: Camilla Sandström
(omval 23/24–26/27)
- Redaktör: Roger Jacobsson
(omval 23/24–26/27)
- Ledamot: Anders Fällström
(omval 23/24–26/27)
- Suppleant: Åsa Rasmusen-Lestander
(omval 23/24–26/27)
- Ledamot: Bengt Kriström
(nyval, fyllnadsval 23/24)
- Suppleant: Annica Sandström
(nyval, fyllnadsval 23/24–24/25)

Styrelsen fick efter årsmötet följande sammansättning:

Preses Erland Mårald
Vice preses Camilla Sandström
Sekreterare Helena Pettersson
Redaktör Roger Jacobsson
Skattmästare Anette Hallberg
Ledamot Fredrik Elgh
Ledamot Anders Fällström
Ledamot Bengt Kriström
Ledamot Karin Ljung
Suppleant Åsa Rasmusen-Lestander
Suppleant Annica Sandström
Suppleant Gunilla Nordlund

Inval av nya ledamöter

Vid årsmötet valdes sex nya arbetande ledamöter och två korresponderande ledamöter in.

Arbetande ledamöter:

Malin Brännström, museichef på Silvermuseet och juris doktor.

Göran Ericsson, professor vid institutionen för vilt, fisk och miljö, SLU, och dekan för skogsvetenskapliga fakulteten.

Anette Hallberg, sedan 2022 Samfundets skattmästare.

Helene Hellmark Knutsson, landshövding för Västerbottens län.

Alice Kempe, ordförande för Kempestiftelserna, Jägmästare.

Annica Sandström, professor i statsvetenskap och dekan för den filosofiska fakulteten vid Luleå tekniska universitet.

Korresponderande ledamöter:

Mårten Björkgren, preses för Svensk-Österbottniska Samfundet och Äldre universitetslektor i religionsundervisningens didaktik vid fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier vid Åbo Akademi.

Maria Österåker, vice preses för Svensk-Österbottniska Samfundet, ekonomie doktor och föredragshållare.

Priser och stipendier

Margareta och Eric Modigs pris 2023 tilldelades professor i medicinsk teknik Anders Eklund vid Umeå universitet. Prissumman var 100000 kr.

Under hösten 2022 beslutade styrelsen att inte dela ut några priser under 2023 med undantag för Margareta och Eric Modigs pris. Anledningen var främst det förändringsarbete som pågick inom Samfundet, där bland annat prisverksamheten sågs över av en arbetsgrupp. Som en följd av detta arbete beslutade styrelsen hösten 2023 att utlysa priser igen för 2024 om än med vissa förändringar. Den största förändringen innebär att pris till yngre forskare utlyses inom fyra områden – humaniora och konst; naturvetenskap och teknik; samhällsvetenskap och ekonomi, och medicin och vårdvetenskap – och är öppen för nomineringar från samtliga norrländska lärosäten för att öka konkurrensen. Modellen kommer att användas under tre år för att sedan utvärderas.

Styrelsearbetet

Styrelsen har sammanträtt 6 gånger: 30 januari, 13 mars, 26 april, 18 september, 16 oktober och 20 november. Presidiet har sammanträtt inför varje styrelsesammanträde, men också haft mellanliggande överläggningar.

Den 26 april besökte styrelsen Svensk-Österbottniska Samfundet (SÖS) i Vasa. Under besöket diskuterades gemensamma arbetsformer som symposier, publikationer samt teman för detta. Ett första konkret resultat av besöken är att Skytteanska Samfundet och SÖS planerar att genomföra en konferens i Skellefteå under hösten 2024 med efterföljande publikation i den gemensamma skriftserien Bottniska studier. På båtresan tur och retur till Vasa hade Samfundets styrelse ett förlängt strategimöte för att utveckla verksamhets- och publiceringsstrategi, prisverksamheten och presentation av Samfundet.

Styrelsen har under året arbetat med att få en bättre överblick över budget, med tillgångar, intäkter och utgifter. En arbetsgrupp för placeringar och ekonomi har tillsatts med uppgift att se över hur stadgarna i samfundet ingående stiftelsers reglerar placeringsmöjligheter; hur samfundets medel för närvarande är placerade och förvaltningskostnader; se över olika modeller för att väga utdelning, risk och långsiktig tillväxt, och föreslå konkreta åtgärder. Resultatet av detta arbete kommer att presenteras för styrelsen hösten 2024.

Under 2023 har samfundets hemsida övergått från att administreras av FS Data/Miss Hosting till att nu ligga under ITS, Umeå universitet. Den gamla hemsidan har kopierats över till en Word Press-struktur och utseende med funktioner har på ITS inrådan köpts av Envato Market. Loopia är fortfarande webhotel för själva hemsidan. Utvecklingen av hemsidans innehåll fortgår.

Under året fick Samfundet i uppdrag att förvalta Kjell och Catarina Lundholms stiftelse, som donerats av den arbetande ledamoten Kjell Lundholm som avled 2022. Stiftelsens ändamål är att främja det kulturhistoriska området i första hand i Norrbottens län och i andra hand rörande Västerbottens län. Som förvaltare av stiftelsen är Samfundets uppdrag att placera stiftelsens tillgångar, hantera utlysningar och fatta beslut om utdelning, medan granskning och prioritering av inkomna ansökningar görs av en beredningsgrupp bestående av en

representant från vardera Åjtte – Fjäll- och samemuseum, Norrbottens museum, Silvermuseet, Skellefteå museum, Västerbottens museum samt Andreas Holmberg. Under hösten genomfördes i samarbete med beredningsgruppen arbetet med att upprätta instruktioner och rutiner för utlysnings- och beredningsarbetet, och en första utlysning gjordes i januari 2024.

Samfundets möten under 2023

Vid årets första ledamotsmöte den 13 mars 2023 höll professor i nordiska språk vid Umeå universitet Daniel Andersson ett föredrag kring sin nyutkomna bok *Markernas kronologi och ideologi i norra Sverige: Natur och språklig platsskapande med fokus på nybyggarkolonialismen under 1700- och 1800-talet* (Kungl. Skytteanska Samfundet 2023).

Den 27 maj i samband med årshögtiden genomfördes i samarbete med Västerbottens museum ett offentligt samarrangemang "Norrland – centrum eller periferi för grön omställning?". Det inleddes med ett föredrag av professor Sverker Sörlin vid KTH och ett efterföljande panelsamtalet med Sörlin, Helene Hellmark Knutsson, Västerbottens Landshövding och Ola Hansén, H2 Green Steel, under ledning av docent Madeleine Eriksson, Umeå universitet.

Under hösten började vi med ledamotsmötet i oktober där vår nya ledamot Malin Brännström, chef för Silvermuseet, höll föredrag om "Kulturarvet och vattenkraften". I november genomfördes en eftermiddag om *Akademisk frihet* samarrangerat med den humanistiska fakulteten vid Umeå universitetet med inledande föreläsningar av journalisten och filosofen Jesper Ahlin Marceta och statsvetaren Shirin Ahlbäck Öberg Uppsala universitet. Med detta som utgångspunkt diskuterade företrädare för olika norrländska lärosäten – rektor Hans Adolfsson, dekan Göran Eriksson, dekan Annica Sandström och professor Annelie Brännström Öhman – betydelsen av detta centrala begrepp för forskning och utbildning. Året avslutades med att professor Niklas Eklund, Umeå universitet, föreläste om totalförsvar och säkerhetspolitik i Norden vid julsupén.

Utgivningsverksamhet

Samfundets Årsbok *Thule* 2023 utkom planenligt under våren 2023. Redaktör är docent Roger Jacobsson. Årsboken speglar på sedvanligt sätt Samfundets verksamhet i form av tryckta versioner av prisföreläsningar och andra föredrag som hållits i Samfundet under det gångna året.

Ur innehållet i *Thule* 2023 märks bl.a. följande artiklar: Per Lindqvist, "Hjärtultraljud och hjärtsvikt. En hörnsten vid diagnostik!"; Erik Andersson, "Prestationsfaktorer och farthållningsstrategier inom uthållighetsidrott – ett populärvetenskapligt perspektiv"; Oisik Das, "Science is everything, is everywhere, and is for everyone!"; Emelie Hane-Weijman, "Arbetskraftsrörlighet och kompetensmatching",

Vidare innehåller Årsboken *Thule* 2023 ett större block under rubriken "Minnesord över avlidna ledamöter", om Holger Wester av Lars-Göran Tedebrand; om Sigbrit Franke av Inge-Bert Täljedal och Rune Åberg; om Christer Laurén av Marianne Nordman; om Kjell Lundholm av Maurits Nyström; om Jan Nilsson av Staffan Lundmark; om Lars-Göran Nilsson av Louise Rönnqvist.

Arbetet fortgår med en planerad utgivning av prästen Johan Anders Linders *Minnen; Om människor och kulturliv i 1800-talets Umeå*. Johan Anders Linder (1783–1877) var verksam som komminister vid kyrkan på Backen i Umeå, Han blev över 90 år gammal och var en tongivande personlighet i Umeå under en stor del av 1800-talet.

Linders efterlämnade "Minnen" består av elva handskrivna volymer (omfattande ca 2800 sidor). Den fastställda och beslutade utgivningsplanen innebär en diplomatarisk utgåva av originalhandskriften i fem tryckta volymer (där alla handskrifterna ingår) som följer sidindelning med originalets radfall, avstavningar etc., jämte register samt även en sjuätte fristående kommentarvolym, dvs. inalles sex volymer. De första fyra volymerna i sviten har utkommit i Samfundets skriftserie som nr 85:A Umeå 2020, volym 85:B Umeå 2021, volym 85:C Umeå 2023, och volym 85:D Umeå 2023. Volym 85:E beräknas föreligga under 2024. Ansvariga som utgivare och redaktörer för lindersviten är Roger Jacobsson och Lars-Erik Edlund.

Under 2023 utkom följande titlar i Kungl. Skytteanska Samfundets Handlingar:

- 85:C Utgiven och redigerad av Roger Jacobsson & Lars-Erik Edlund, *Johan Anders Linders Minnen: Om människor och kultur i 1800-talets Umeå*. Volym 3. Umeå 2023.
- 85:D Utgiven och redigerad av Roger Jacobsson & Lars-Erik Edlund, *Johan Anders Linders Minnen: Om människor och kultur i 1800-talets Umeå*. Volym 4. Umeå 2023.
89. Andersson, Daniel, *Markernas kronologi och ideologi i norra Sverige: Natur och språkligt platsskapande med fokus på nybyggeskolonisationen under 1700- och 1800-talet*. Umeå 2023.
90. Edlund, Lars-Erik & Nordlund, Christer, *Som en påminnelse om tidens gång: Om landhöjningens natur och kultur kring Bottenviken*. Vasa/Umeå 2023.
91. Tirén, Karl, *Den samiska folkmusiken*. Utgiven av Gunnar Ternhag. Uppsala/Umeå/Stockholm 2023.

Samfundet stödjer *Journal of Northern Studies*, där preses Erland Mårald sedan 2022 ingår i en ny tillsatt redaktionskommitté. Arbetet med *Journal of Northern Studies* fortgår och utgivningen är nu inne på sitt trettonde år. Tidigare preses har alltsedan start varit tidskriftens chefredaktör. Tidskriften har helt enligt planerna utvecklats till ett viktigt referensorgan på den nordliga forskningens område. Nuvarande preses ingår i tidskriftens referensgrupp. Under 2022 och 2023 utgavs emellertid inga publikationer. Chefredaktör är docent Olle Sundström, religionsvetenskap, Umeå universitet.

Samfundets bidrag

Under året har Samfundet delat ut bidrag på sammanlagt 80000 kronor till:

Annelie Bränström Öhman och Maria Sundström, tryckbidrag till *I rött, svart och vitt: Sara Lidmans språkdräkter* (Ellerströms förlag 2024), 20000 kronor.

Kerstin Thörn, tryckbidrag till *Kvinnor i Storuman* och *Kvinnor i Sorsele kommun* (Mandatus 2024), 20000 kronor.

Anders Fällström och Dan Brändström, bidrag till arrangemanget Samtal i Höga kusten under temat folkbildningens roll, arenor och aktörer i dagens och framtidens samhälle, 20000 kronor.

Sällskapet Sune Jonssons vänner, bidrag till Sune Jonsson-dagen den 22 oktober på Västerbottens museum, 20000 kronor.

Kapitalförvaltning

Kungl. Skytteanska Samfundet inregistrerades den 10 november 1999 av Länsstyrelsen i Västerbotten som Stiftelsen Kungl. Skytteanska Samfundet. Samfundet förvaltar följande anknutna stiftelser och fond:

Landsfiskal John Söderströms Stiftelse
 Margareta och Eric Modigs Stiftelse
 Dahlstedtska Stiftelsen
 Landshövding Elof Lindbergs Fond
 Stiftelsen Kungl. Skytteanska Samfundets Islandsstipendium
 Kjell och Catarina Lundholms stiftelse

Stiftelserna har främjat sina ändamål under räkenskapsåret genom att bevilja anslag till tryckning av egna skrifter, priser, externa tryckningsbidrag samt stöd till symposier och konferenser med ett belopp av 897511 kronor.

För de senaste fem åren har Stiftelsen Kungl. Skytteanska Samfundet och de stiftelser som Samfundet förvaltar erhållit avkastning på förvaltat kapital och för främjande av sina ändamål använt medel enligt följande:

År	Beviljade anslag	Bokutgivning, m.m. ¹	Summa anv. medel	Netto avkastning ²
2019	1100000	358755	1459755	814956
2020	575000	209153	784153	1016658
2021	644000	590963	1234963	1222966
2022	522500	188893	711393	1544980
2023	335000	562511	897511	1540977
	3176500	1910275	5086775	6140537

1 Kostnad för tryckning av böcker minskad med erhållna intäkter i samband med försäljning av böcker samt kostnader för symposier.

2 Erhållna ränteintäkter och aktieutdelningar minskade med förvaltningskostnader

De placeringstillgångar som tillhör Samfundet och de till Samfundet knutna stiftelserna är investerade i svenska räntebärande papper, aktier och värdepappersfonder. Förvaltningen sköts av SEB genom s.k. diskretionär förvaltning samt av Söderberg & Partners och Nordic Equities Kapitalförvaltning.

Marknadsvärdet på stiftelsernas tillgångar uppgick till 91540 tkr vid utgången av år 2023 (f.å. 69419 tkr). Avkastningen, mätt som det samlade nettot av räntor, utdelningar, realisationsresultat och ej realiserade värdeförändringar i stiftelsernas placeringar under 2023 uppgår till 14,4% (f.å.-18,2%).

De räntor och utdelningar samt realisationsvinster som tillförts Samfundets stiftelser framgår av bifogade sammanställningar över intäkter och kostnader för verksamheten och finansförvaltningen. För stiftelsernas verksamhet i övrigt hänvisas till efterföljande resultat- och balansräkningar med tillhörande noter.

Umeå den 20 mars 2024

Erland Mårwald

Preses

Camilla Sandström

Vice preses

Anette Hallberg

Skattmästare

Helena Pettersson

Sekreterare

Roger Jacobsson

Redaktör

Fredrik Elgh

Ledamot

Anders Fällström

Ledamot

Bengt Kriström

Ledamot

Karin Ljung

Ledamot

Kungl. Skytteanska Samfundet

BESKYDDARE:

HANS MAJ:ET KONUNGEN

PRESES:

Erland Mårald (2021–2024)

VICE PRESES:

Camilla Sandström (2024–2027)

SEKRETERARE:

Helena Pettersson (2022–2025)

REDAKTÖR:

Roger Jacobsson (2024–2027)

SKATTMÄSTARE I STYRELSEN:

Anette Hallberg (2022–2025)

ÖVRIGA STYRELSELEDAMÖTER:

Fredrik Elgh (2021–2024), *Anders Fällström* (2024–2027),
Bengt Kriström (2024), *Karin Ljung* (2022–2025)

SUPPLEANTER:

Åsa Rasmuson-Lestander (2024–2027),
Gunilla Nordlund (2021–2024),
Annica Sandström (2024–2025)

Hedersledamot

Ekman, Kerstin, författare, f. 33, inv. 07.

Arbetande ledamöter

Abrahamsson, Lena, professor i arbetsvetenskap vid Umeå tekniska universitet, f. 66, inv. 08.

Adolfsson, Hans, professor i metallorganisk kemi, rektor för Umeå universitet, f. 64, inv. 17.

Almqvist, Fredrik, professor i organisk kemi vid Umeå universitet, f. 67, inv. 18.

Ambjörnsson, Ronny, professor emeritus i idéhistoria vid Umeå universitet, Stockholm, f. 36, inv. 88.

Andersson, Georg, f.d. statsråd och landshövding i Västerbottens län, Umeå, f. 36, inv. 99.

Andersson, Thomas, spelman och berättare, Umeå, f. 56, inv. 12.

Arnberg, Niklas, professor, virolog vid Umeå universitet, f. 69, inv. 21.

Aronsson, Thomas, professor i nationalekonomi, Umeå universitet, f. 63, inv. 15.

Asplund, Kjell, professor emeritus i medicin vid Umeå universitet, f.d. generaldirektör vid socialstyrelsen i Stockholm, f. 43, inv. 01.

Attius, Håkan, FD, f.d. forskningssekreterare vid Högskolan i Gävle, f. 44, inv. 91.

Balgård, Gunnar, författare, FD h.c. vid Humanistiska fakulteten, Umeå Universitet, Umeå, f. 38, inv. 02.

Baudou, Evert, professor emeritus i arkeologi vid Umeå universitet, f. 25, inv. 78.

Beckman, Gunbild, professor emerita, f.d. rektor för Högskolan på Gotland, Visby, f. 41, inv. 96.

Berg Elmén, Anna, FD i konstvetenskap, antikvarie vid Piteå museum, f. 62, inv. 17.

Bergeå, Ragnar, arkitekt sar, Uppsala, f. 43, inv. 03.

Berggren, Åke, överläkare, Piteå, f. 54, inv. 02.

Bergman, Bo, professor emeritus i protetik vid Umeå universitet, Sundsvall, f. 31, inv. 88.

Bergman, Ingela, docent i arkeologi, museichef, Arjeplog, f. 56, inv. 04.

Bergvall-Kåreborn, Birgitta, professor i informatik, rektor vid Luleå tekniska universitet, f. 68, inv. 13.

Bjelle, Britta, f.d. generaldirektör vid brottsoffermyndigheten i Umeå, Örebro, f. 41, inv. 01.

Blomquist, Tomas, professor i företags ekonomi vid Handelshögskolan, Umeå universitet, f. 63, inv. 16.

Brodin, Gert, professor i fysik vid Umeå universitet, f. 63, inv. 08.

Brännlund, Runar, senior professor i nationalekonomi vid Umeå universitet, f. 57, inv. 11.

Brännström, Malin, jur.dr, museichef och forskare vid Silvermuseet och institutet för arktisk forskning, Arjeplog, f. 73, inv. 23.

Bränström Öbman, Annelie, professor i litteraturvetenskap vid Umeå universitet, f. 60, inv. 10.

Bäckström, Gunnar, professor emeritus i fysik vid Umeå universitet, Malmö, f. 31, inv. 89.

Bäckström, Per-Ove, professor emeritus i skogsskötsel vid sveriges lantbruksuniversitet i Umeå, f. 37, inv. 97.

Dahlquist, Gisela, professor emerita i pediatrik, särskilt diabetologi vid Umeå universitet, Norrtälje f. 44, inv. 97.

Danell, Kjell, professor emeritus i vilt-ekologi vid sveriges lantbruksuniversitet i Umeå, f. 46, inv. 01.

Edlund, Ann-Catrine, professor i svenska språket vid Mittuniversitetet, Sundsvall, f. 59, inv. 17.

Edlund, Annika, bibliotekarie och litteraturpedagog, Umeå, f. 56, inv. 17.

Edlund, Helena, professor i molekylär utvecklingsbiologi vid Umeå universitet, f. 60, inv. 11.

Edlund, Lars-Erik, senior professor i nordiska språk vid Umeå universitet, preses för Kungl. Gustav Adolfs Akademien, Samfundets förutvarande preses, Umeå, f. 53, inv. 88.

Edlund, Thomas, professor i molekylär genetik vid Umeå universitet, f. 51, inv. 97.

Edman, Martin, professor emeritus i vetenskapsteori vid Umeå universitet, f. 45, inv. 90.

Edvardsson, Carl-Edvard, f.d. landsarkivarie vid landsarkivet i Härnösand, Messinias, Grekland, f. 39, inv. 87.

Ekerwald, Carl-Göran, FD hc, författare, Knivsta, f. 23, inv. 90.

Elfgren, Lennart, professor emeritus i konstruktionsteknik vid Luleå tekniska universitet, f. 42, inv. 96.

Elgh, Fredrik, professor i virologi vid Umeå universitet, f. 57, inv. 13.

Engberg, Elisabeth, FD i historia vid Umeå universitet, områdeschef för demografi och åldrandeforskning vid Umeå universitet (edÅ), f. 61, inv. 06.

Englund, Kjell, koordinator för Norrlandsnätverk för musikteater och dans, NMD, f.d. operachef för Norrlandsoperan, Umeå, f. 62, inv. 12.

Ericson, Lars, professor emeritus i ekologisk botanik vid Umeå universitet, Obbola, f. 45, inv. 97.

Ericsson, Göran, professor i viltekologi vid, SLU, dekan för fakulteten för skogsvetenskap, f. 63, inv. 23.

Ericsson, Hans-Ola, professor i orgel vid Musikhögskolan i Piteå, och i kyrkomusik, McGill University, Montreal, f. 58, inv. 10.

Ericsson, Lars Eric, Fk, f.d. generaldirektör, Järvsö, f. 43, inv. 01.

Ericsson, Tom, professor emeritus i historia vid Umeå universitet, f. 48, inv. 03.

Fazlshemi, Mohammad, professor i islamsk teologi och filosofi vid Uppsala universitet, f. 61, inv. 11.

Forssberg, Eric, professor emeritus i mineralteknik vid Luleå tekniska universitet, Åkers berga, f. 43, inv. 88.

Forsling, Willis, professor emeritus i oorganisk kemi vid Luleå tekniska universitet, Gammelstad, f. 42, inv. 02.

Furmark, Anneli, konstnär, serieskapare, författare, Umeå. f. 62, inv. 20.

Fällström, Anders, docent i matematik, rektor för Mittuniversitet, f. 67, inv. 15.

Fältholm, Ylva, professor i arbetsvetenskap, rektor för högskolan i Gävle, f. 62, inv. 16.

Granström, Majlis, f.d. kulturchef i Norrbottens läns landsting, Luleå, f. 46, inv. 08.

Grönlund, Anders, professor emeritus i träteknik vid Luleå tekniska universitet, Ersmark, f. 48, inv. 01.

Gustafsson, Gunnel, professor emerita i statsvetenskap vid Umeå universitet, f. 43, inv. 96.

Gustafsson, Petter, professor i molekylär växtbiologi vid Umeå universitet, f. 48, inv. 00.

Hallberg, Anette, redovisningskonsult, Samfundets skattmästare, f. 53, inv. 23.

Hansson Renberg, Karin, f.d. adjunkt i naturkunskap och fysik vid Östra gymnasieskolan i Umeå, f. 45, inv. 00.

Hansson, Staffan, professor emeritus i teknikhistoria vid Luleå tekniska universitet, f. 40, inv. 03.

Hellmark Knutsson, Helene, Landshövding för Västerbotten, f. 69, inv. 23.

Hellström, Sten, professor emeritus, verksamhetschef Hörselkliniken, Karolinska Universitetssjukhuset i Stockholm, Lidingö, f. 46, inv. 01.

Holm, Anna-Karin, professor emerita i pedodonti vid Umeå universitet, Samfundets förutvarande sekreterare, f. 34, inv. 95.

Holmquist, Carin, professor emerita i entreprenörskap och affärsskapande vid Handelshögskolan i Stockholm, Stockholm, f. 48, inv. 99.

Holmqvist-Sten, Katrin, FD, prefekt för konsthögskolan, Umeå universitet, f. 71, inv. 16.

Hultqvist, Bengt, professor emeritus i rymdfysik vid Umeå universitet, Kiruna, f. 27, inv. 94.

Hällgren, Jan-Erik, professor emeritus i skogsträdens fysiologi vid Sveriges lantbruksuniversitet i Umeå, Holmsund, f. 45, inv. 02.

Iacobæus, Anders, f.d. hovrättspresident vid hovrätten i övre Norrland, Umeå, f. 46, inv. 08.

Jacobsson, Roger, docent i bokhistoria vid inst. för kulturvetenskaper vid Lunds universitet, och fil. dr i etnologi med mediehistorisk inriktning i Umeå, f. 47, inv. 87. Samfundets redaktör.

Jansson, Stefan, professor i växters cell- och molekylärbiologi, Umeå universitet, och vetenskaplig koordinator vid Umeå Plant Science Center, f. 59, inv. 14.

Jonsson, Erik, litteraturvetare och författare, Umeå, f. 82, inv. 17.

Jonsson, Kjell, professor emeritus i idéhistoria vid Umeå universitet, f. 48, inv. 99.

Kalela-Brundin, Maarit, f.d. museichef, Umeå, f. 45, inv. 02.

Kellgren, Ola, direktör för Kulturkontakt Nord, Helsingfors, Umeå, f. 57, inv. 09.

Kempe, Alice, jägmästare, ordf. för Kempestiftelserna, hederdoktor vid Luleå tekniska universitet, f. 67, inv. 23.

Kleberg, Olof, f.d. chefredaktör vid Västerbottens-Kuriren, Stockholm, f. 38, inv. 93.

Korhonen, Olavi, professor emeritus i samiska vid Umeå universitet, Boden, f. 38, inv. 84.

Krapu, Solja, författare och estradpoet, Umeå, f. 60, inv. 11.

Kriström, Bengt, professor i naturresursökonomi vid Sveriges lantbruksuniversitet, Umeå, f. 60, inv. 13.

Landström, Maréne, professor och överläkare i medicinsk biovetenskap vid Umeå universitet, Hörnefors, f. 59, inv. 19.

Larker, Hans, FD, professor emeritus i materialteknik vid Luleå tekniska universitet, Umeå, f. 35, inv. 87.

Larsson, Leif, f.d. kulturredaktör vid Västerbottens-Kuriren, Umeå, f. 44, inv. 03.

Larsson, Roland, professor i maskinelement, Luleå tekniska universitet, f. 64, inv. 12.

Larsson Edmondson, Monica, glaskonstnär, Tärnaby, f. 63, inv. 15.

Lindblom, Göran, professor emeritus i fysikalisk kemi vid Umeå universitet, f. 42, inv. 00.

Lindmark, Daniel, professor i kyrkohistoria vid Umeå universitet, f. 60, inv. 12.

Ljung, Karin, professor i växtfysiologi vid SLU, Umeå, f. 55, inv. 21.

Ludvigsson, Gösta, f.d. bankkamrer, Samfundets förutvarande skattmästare, Umeå, f. 44, inv. 13.

Lundahl, Lisbeth, professor emerita i pedagogiskt arbete vid Umeå universitet, f. 51, inv. 13.

Lundgren, Erik, professor emeritus i cell- och molekylärbiologi vid Umeå universitet, Samfundets förutvarande vice preses, Uppsala, f. 42, inv. 99.

Lundh, Berit, jurist, Samfundets förutvarande skattmästare, Umeå, f. 67, inv. 17.

Lundin, Anna-Karin, f.d. justitieråd, Stockholm, f. 46, inv. 00.

Lundin, Rickard, professor emeritus i rymdfysik vid Umeå universitet och institutet för rymdfysik i Kiruna, Stockholm, f. 44, inv. 00.

Lundin, Rolf A., professor emeritus i företagsekonomi vid internationella Handelshögskolan i Jönköping, f. 42, inv. 96.

Lundström, Staffan, professor i strömningsslära vid Luleå tekniska universitet, f. 65, inv. 16.

Lustig, Lars, länsråd i Västerbottens län, Umeå, f. 62, inv. 17.

Meidell, Sara, kulturredaktör vid Västerbottens-Kuriren, Umeå, f. 80, inv. 15.

Melin, Beatrice, adj. professor i onkologi, Umeå universitet, f. 66, inv. 12.

Mikaelsson, Stefan, ordförande för Sameetinget, Harads, f. 57, inv. 15.

Mårald, Erland, professor i idéhistoria vid Umeå universitet, Samfundets preses, f. 70, inv. 16.

Norberg, Cathrine, *vice* rektor för Umeå universitet, f. 62, inv. 18.

Nord, Lars, professor i medie- och kommunikationsvetenskap vid Mittuniversitetet, Sundsvall, f. 58, inv. 17.

Nordin, Annika, professor i skoglig ekofysiologi, Sveriges lantbruksuniversitet, Umeå, f. 68, inv. 14.

Nordlund, Christer, professor i idéhistoria vid Umeå universitet, f. 70, inv. 16.

Nordlund, Gunilla, journalist, Umeå, f. 60, inv. 14.

Nyberg, Lars, professor i psykologi och neurovetenskap vid Umeå universitet, f. 66, inv. 11.

Olivecrona, Gunilla, professor i medicinsk kemi vid Umeå universitet, f. 52, inv. 02.

Olsson, Håkan, professor i skoglig fjärranalys, Sveriges lantbruksuniversitet, Umeå, f. 56, inv. 11.

Olsson, Ulf, professor emeritus i ekonomisk historia vid Göteborgs universitet, f. 39, inv. 84.

Ottander, Christina, Professor vid Inst. för naturvetenskapernas och matematikens didaktik vid Umeå universitet, f. 62, inv. 18.

Palmér, Ingegerd, universitetslektor, f.d. rektor för Mälardalens högskola, f. 46, inv. 98.

Palmgren, Bengt, professor emeritus i produkt- och miljödesign vid Umeå universitet, Stockholm, f. 44, inv. 00.

Palmqvist, Kristin, professor i växters ekofysiologi vid Umeå universitet, f. 58, inv. 09.

Pedrosa Domellöf, Fatima, professor i anatomi tillika professor i oftalmiatrik vid Umeå universitet, f. 62, inv. 10.

Persson, Curt, FD, antikvarie vid Norrbottens museum, Luleå, f. 59, inv. 17.

Persson, Kristina, förutvarande statsråd, f.d. landshövding och vice riksbankschef, Stockholm, f. 45, inv. 00.

Pettersson, Anders, professor emeritus i litteraturvetenskap vid Umeå universitet, Göteborg, f. 46, inv. 04.

Pettersson, Helena, docent i etnologi vid Umeå universitet, Samfundets sekreterare, f. 74, inv. 17.

Pierre, Katarina, museichef för Bildmuseet vid Umeå universitet, f. 62, inv. 11.

Pirak Sikku, Katarina, bildkonstnär, forskare, Jokkmokk, f. 65, inv. 17.

Pleje, Tomas, director musices vid Umeå universitet, f. 59, inv. 03.

Rasmuson, Marianne, professor emerita i genetik vid Umeå universitet, Samfundets förutvarande sekreterare, f. 21, inv. 80.

Rasmuson-Lestander, Åsa, professor i genetik vid Umeå universitet, f. 53, inv. 09.

Rentzbog, Sten, f.d. museichef, Östersund, f. 37, inv. 03.

Rosvall, Martin, universitetslektor i fysik vid Umeå universitet, f. 78, inv. 17.

Rynell, Elisabeth, författare, Årsta, f. 54, inv. 03.

Rönmark, Marie-Louise, f.d. Kommunalfullmäktiges ordförande i Umeå, f. 54, inv. 03.

Rönqvist, Louise, professor i utvecklings- och biologisk psykologi vid Umeå universitet, f. 57, inv. 12.

Salomonsson, Anita, författare, Umeå, f. 35, inv. 01.

Sandberg, Göran, professor, verkst. ledamot i Knut och Alice Wallenbergs stiftelse, f.d. rektor vid Umeå universitet, f. 55, inv. 07.

Sandström, Annica, professor och dekan vid filosofisk fakultet, Luleå tekniska universitet, f. 74, inv. 23.

Sandström, Camilla, professor i statsvetenskap vid Umeå universitet, Samfundets vicepreses, f. 67, inv. 19.

Sandström, Jan, professor i komposition vid Musikhögskolan i Piteå, Luleå, f. 54, inv. 99.

Sandvik, Pia, docent i kvalitetsteknik, f.d. rektor vid Luleå tekniska universitet, Frösön, f. 64, inv. 07.

Schagatay, Erika, professor i i djurfysiologi vid Mittuniversitetet, Sundsvall, f. 61, inv. 13.

von Schoultz, Åsa, professor i statsvetenskap vid Helsingfors universitet, f. 73, inv. 15.

Sjölund, Peter, privatforskare, Härnösand, f. 66, inv. 18.

Sköld, Peter, professor i historia, särskilt samisk samhällsutveckling och kultur, Umeå universitet, f. 61, inv. 14.

Spolander, Roland, professor emeritus i konstvetenskap vid Umeå universitet, f. 47, inv. 97.

Stenberg, Göran, FD i nordiska språk, Kalix, f. 62, inv. 15.

Stenflo, Lennart, professor emeritus i teoretisk plasmafysik vid Umeå universitet, Linköping, f. 39, inv. 88.

Sterte, Johan, professor i kemisk teknologi, rektor vid Karlstads universitet, f. 59, inv. 14.

Stigbrand, Torgny, professor emeritus i klinisk mikrobiologi vid Umeå universitet, f. 42, inv. 94.

Strand, Åsa, professor i växters cell- och molekylärbiologi vid Umeå universitet, f. 70, inv. 17.

Stymne, Birgitta, Teknd, f.d. rektor för Högskolan i Gävle, f. 40, inv. 00.

Söderholm, Anders, professor i företags ekonomi, f.d. rektor, Mittuniversitetet, f.d. generaldirektör för Universitetskanslersämbetet, rektor Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholm, f. 61, inv. 08.

Sörlin, Sverker, professor i miljöhistoria vid kungliga Tekniska Högskolan, Stockholm, f. 56, inv. 93.

Taube, Karin, professor emerita i pedagogiskt arbete vid Umeå universitet, Härnösand, f. 45, inv. 06.

Taussi Sjöberg, Marja, professor emerita i historia med inriktning på socialhistoria vid Umeå universitet, f. 43, inv. 01.

Tedebrand, Lars-Göran, professor emeritus i historisk demografi vid Umeå universitet, Samfundets förutvarande vice preses, f. 39, inv. 85.

Tegby, Lisa, f.d. kontraktsprost i Ume kontrakt och kyrkoherde i Ålindhems församling, Umeå, f. 49, inv. 08.

Täljedal, Inge-Bert, professor emeritus i histologi vid Umeå universitet, f.d. rektor för Umeå universitet, f. 42, inv. 87.

Wachtmeister, Lillemor, professor emerita i oftalmiatrik vid Umeå universitet, Stockholm, f. 40, inv. 96.

Wadbring, Ingela, professor i medie- och kommunikationsvetenskap, Göteborgs universitet, f. 64, inv. 12.

Wennstedt, Ola, FL, f.d. arkivchef vid Folkkrörelsearkivet, Umeå, f. 56, inv. 02.

Westerberg, Jan-Olov, f.d. överintendent och chef för Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm, f. 61, inv. 17.

Westin, Kerstin, professor i kulturgeografi vid Umeå universitet, f. 54, inv. 13.

Westin, Lars, professor i regionalekonomi vid Umeå universitet, f. 53, inv. 05.

Wiberg, Mikael, professor i informatik vid Umeå universitet, Samfundets förutvarande sekreterare, f. 74, inv. 18.

Wiberg, Ulf, senior professor i ekonomisk geografi vid Umeå universitet, Samfundets förutvarande sekreterare, Holmsund, f. 46, inv. 02.

Wiklund, Christer, professor i musik pedagogik vid Musikhögskolan i Piteå, f. 51, inv. 01.

Viklund, Ulf, f.d. adjunkt vid Tannbergsskolan i lycksele, Holmsund, f. 42, inv. 98.

Vikström, Lotta, professor i historia med social- och historiedemografisk inriktning vid Umeå universitet, f. 71, inv. 18.

Wlodarczyk, Michel, senior adviser, Folkuniversitetet, Stockholm, f. 49, inv. 92.

Zipsane, Henrik, landsantikvarie och chef för Jamtli, Jämtlands läns museum, Östersund, f. 56, inv. 13.

Åberg, Rune, professor emeritus i sociologi vid Umeå universitet, f. 42, inv. 00.

Åkerman, Sune, professor emeritus i historia vid Umeå universitet, Göteborg, f. 32, inv. 86.

Åström, Björn, f.d. vd för Skogsmuseet, Umeå, f. 54, inv. 16.

Öblander, Björn, professor emeritus i tillämpad geologi vid Luleå tekniska universitet, Västerås, f. 53, inv. 09.

Öquist, Gunnar, professor emeritus i fysiologisk botanik vid Umeå universitet, f.d. ständig sekreterare vid Kungl. Vetenskapsakademien, Skytteanska Samfundets förutvarande preses, Umeå, f. 41, inv. 91.

Korresponderande ledamöter

Andersson, Håkan, professor emeritus i pedagogik vid Åbo akademi, förutvarande preses för Svenska Litteratursällskapet i Finland, Vasa, f. 40, inv. 08.

Anell, Lars, ambassadör, f.d. ordf. i Vetenskapsrådet, Stockholm, f. 41, inv. 00.

Benner, Mats, professor i science policy, företagsekonomiska inst., vid Lunds universitet, f. 65, inv. 18.

Björkgren, Mårten. FD, verksam forskare vid lärarutbildningen i Vasa, preses för Svensk-Österbottiska Samfundet, f. 60, inv. 23.

Björklund, Siv, professor i svenskt språkbad vid Vasa universitet, f. 62, inv. 16.

Björkstrand, Gustav, Teol.dr, f.d. statråd, biskop emeritus i Borgå stift, Åbo, f. 41, inv. 98.

Blomqvist, Göran, f.d. vd för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond, Stockholm, f. 51, inv. 17.

Bonsdorff, Erik, professor i marinbiologi vid Åbo Akademi, f. 54, inv. 10.

Brändström, Dan, professor, f.d. vd för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond, Umeå, f. 41, inv. 99.

Brännström, Marcus, bibliotekarie och visarkivarie, Västervik, f. 76, inv. 15.

Bouvrie, Synnøve, professor i antikens kultur och litteratur vid Tromsø universitet, preses för Academia Borealis, Nordnorsk Videnskabsakademi i Tromsø, f. 44, inv. 08.

Engelmark, Ola, docent i ekologisk botanik vid Umeå universitet, f. 56, inv. 08.

Engström, Bengt Olof, FD, f.d. konserthus chef, Solna, f. 26, inv. 99.

Florin, Christina, professor emerita i historia, särskilt kvinnohistoria vid Stockholms universitet, f. 38, inv. 01.

Hakulinen, Auli, professor emerita i finsk filologi vid Helsingfors universitet, f. 41, inv. 89.

Heister, Cbris, f.d. landshövding i Stockholms län, f. 51, inv. 17.

Henriksson, Anna-Maja, Helsingfors, justitieminister i Finland, f. 64, inv. 21.

Herberts, Kjell, forskningschef vid Åbo Akademis Institut för finlandssvensk samhällsforskning, förutvarande preses för Svensk-Österbottiska samfundet, Vasa, f. 51, inv. 08.

Hermerén, Göran, professor emeritus i medicinsk etik vid Lunds universitet, f. 38, inv. 89.

Holm, Olof, FD, redaktör vid Riksdagsbiblioteket, f. 73, inv. 18.

Jabr, Ernst Håkon, professor i nordiska språk vid universitetet i Agder, Kristiansand, f. 48, inv. 10.

Lindén David, frilansjournalist och forskare, Örebro, f. 86, inv. 17.

Linder, Sune, professor emeritus i skogsekologi vid SLU, f. 43, inv. 17.

Lönnroth, Harry, professor i nordiska språk vid universitetet i Jyväskylä, f. 75, inv. 17.

Mannerkoski, Markku, professor emeritus vid Uleå borgs universitet, f.d. generaldirektör, Esbo, f. 36, inv. 84.

Marklund, Mattias, professor i fysik vid Göteborgs universitet, f. 70, inv. 21.

Mattsson, Christina, f.d. styresman för Nordiska museet, Stockholm, f. 47, inv. 08.

Meinander, Henrik, professor i historia vid Helsingfors universitet, ordf. för Svenska litteratursällskapet i Finland. f. 60, inv. 20.

Niemi, Einar, professor emeritus i historia vid universitetet i Tromsø, f. 43, inv. 09.

Nordman, Marianne, professor emerita i svenska språket, Vasa, f. 43, inv. 15.

Normark, Staffan, professor emeritus i medicinsk mikrobiologi vid Karolinska institutet, f.d. ständig sekr. i Kungl. Vetenskapsakademien, Stockholm, f. 45, inv. 99.

Omling, Pär, professor i det fasta tillståndets fysik, särskilt experimentell halvledarfysik vid Lunds universitet, f. 55, inv. 01.

Pietikäinen, Olli Petteri, professor i idé- och lärdoms historia vid Uleåborgs universitet, f. 64, inv. 18.

Pärna, Kalev, professor i sannolikhets-teori vid Tartus universitet, Estland, f. 50, inv. 95.

Qvarnström, Ulla, professor emerita i sjukvård vid Bergens universitet, Simrishamn, f. 33, inv. 79.

Riepula, Esko, professor emeritus i offentlig rätt vid Lapplands universitet, Rovaniemi, f. 41, inv. 91.

Salvesen, Helge, biblioteksdirektör vid Tromsø universitet, f. 47, inv. 82.

Sandberg, Kristina, psykolog och författare, Sundsvall, f. 71, inv. 17.

Sjöberg, Fredrik, författare och biolog, Runmarö, f. 58, inv. 03.

Strömholm, Stig, professor emeritus i civil rätt vid Uppsala universitet, f.d. rektor för Uppsala universitet, f. 31, inv. 79.

Sundqvist, Bo, professor emeritus i jonfysik vid Uppsala universitet, f.d. rektor för Uppsala universitet, förutvarande preses för Kungl. Vetenskapsakademien, f. 41, inv. 00.

Suppbellen, Steinar, professor emeritus i historia vid Trondheims universitet, förutvarande preses för Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab, Trondheim, f. 39, inv. 08.

Vahtola, Jouko, professor emeritus i historia vid Uleå borgs universitet, f. 49, inv. 82.

Wedin, Maud, FD i kulturgeografi vid Geografisk Institut i Trondheim, Falun, f. 59, inv. 16.

Westerdahl, Christer, professor emeritus i maritim arkeologi vid NTNU, Trondheim, Norge, f. 45, inv. 17.

Wide, Camilla, professor i nordiska språk vid Turun Yliopisto, Åbo, f. 67, inv. 18.

Villstrand, Nils Erik, professor i nordisk historia vid Åbo Akademi, Åbo, f. 52, inv. 16.

Winblad, Bengt, professor emeritus i geriatrik vid Karolinska institutet, Stockholm, f. 43, inv. 00.

Ågren, Maria, professor i historia vid
Uppsala universitet, f. 59, inv. 16.

Österåker, Maria, vice preses i Svensk-
Österbottniska samfundet, Vasa. f. 73,
inv. 23.

Stödjande ledamöter

*Kungl. Skytteanska Samfundet har under uppbyggnadsskedet stötts av följande
juridiska institutioner och fysiska personer:*

Juridiska personer:

Boliden Metall AB

*Svenska Handelsbanken, Regionbanken
Norra Norrland*

Luossavaara–Kirunavaara AB

Länsförsäkringar i Västerbotten

Swedbank

Stiftelsen J. C. Kempes Minne

Stiftelsen Seth M. Kempes Minne

Svenska Cellulosa AB

Umeå kommun

Västerbottens läns landsting

Fysiska personer:

Direktör *Erik Samuelsson*, Djursholm.

Docent, hedersordförande i Svenska
Handelsbanken *Jan Wallander* (1920–
2016), Drottningholm.

(LEDAMOTSFÖRTECKNINGEN UPPRÄTTAD DEN 20 MARS 2023)

Kungl. Skytteanska Samfundets
guldmedalj,
vetenskapliga priser och stipendier

*Kungl. Skytteanska
Samfundets guldmedalj*

Framtagen i samband med
Samfundets femtioårsjubileum 2007
Medaljen har förlänats följande mottagare

2007	Carl Kempe, FD h.c., direktör
2019	Roger Jacobsson, docent, Samfundets redaktör
2021	Lars-Erik Edlund, professor, Samfundets preses

Skytteanska Samfundets pris

1979	Arne Nordberg, FD
1980	Axel V. Sundkvist, musikedirektör
1983	Roger Jacobsson, bokhistoriker
1984	Lars-Erik Edlund, forskningsassistent
1985	Gunnar Pellijeff, docent, och Charlie Wedin, direktör
1986	Algot Hellbom, FD
1987	Margit Wennstedt, FM
1988	Sverker Sörlin, FD
1989	Dan Bäcklund, FD
1990	Christer Westerdahl, antikvarie
1991	Kjell Lundholm, f.d. landsantikvarie
1992	Phebe Fjellström, professor emerita
1993	Pererik Öhrn, Norrlandsoperans chef
1994	Sune Jonsson, författare
1995	Sture af Ekenstam, hembygdsforskare
1996	Per-Uno Ågren, professor
1997	Margareta Attius-Sohlman, FL
1998	Egil Johansson, professor

*Skytteanska Samfundets kulturpris
till John Söderströms minne*

1999	Stefan Ericsson, biolog
2000	Inga Maria Mulk, museichef
2001	Anders Åberg, konstnär
2002	Gunnar Balgård, författare
2003	Ingegerd Fries, FD h.c. Sigurd Fries, professor emeritus
2004	Curt Bladh, kulturredaktör
2005	Leif Åkesson, körledare
2006	Boris Ersson, fotograf och författare
2007	Fredrik Högberg, tonsättare
2008	Leif Stenberg, journalist
2009	Curt Lofterud, författare, hembygdsvårdare, Näliden
2010	Ingela Bergman, docent, museichef
2011	Britta Marakatt Labba, konstnär
2012	Sture Berglund, konstnär
2013	Teatergruppen Klungan
2014	Ella Nilsson, matskribent
2015	Sten Rentzhog, museiman
2016	Henric Bergner, bokhandlare
2017	Annika Edlund, bibliotekarie och litteraturpedagog
2018	Maths Östberg, Finnskogsmuseet
2019	Åke Sandström, folkmusiker och kulturhistoriker
2020	Cuno Bernhardsson, arkivarie
2021	Karin Larson, skådespelare
2022	Carina Bergström, lärare, folkmusiker, poet

*Skytteanska Samfundets pris
till yngre forskare vid Umeå universitet*

- 1993 Runar Brännlund, docent i nationalekonomi
Kerstin Huss-Danell, docent i fysiologisk botanik
Roger Qvarsell, docent i idéhistoria
- 1994 Roland Häggkvist, professor i diskret matematik
Lars Nyberg, forskarassistent i psykologi
Per Ringby, forskarassistent i litteraturvetenskap
- 1995 Thomas Aronsson, docent i nationalekonomi
Anders Byström, docent i mikrobiologi
Lars-Erik Edlund, professor i nordiska språk
- 1996 Ove Axner, docent i fysik
Stefan Svallfors, docent i sociologi
Ingmar Sörman, docent i romanska språk
- 1997 Gunnar Malmberg, docent i kulturgeografi
Victoria Shingler, professor i mikrobiologi
Margareta Svahn, forskarassistent i nordiska språk
- 1998 Göran Arnqvist, docent i ekologisk zoologi
Chuan-Zhong Li, docent i nationalekonomi
Peter Sköld, forskarassistent i historisk demografi
- 1999 Gert Brodin, docent i plasmafysik
Mohammad Fazlhashemi, lektor i idéhistoria
Björn Halleröd, docent i sociologi
- 2000 Daniel Lindmark, docent i historia
Agneta Marell, ekon.dr i företagsekonomi
Per Persson, docent i oorganisk kemi
- 2001 Stanislav Barabash, docent i rymdfysik
Xavier de Luna, FD i statistik
Dessislava Stoeva-Holm, FD i tyska
- 2002 Mikael Oliveberg, professor i biokemi
Christer Nordlund, FD i idéhistoria
Magnus Wikström, docent i nationalekonomi
- 2003 Roland Jansson, FD i ekologi och geovetenskap
Christel Larsson, FD i kostvetenskap
Patrik Svensson, FD i engelska
- 2004 Pär K. Ingvarsson, FD i ekologi och geovetenskap
Cynthia M. Kite, FD i statsvetenskap
Patrik Lantto, docent i historia
- 2005 Jonny Holmström, docent i informatik
Åsa Karlsson Sjögren, FD i historia
Mattias Marklund, docent i fysik

- 2006 Ann-Kristin Bergström, FD i naturgeografi
Erland Mårald, docent i idéhistoria
Jesper Stage, docent i nationalekonomi
- 2007 Niklas Arnberg, FD i virologi
Ludvig Edman, docent i fysik
Jörgen Hellström, FD i nationalekonomi
Lotta Vikström, FD i historia
- 2008 Per Axelsson, FD i historia
Malin Sund, MD i molekylärbiologi
Marie Wiberg, FD i statistik
Magnus Wolf-Watz, TD i biokemi
- 2009 Åke Brännström, FD i matematik
Philip Buckland, FD i miljöarkeologi
Linda Lindmark, FD i kulturgeografi
Richard Lundmark, FD i medicinsk biokemi
- 2010 Jenny Eklöf, FD i historia
Patrik Danielsson, MD i medicin
Petter Holme, docent i fysik
Joakim Wincent, professor i entreprenörskap
- 2011 Johanna Björklund, FD, datavetenskap
Jessica Körning Ljungberg, FD, psykologi
Anna Nordström, docent, idrottsmedicin
Helena Pettersson, FD i etnologi
- 2012 Ellen Dorrepaal, forskarass., inst. för ekologi,
miljö och geovetenskap
Markus Hällgren, FD i företagsekonomi
Erik Rosendahl, docent i geriatrik
Olle Sundström, FD i religionsvetenskap
- 2013 Folmer Bokma, ekologi, miljö och geovetenskap
Anna Johansson, etnologi/Humlab
- 2014 Ingeborg Waernbaum, docent i statistik
Christina West, FD, klinisk vetenskap
- 2015 Andreas Stokke, docent i filosofi
Aleksandra Foltynowicz-Matyba, FD i fysik
- 2016 Rikard Eriksson, docent i ekonomisk geografi
Gauti Jóhannesson, FD i medicin
- 2017 David Seekell, FD, inst. för ekologi,
miljö och geovetenskap
Virginia Langum, docent i engelsk litteratur
- 2018 Paulina Wanrooij, FD, inst. för medicinsk kemi och biofysik
Maria Waling, docent, inst för kostvetenskap
- 2019 Glenn Sandström, docent i historisk demografi
Nils Skoglund, FD, tillämpad fysik och elektronik

- 2020 Ludvig Backman, docent i fysioterapi
Andreas Stenling, FD, psykologi
- 2021 Jenny Ingridsson, FD, etnologi
Naser Tavajohi, FD i kemi
- 2022 Olivia Wesula Lwande, forskare i klinisk mikrobiologi
Emelie Hane-Weijman, lektor i kulturgeografi

*Skytteanska Samfundets pris
till en ung konstnär vid Umeå universitets Konsthögskola*

1995	Christina Eriksson-Fredriksson
1996	Carina Gunnars
1997	Nike Nilsson
1998	Helena Laukkanen
1999	Iwo Myrin
2000	Sofia Häyhtiö
2001	Niklas Engvall
2002	Veronica Brovall
2003	Katja Aglert
2004	Mattias Olofsson
2005	Beata Berggren
2006	Kamilla Levring
2007	Gustav Sparr
2008	Marianne Bengtsson
2009	Mariel Rosendahl
2010	Fredrik Nyberg
2011	Karin Meissner
2012	Sara Alfredsson
2013	Stina Persson
2014	Fabian Tholin
2015	Jonas Westlund
2016	Corazon Belen
2017	Ellen Angus
2018	Laura Heuberger
2019	Laura Cemin
2020	Per Westerlund
2021	Sandra Wasara-Hammare
2022	Desirée Burenstrand Schyman

*Margareta och Eric Modigs pris
till forskare inom Umeå universitets medicinska fakultet*

1998	Ola Sandgren, docent i oftalmiatrik
1999	Karl Franklin, överläkare i lungmedicin
2000	Gösta Dahlén, docent i klinisk kemi
2001	Thomas Sandström, professor i lungmedicin
2002	Tommy Olsson, professor i medicin
2003	Solbritt Rantapää Dahlqvist, professor i reumatologi
2004	Anders Waldenström, professor i kardiologi
2005	Kurt Boman, professor i medicin
2006	Gunilla Olivecrona, professor i medicinsk kemi
2007	Lars Eric Thornell, professor i anatomi
2008	Fátima Pedrosa Domellöf, professor i anatomi, tillika professor i oftalmiatrik
2009	Ole B. Suhr, professor i medicin
2010	Michael Henein, professor i medicin
2011	Anders Behndig, professor i oftalmiatrik
2012	Lars Weinehall, professor i epidemiologi och allmänmedicin
2013	Christina Lindén, professor i oftalmologi
2014	Anders Blomberg, professor i lungmedicin
2015	Eva Rönmark, adj. professor i folkhälsa och klinisk medicin
2016	Lena Gunhaga, professor vid Centrum för molekylärmedicin
2017	Jan-Håkan Jansson, adj. professor i medicin
2018	Annika Rydberg, adj. professor i klinisk vetenskap
2019	Niklas Arnberg, professor i virologi
2020	Karin Wadell, professor i fysioterapi
2021	Bo Carlberg, docent i internmedicin
2022	Per Lindqvist, professor i klinisk fysiologi
2023	Anders Eklund, professor i medicinsk teknik

*Skytteanska Samfundets pris
till en ung musiker
vid Luleå tekniska universitets Musikhögskola*

1999	Katrin Meriloo
2000	Lars Sjöstedt
2001	Daniel Ek
2002	Agneta Andersson
2003	Linda Jansson
2004	Joel Sundkvist
2005	Marcus Fjellström
2006	Karin Andersson
2007	Anna Hallgren
2008	Gundega Vilcane
2009	Christian Andersson
2010	Marcus Jonsson
2011	Jonas Strandgård
2012	Lisa Stenberg
2013	Mikael Mannberg
2014	Kristin Boussard
2015	Kenneth Bakkelund
2016	Michael Wahlin
2017	Stina Andersson
2018	Cim Frode
2019	Niklas Wiik
2020	Vilhelm Ax
2021	Robin Lilja
2022	Mathilda Goike

*Skytteanska Samfundets pris
till en yngre forskare vid Luleå tekniska universitet*

2000	Olov Marklund, forskarassistent i industriell elektronik
2001	Oleg Antzutkin, docent i fysikalisk kemi
2002	Roland Larsson, docent i maskinelement
2003	Peter Wall, docent i matematik
2004	Lena Abrahamsson, docent i arbetsvetenskap
2005	Jonas Hedlund, professor i kemisk teknologi
2006	Johan Carlson, docent i industriell elektronik
2007	Rickard Garvare, tekn.dr i kvalitetsteknik
2008	Nazanin Emami, tekn.dr i materialteknik
2009	Jurate Kumpiene, tekn.dr i avfallsteknik
2010	Andreas Almqvist, tekn.dr i tribologi
2011	Mattias Grahm, tekn.dr i kemisk teknologi
2012	Sara Thorgren, ekon.dr i entreprenörskap
2013	Vinit Parida, FD i entreprenörskap och naturresurser
2015	Danil Korelskiy, tekn.dr i kemisk teknologi
2016	Sarah Rönnberg, tekn.dr i elkraftteknik
2017	David Rönnberg Sjödin, FD i entreprenörskap och innovation
2018	Marcus Björling, tekn.dr i maskinelement
2019	Liva Pupure, tekn.dr i polymera kompositmaterial
2020	Leonidas Matsakas, tekn.dr i biokemisk processteknik
2021	Shiyu Geng, FD i bionanokompositer
2022	Oisik Das, FD i naturresurser

*Skytteanska Samfundets pris
till en yngre forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet i Umeå*

2002	Johan Fransson, docent i skogshushållning
2003	Rishikesh Bhalerao, docent i växtmolekylär biologi
2004	Tommy Lundgren, FD i skogsekonomi
2005	Inga-Lill Persson, FD i viltekologi
2006	Johan Holmgren, FD i skoglig fjärranalys
2008	Michael Gundale, PhD i biogeokemi
2009	Cecilia Håkansson, FD i skogsekonomi
2011	Ola Lindroos, FD i skoglig resurshushållning
2014	Matthias Peichl, FD i skogens ekologi och skötsel
2016	Anton Grafström, FD i skoglig resurshushållning
2017	Eva-Maria Nordström, FD i skoglig resurshushållning
2018	Lenka Kuglerová, FD, inst. för skogens ekologi och skötsel
2019	Ioanna Antoniadi, FD, Umeå plant science center
2020	Järvi Järveoja, FD i Naturgeografi
2021	William Lidberg, FD i markvetenskap
2022	Petra Marhava, FD i skoglig genetik

*Skytteanska Samfundets pris
till en yngre forskare vid Mittuniversitetet*

2006	Frank Wikström, FD i matematik
2007	Anna Olofsson, docent i sociologi
2008	Sara Holmström, FD i kemi
2009	Per Edström, FD i matematik
2010	Catrin Johansson, docent i medie- och kommunikationsvetenskap
2011	Kent Bertilsson, docent, informationsteknologi och medier
2012	Katarina Giritli Nygren, FD i sociologi
2014	Erik Borglund, docent, arkiv och datavetenskap
2015	Gustav Lidén, docent, samhällsvetenskap
2016	Johanna Thomtén, docent i psykologi
2017	Erika Wall, docent i sociologi
2018	Kajsa Falasca, FD i politisk kommunikation
2019	Jörgen Sparf, docent i sociologi
2020	Evangelia Petrodou, FD i statsvetenskap
2021	Marie-France Champoux-Larsson, FD i psykologi
2022	Erik Andersson, docent i idrottsvetenskap

*Skytteanska Samfundets pris
till en yngre forskare vid Högskolan i Gävle*

2019	David Hallman, docent i arbetshälsovetenskap
2020	Alan Kabanshi, FD i inomhusmiljö
2021	Jennie Jackson, FD i arbetshälsovetenskap
2022	Marita Wallhagen, lektor i miljöteknik

*Skytteanska Samfundets pris till senior forskare
inom det utbildningsvetenskapliga området*

- 2013 Lisbeth Lundahl, professor, inst. för tillämpad
utbildningsvetenskap, Umeå universitet
2015 Eva Alerby, professor, inst. för konst, kommunikation
och lärande, Luleå tekniska universitet
2018 Johan Lithner, professor, forskningcentrum för
matematik-didaktik

Skytteanska Samfundets Stora pris

- 2014 Monica Larsson Edmondson, glaskonstnär
2017 Lars-Göran Nilsson, professor
Lars Nyberg, professor
2019 Jonas Knutsson, musiker

Skytteanska Samfundets Jubileumspris

- 2017 Ingela Bergman, docent
Gunhild Rosqvist, professor

Skytteanska Samfundets Islandsstipendium

2001	Martin Ringmar, FK
2002	Susanne Rudholm, FK
2003	Lena Edblom, FK
2004	Erika Ersholt, TS
2005	Ann-Marie Bäckström, FS
2007	Joakim Lilljegren, FS Stina Sandberg, FS
2008	Anna Azarova, FS Jenny Andersson, skog.stud. Lars Karlsson, skog.stud.
2009	Gustav Hellström, skog.stud.
2010	Hanna Jönsson, skog.stud.
2011	Hanna Carlberg, skog.stud.
2012	Sara Waern, jägmästarstud. Linnéa Näsén, jägmästarstud.
2013	Sandra Westerström, jägmästarstud. Rebecca Larsson, jägmästarstud. Johanna Granström, jägmästarstud. Linnéa Olofsson, jägmästarstud.
2014	Julia Bergstrand, jägmästarstud. Hanna Bäckström, jägmästarstud. Jonathan Granlund, jägmästarstud. Fritjof Hofmann, läkarprogrammet Cecilia Wagenius, fil.kand. i sociologi Mattias Wikberg, jägmästarstud.
2015	Mimmi Blomquist, jägmästarstud. Elin Fries, jägmästarstud. Kajsa Matsson, jägmästarstud. Simon Edberg, jägmästarstud.
2016	Linnea Allberg, ämneslärarstud. Johanna Häggglund, jägmästarstud.
2020	Hanna Ohlsson
2021	Martha Kahlman, lärare Hildur Kahlman, professor Sloveig Bollig, språkvetare

1. Innehåller följande artiklar: Wijnbladh, Mauritz, Skytteanska Samfundet. – Dahlstedt, Karl-Hampus, Om namn på kraftstationer i Norrland – Jirlow, Ragnar & Wahlberg, Erik, Jordbruket i Tornedalen genom seklen. – Lundgren, P. G., Medicinska högskolans i Umeå tillkomst. – Thomasson, Lars, De svenska lapparna och renskötseln i Sverige. Bibliografiska anteckningar för åren 1950–59. – Rasmusson, Nils Ludvig, Svenska akademiens medalj över Johan Skytte. Umeå 1961.
2. Innehåller följande artiklar: Hjelmstedt, Lennart, Pelle Molins berättarstil. – Isaksson, Olov, Byalag och bygdegemenskap. – Rosander, Göran, Säsongarbetsvandringar i Övre Norrland. – Rosander, Göran, Hjortfänge i Lappmarken. – Ågren, Katarina och Per-Uno, Pilati dom. – Westin, Gunnar och Ågren, Per-Uno, Folkmåls- och Folkminnesundersökningen i övre Norrland (FFÖN) 1954–1963. Umeå 1963.
3. Bergling, Ragnar, *Kyrkstaden i övre Norrland: Kyrkliga, merkantila och judiciella funktioner under 1600- och 1700-talen*. Umeå 1964.
4. Carli, O., *Ångermanlands bibliografi: Förteckning över litteratur utkommen före 1940*. Umeå 1965.
5. Isaksson, Olov, *Bystämman och bystadga: Organisationsformer i övre Norrlands kustbyar*. Umeå 1967.
6. Hans Christiansson och Åke Hyenstrand (red.), *Nordsvensk forntid*. Umeå 1969.
7. Königsson, Lars-König, *Traces of Neolithic Human Influences Upon the Landscape. Development at the Bjurselet Settlement, Västerbotten, Northern Sweden*. With an archæological introduction by Hans Christiansson. Umeå 1970.
8. Lepiksaar, Johannes, *The Analysis of the Animal Bones From the Bjurselet Settlement, Västerbotten, Northern Sweden*. With an introduction by Hans Christiansson. Umeå 1975.
9. Jonsson, Ingvar, *Jordskatt och kameral organisation i Norrland under äldre tid*. Umeå 1971.
10. Thomasson, Lars, *De svenska samerna och renskötseln i Sverige: Bibliografiska anteckningar för åren 1960–69*. Umeå 1971.
11. Nordberg, Erik, *Källskrifter rörande kyrka och skola i den svenska lappmarken under 1600-talet*. Umeå 1973.

12. Borgegård, Lars-Erik, *Tjårhanteringen i Västerbottens län under 1800-talets senare hälft: En studie av produktion och transporter med särskild hänsyn till Ume- och Vindelälvens dalgångar*. Umeå 1973.
13. Karl-Hampus Dahlstedt (ed.), *The Nordic Languages and Modern Linguistics* 2. Proceedings of the Second International Conference of Nordic and General Linguistics, University of Umeå June 14–19, 1973. Umeå 1975.
14. Hellbom, Algot, *Saköresbok för Medelpad 1541–1609*. Umeå 1976.
15. Petrus Læstadius' Journaler: I. *Journal för första året af hans tjenstgöring såsom missionaire i Lappmarken*. Stockholm 1831. Facsimileutgåva 1977. II. *Fortsättning af Journalen öfver missions-resor i Lappmarken, innefattande åren 1828–1832*. Stockholm 1833. Facsimileutgåva 1977. III. *Kommentarer och register till Petrus Læstadius' Journaler*. Umeå 1977.
16. Liljenäs, Ingrid, *Allmänningsskogarna i Norrbottens län – deras betydelse för det enskilda jord- och skogsbruket*. Umeå 1977.
17. Arell, Nils, *Rennomadismen i Torne lappmark – markanvändning under kolonisationsepoken i fr.a. Enontekis socken*. Umeå 1977.
18. Nordberg, Perola, *Ljungan. Vattenbyggnader i den näringsgeografiska miljön 1550–1940*. Umeå 1977.
19. Hellbom, Algot, *Medelpads gräns mot Jämtland från medeltid till nutid*. Umeå 1977.
20. Tellhammar, Ingrid, *Predikstolsmakare och predikstolskonst före 1777 i norra Hälsingland, Medelpad och Ångermanland*. Umeå 1978.
21. Thomasson, Lars, *De svenska samerna och renskötseln i Sverige: Bibliografiska anteckningar för åren 1970–74*. Umeå 1979.
22. Audén, Bengt, *Bottniska personnamn: Frekvenser i skattelängder från mitten av 1500-talet*. Umeå 1980.
23. Pettersson, Olof Petter, *Gamla byar i Vilhelmina, I–IV*. Stockholm–Uppsala 1941–1960. Facsimileutgåva i två band utgiven i samverkan med Två Förläggare Bokförlag. Umeå 1982. Med en levnadsteckning över författaren av Karl-Hampus Dahlstedt och en bebyggelsehistorisk essä av Magnus Mörner.
24. Thomasson, Lars, *De svenska samerna och renskötseln i Sverige: Bibliografiska anteckningar för åren 1975–1980*. Umeå 1982.
25. *Luleå stift 1904–1981. Församlingar och prästerskap*. Luleå 1982.
26. *Språkhistoria och språkkontakt i Finland och Nord-Skandinavien: Studier tillägnade Tryggve Sköld den 2 november 1982*. Umeå 1982.
27. *Berättelser om samerna i 1600-talets Sverige*. Facsimileutgåva av de s.k. prästrelationerna m.m., först publicerade av K. B. Wiklund 1897–1909. Med företal av Phebe Fjellström och efterskrift av Israel Ruong. Umeå 1983.
28. Hülphers, Abraham, *Samlingar til en Beskrifning öfwer Norrland*. Första Samlingen om Medelpad, Westerås 1771, samt Fjerde Samlingen om Ångermanland, Westerås 1780. Facsimileutgåva utgiven i samverkan med Två Förläggare Bokförlag. Umeå 1985. Med en efterskrift av Gösta Berg.
29. Utterström, Gudrun, *Släktnamn: Tillkomst och spridning i norrländska städer*. Umeå 1985.

30. *Litteratur om Västernorrlands län*: En bibliografisk förteckning över litteratur om Ångermanland 1941–1975 och om Medelpad t.o.m. 1975, sammanställd av Ada Marcusson, Umeå 1986.
31. Dahlstedt, Karl-Hampus, *Från Quartier Latin till Grisbacka*. Ett urval artiklar i språkvetenskapliga och andra ämnen samt Karl-Hampus Dahlstedts bibliografi 1936–1986 av Karin Snellman i samarbete med författaren. Utgiven i samverkan med Två Förläggare Bokförlag. Umeå 1987.
32. Egerbladh, Inez, *Agrara bebyggelseprocesser: Utvecklingen i Norrbottens kustland fram till 1900-talet*. Umeå 1987.
33. Sörlin, Sverker, *Framtidslandet: Debatten om Norrland och naturresurserna under det industriella genombrottet*. Stockholm 1988.
34. Bäcklund, Dan, *I industrisambällets utkant: Småbrukets omvandling i Lappmarken 1870–1970*. Umeå 1988.
35. Hasselhuhn, Abraham Roland, *Om Skytteanska Scholan i Lycksele Lappmark: Sundsvall 1851*. Facsimileutgåva utgiven i Umeå 1988. Med en efterskrift av Roger Jacobsson.
36. Wikmark, Gunnar, *Edvard Rhén, Lapplandspräst och Upplandsprost*. Umeå 1989.
37. Moritz, Per, *Fjällfolk: Livsmönster och kulturprocesser i Tärna socken under 1800- och 1900-talen*. Umeå 1990.
- 38:A Alf Arvidsson, Kurt Genrup, Roger Jacobsson, Britta Lundgren och Inger Lövkrona (red.), *Människor & föremål: Etnologer om materiell kultur*. Festskrift till Phebe Fjellström den 30 juni 1990. Stockholm 1990.
- 38:B *Phebe Fjellströms Tryckta skrifter 1952–1990*. En bibliografi sammanställd och med en inledning av Roger Jacobsson. Umeå 1990.
39. Arvidsson, Alf, *Sågararnas sång: Folkligt musicerande i sågverkssambället Holmsund 1850–1980*. Umeå 1991.
40. Liliequist, Marianne, *Nybyggarbarn: Barnuppfostran bland nybyggare i Frostvikens, Vilhelmina och Tärna socknar 1850–1920*. Umeå 1991.
41. Ehrenmalm, Arvid, *Resa Igenom Väster-Norrland Til Åseble Lappmark, Anställd Uti Julii Månad 1741*. Stockholm 1743. Facsimileutgåva (under utgivning). Med en efterskrift av Roger Jacobsson.
42. Erixon, Per-Olof, *Ett spann över svarta ingentinget: Linjer i Thorsten Jonssons prosakonst*. Stockholm 1994.
43. Olsson, Björn, *Den bildade borgaren: Bildningssträvan och folkbildning i en norrländsk småstad*. Stockholm 1994.
44. Layton, Ian (red.), *Då, nu och sedan: Geografiska uppsatser till minnet av Ingvar Jonsson*. Umeå 1995.
45. Baudou, Evert, *Norrlands forntid – ett historiskt perspektiv*. Umeå 1995.
46. Tedebrand, Lars-Göran, *Strömning och demografi: Familj och husbåll i bottnisk kustbygd 1650–1950*. Umeå 1995.
47. Baudou, Evert (red.), *Att leva vid älven: Åtta forskare om människor och resurser i Lule älvdal*. Bjästa 1996.
48. Jacobsson, Roger och Öquist, Gunnar (red.), *Vetenskapens rymder: Perspektiv och visioner. Forskare reflekterar*. Umeå, Stockholm 1997.

49. Pettersson, Helena, *Från kulturförening till kunglig vetenskapsakademi: Kungliga Skytteanska Samfundet 1956–1967. En översikt*. Umeå 1998.
- 50:A Tedebrand, Lars-Göran, *Historia och demografi: Valda texter samt Lars-Göran Tedebrands tryckta skrifter 1969–1999. En bibliografi*. Umeå 1999.
- 50:B *Lars-Göran Tedebrands tryckta skrifter 1969–1999. En bibliografi*. Sammanställd och med förord av Roger Jacobsson. Umeå 1999.
- 50:C *Lars-Göran Tedebrands tryckta skrifter 1999–2004. En bibliografi*. Sammanställd och med förord av Roger Jacobsson. Umeå 2004.
- 50:D *Lars-Göran Tedebrands tryckta skrifter 2004–2019. En bibliografi*. Sammanställd och med förord av Roger Jacobsson. Umeå 2019.
51. Mårald, Erland; Nordlund, Christer; Pitkä-Kangas, Lari and Åkerberg, Sofia (eds.), *Nature Improved? Interdisciplinary Essays on Humanity's Relationship With Nature*. Umeå 1999.
52. Öhman, Anders (red.), *"Rötter och rutter": Norrland och den kulturella identiteten*. Umeå 2001.
53. Nordlund, Christer, *Det upphöjda landet: Vetenskapen, landhöjningsfrågan och kartläggningen av Sveriges förflutna, 1860–1930*. Umeå 2001.
- 54:A Linnæus, Carl, *Iter Lapponicum. Lappländska resan 1732*. Vol. I: Dagboken. Utgiven efter handskriften av Algot Hellbom, Sigurd Fries och Roger Jacobsson. Umeå 2003.
- 54:B Linnæus, Carl, *Iter Lapponicum. Lappländska resan 1732*. Vol. II: Kommentardel. Utgiven med kommentarer och register av Ingegerd Fries och Sigurd Fries. Redaktör Roger Jacobsson. Under medverkan av Ingvar Berg, Dan Bäcklund, Phebe Fjellström, C.E. Jarvis, Bengt Jonsell, Tryggve Sköld, och med Linnés egna skrivelser och anteckningar i samband med resan. Umeå 2003.
- 54:C Linnæus, Carl, *Iter Lapponicum. Lappländska resan 1732*. Vol. III: Facsimile-utgåva. Utgiven av Roger Jacobsson och Sigurd Fries. Umeå 2005.
55. Nordlund, Christer (red.), *Livsforeställningar: Kultur, sambälle och biovetenskap*. Umeå 2004.
56. Jacobsson, Roger (red.), *Så varför reser Linné? Perspektiv på Iter Lapponicum 1732*. Umeå/Stockholm 2005.
57. Engelmark, Roger; Larsson, Thomas B. och Rathje, Lillian (red.), *En lång historia... Festskrift till Evert Baudou på 80-årsdagen*. Umeå 2005.
58. Mulk, Inga-Maria and Bayliss-Smith, Tim, *Rock Art and Sami Sacred Geography in Badjelánnda, Lapponia, Sweden: Sailing Boats, Anthropomorphs and Reindeer*. Umeå 2006.
59. Grundberg, Leif, *Medeltid i centrum: Europeisering, historieskrivning och kultur-arvsbruk i norrländska kulturmiljöer*. Umeå 2006.
60. Frånberg, Per; Sköld, Peter och Axelsson, Per (red.), *Från Lars Thomassons penna: Bibliografiska anteckningar 1956–2006*. Umeå 2007.
61. Lassila, Mauno och Liljenäs, Ingrid (red.), *Med Linné i norr: Förändringar i natur och kultur från 1700-tal till våra dagar*. Umeå 2007.
62. Rosenqvist, Claes, *Artister i norr: Bottnisk och nordnorsk teater och underhållning på 1800-talet*. Umeå 2008.

63. Hansson, Heidi and Lundström, Jan-Erik (eds.), *Looking North: Representations of Sámi in Visual Arts and Literature*. Umeå 2008.
64. Jacobsson, Roger, *Typographic Man: Medielandskap i förändring – Studier i provinsens tryckkultur*. Umeå 2009.
65. Mårald, Erland och Nordlund, Christer (red.), *Kamerajägaren: Stig Wessléns skildringar av naturen och det samiska*. Umeå 2010.
66. Eriksson, Madeleine, (Re)producing a periphery – popular representations of the Swedish North. Umeå 2010.
67. Edlund, Lars-Erik, *Morfars karta visar vägen: Ett urval språkvetenskapliga texter 1979–2013. Festskrift tillägnad professor Lars-Erik Edlund på 60-årsdagen den 16 augusti 2013*. Redigerad av Roger Jacobsson. Umeå 2013.
68. Nordin-Hennel, Ingeborg, *Alfbild Agrell – rebell, humorist, berättare*. Umeå 2014.
69. Södergård, Margareta; Burvall, Asta; Nordman, Marianne; Lundmark, Staffan och Lillas, Alice, *Dansminnen: Ungdomsdanserna i Österbotten och Västerbotten från 1940-tal till 1970-tal*, Vasa/Umeå 2015.
70. Lundström, Ulf, *Bebyggelsenamnen i Bureå, Burträsk och Lövångers socknar i Skellefteå kommun jämte studier av huvudleder och nybyggesnamn*. Umeå 2015.
71. Ehrström, Peter och Eriksson, Madeleine (red.), *Bottniska trästäder*. Vasa 2015.
72. Tegengren, Gunilla, *Sverige och Nordlanden: Förvaltning och nordlig expansion 1250–1550*. Umeå 2015.
73. Sjögren, David och Westberg, Johannes (red.), *Norrlandsfrågan: Erfarenheter av utbildning, bildning och fostran i nationalstatens periferi*. Umeå 2015.
74. Olsson, Birger, *Dina och Shekem i Barsta: Ett fiskekapell i Höga kusten och dess takmålningar från 1600-talet*. Umeå 2015.
75. Ekberg, Mayvor; Straarup, Jørgen; Björkgren, Mårten; Herberts, Kjell och Strandberg, Ida, *Lika som bär? Det religiösa landskapet i Hortlax och Nykarleby*. Vasa/ Umeå 2016.
76. Andersson, Daniel; Edlund, Lars-Erik; Haugen, Susanne och Westum, Asbjør (red.), *Studier i svensk språkhistoria 13. Historia och språkhistoria*. Umeå 2016.
77. Edlund, Lars-Erik; Strzelecka, Elżbieta; Andersson, Thorsten (red.), *Mellan Norrland i centrum: Språkliga och historiska studier tillägnade professor Eva Nyman*. Umeå 2017.
78. Edlund, Lars-Erik och Nordman, Marianne (red.), *Språkmöten i Västerbotten och Österbotten*. Umeå 2017.
79. Jansson, Staffan (red.), *Från King Alfred till grängenomet – 50 år av växtforskning i Umeå 1967–2017*. Umeå 2018.
80. Jacobsson, Roger (red.), *Jungfrudanser – Myt och verklighet: Om labyrinter i norr*. Vasa/Umeå 2018.
81. Lindén, David, *Johan Skytte: Stormaktstidens lärare*. Stockholm/Umeå 2018.
82. Ternhag, Gunnar, *Song of the Sámi: Karl Tirén – The Yoik Collector*. Stockholm/Umeå 2019.
83. Edlund, Lars-Erik, Laurén, Christer & Nordman, Marianne (red.), *Egna vägar och andras: Elva essäer om liv och bildning i det bottniska området*. Vasa/Umeå 2020.

84. Danell, Kjell, *Vilt, jakt och människor i Norrlands skogar 1870–1900*. Umeå 2020.
- 85:A Jacobsson, Roger (huvudredaktör) & Edlund, Lars-Erik, *Johan Anders Linders Minnen: Om människor och kulturliv i 1800-talets Umeå*. Volym 1. Umeå 2020.
- 85:B Jacobsson, Roger (huvudredaktör) & Lars-Erik Edlund, *Johan Anders Linders Minnen: Om människor och kultur i 1800-talets Umeå*. Volym 2. Umeå 2021.
- 85:C Utgiven och redigerad av Roger Jacobsson & Lars-Erik Edlund, *Johan Anders Linders Minnen: Om människor och kultur i 1800-talets Umeå*. Volym 3. Umeå 2023.
- 85:D Utgiven och redigerad av Roger Jacobsson & Lars-Erik Edlund, *Johan Anders Linders Minnen: Om människor och kultur i 1800-talets Umeå*. Volym 4. Umeå 2023.
86. Tedebrand, Lars-Göran, *När spetälskan försvann i Sverige: Från medeltidens bospital till Järvsö sjukhus för spetälska*. Umeå 2021.
87. Sundin, Bo, *Husen som överlevde Umeå*. Umeå 2021.
88. Gullberg, Tom & Björkgren, Mårten (red.), *Minoritetspedagogik i Norden*. Vasa/Umeå 2021.
89. Andersson, Daniel, *Markernas kronologi och ideologi i norra Sverige: Natur och språkligt platsskapande med fokus på nybyggeskolonisationen under 1700- och 1800-talet*. Umeå 2023.
90. Edlund, Lars-Erik & Nordlund, Christer, *Som en påminnelse om tidens gång: Om landböjningens natur och kultur kring Bottenviken*. Vasa/Umeå 2023.
91. Tirén, Karl, *Den samiska folkmusiken*. Utgiven av Gunnar Ternhag. Uppsala/Umeå/Stockholm 2023.

Distribution:

Original, Umeå: 1–12, 14–22, 24, 26–27, 29–30, 32, 34–37, 38:B, 41, 44–45, 47, 49, 50:A, 50:B, 50:C, 51, 52, 53, 54:A, 54:B, 54:C, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85:A, 85:B, 85:C, 85:D, 86, 87, 88, 89, 90, 91

Almqvist & Wiksell International, Stockholm: 13, 39–40

Två Förläggare Bokförlag, Umeå: 23, 28, 31

Luleå stiftsråd, Luleå: 25

Carlsson Bokförlag, Stockholm: 33, 38:A, 42–43, 48, 56, 64

Johan Nordlander-Sällskapet, Umeå: 46, 86

Atrium Förlag, Umeå: 68

Gidlunds Förlag, Möklinta: 84

Mandatus/H:ström - Text & Kultur AB, Umeå: 87

Våra medarbetare

Ahlbäck Öberg, Shirin, professor i statsvetenskap vid Uppsala universitet

Ablin Marceta, Jesper, filosof, författare och chefredaktör för *Svensk filosofi*.

Andersson, Daniel, professor i nordiska språk med inriktning nordskandinaviska studier, vid Umeå universitet. Han är också prefekt vid Institutionen för språkstudier.

Balgård, Gunnar, dramaturg, författare till ett stort antal böcker, bl.a. en stor biografi om författaren Helmer Grundström, *Detta är mitt land* (2006). Tidigare chefredaktör för tidskriften *Provins*. Blev 2023 promoverad till hedersdoktor vid Humanistiska fakulteten vid Umeå universitet.

Björkgren, Mårten, fil.dr vid Åbo akademi, verksam vid lärarutbildningen i Vasa, styrelseledamot och preses för Svensk-Österbottniska Samfundet, Vasa, Finland.

Brändström, Dan, professor, tidigare rektor för Socialhögskolan i Umeå och universitetsdirektör vid Umeå universitet. Han var 1993–2006 verkställande direktör för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond.

Brännström, Malin, jur. dr och museichef för Silvermuseet, Arjeplog.

Edlund, Ann-Catrine, professor i nordiska språk vid Mittuniversitetet, Sundsvall.

Edlund, Lars-Erik, professor i nordiska språk vid Institution för språkstudier, Umeå universitet. Preses för Kungl. Gustav Adolfs Akademien, Uppsala. Förutvarande preses för Kungl. Skytteanska Samfundet, Umeå.

Eklund, Anders, professor i medicinsk teknik vid Umeå universitet.

Ericsson, Göran, har disputerat i viltekologi vid SLU, professor sedan 2007 och dekan för fakulteten för skogsvetenskap sedan 2022.

Fällström, Anders, docent i matematik. Rektor för mittuniversitet.

Grundberg, Leif, fil.dr i arkeologi vid Umeå universitet, tidigare departementsråd vid Kulturdepartementet och chef för Statens maritima och transporthistoriska museer, sedan 2024 landsantikvarie och chef för Länsmuseet Gävleborg.

Hallberg, Anette, verksam som redovisningskonsult i det egna företaget Hallberg Redovisning AB, Umeå. Kungl. Skytteanska Samfundets skattmästare.

Hellmark Knutsson, Helene, Landshövding för Västerbotten, Umeå.

Jacobsson, Roger, docent i bokhistoria vid Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds universitet, och fil.dr i etnologi med mediehistorisk inriktning vid Institutionen för kultur- och medievetenskaper, Umeå universitet. Kungl. Skytteanska Samfundets redaktör.

Kempe, Alice, jägmästare och ordförande för Kempestiftelserna, ledamot av Kungl. Ingenjörssakademien och hedersdoktor vid Luleå tekniska universitet.

Keskitalo, Carina, professor i statsvetenskap vid Umeå universitet.

Lundqvist, Björn, finsk-ugrisk forskningsarkivarie, verksam vid Namnarkivet i Uppsala, Institutionen för språk- och folkminnen, Uppsala.

Malmqvist, Anita, verksam vid Institutionen för språkstudier, Umeå universitet.

Mårald, Erland, professor i idéhistoria vid Institutionen för idé- och samhällsstudier, Umeå universitet. Preses för Kungl. Skytteanska Samfundet.

Nordlund, Christer, är professor i idéhistoria vid Institutionen för idé- och samhällsstudier och dekan för Humanistiska fakulteten vid Umeå universitet. Han är arbetande ledamot i Kungl. Skytteanska Samfundet.

Pettersson, Helena, docent i etnologi vid Institutionen för kultur- och medievetenskaper, Umeå universitet. Hon är Kungl. Skytteanska Samfundets sekreterare.

Sandström, Annica, professor och forskningsledare vid Luleå tekniska universitet och dekan vid lärosätets filosofiska fakultet.

Sandström, Camilla, professor i statsvetenskap vid Umeå universitet, vice preses för Kungl. Skytteanska Samfundet.

Sköld, Peter, professor i historia, särskilt samisk samhällsutveckling och kultur, Umeå universitet, och verksam vid Vardduo-Centrum för samisk forskning.

Tedebrand, Lars-Göran, professor emeritus i historisk demografi vid Umeå universitet. Tidigare vice preses för Kungl. Skytteanska Samfundet.

Österåker, Maria, företagare, författare och föreläsare inom företagsutveckling, prissättning och hållbar utveckling. Vice preses i Svensk-Österbottniska Samfundet, Vasa, Finland.

Kungl. Skytteanska Samfundets sigill är en stilisering av den medalj som Svenska Akademien utgav över Johan Skyttes minne 1813. Motivet är hämtat från medaljens framsida som visar en kentaur med fladdrande mantel och svängande svans, samt beväpnad med båge och pil. Medaljen utfördes av gravören Carl Enbörning efter en skiss av Lars Grandel.

Valet av motiv syftar på den i fabeln bekanta kentauren Chiron som blev uppflyttad på "Stjrnvalfvet" där han utgör Skyttens (Sagittarii) stjärnbild. Likheten med Skyttes namn och även hans vapen, en man med pil och båge, har varit anledningen till denna anspelning.

Samfundets sigill framställdes 1961 av Gunvor Svensson-Lundkvist.